

تحلیل وضعیت بخش کشاورزی و منابع طبیعی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری

گروه پژوهشی نظام‌های نوین برنامه‌ریزی، بودجه‌ریزی و مدل‌سازی

مجموعه گزارش شماره ۴۰۴

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شناسه گزارش

عنوان	تحلیل وضعیت بخش کشاورزی و منابع طبیعی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
کد شناسه	۱۴۰۱-۹-۱۰۴۵۲
گروه پژوهشی	نظام‌های نوین برنامه‌ریزی، بودجه‌ریزی و مدل‌سازی
پدیدآورنده	امور آب، کشاورزی و محیط‌زیست
همکاران	سعید دشتی، لیدا صدقیان، مریم ابوالفتحی، آرمان نبوی و ایوب غفوری وایقان
ناظر علمی	محمدجواد محسنی‌نیا
ناشر	مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری
تاریخ انتشار	زمستان ۱۴۰۱
مطالب این گزارش لزوماً بیانگر نظر رسمی سازمان برنامه و بودجه کشور و مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری نیست.	
حقوق معنوی اثر به پدیدآورندگان و حقوق مادی آن، به مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری سازمان برنامه و بودجه کشور تعلق دارد و استفاده از آن با ذکر مأخذ بلامانع است.	
آدرس: تهران - خیابان نجات‌اللهی - خیابان (استاد جعفر شهری) سپند شرقی - پلاک ۱۶ شماره‌های تماس ۰۲۱-۴۳۳۰۶۰۰۰ شماره پیام‌رسان ۰۹۹۲۱۵۷۵۸۴۳	
https://www.dfrc.ir/	

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
خلاصه مدیریتی	أ
۱- بررسی، تحلیل و تبیین فعالیت‌های بخش، منابع و مصارف آن	۱
مقدمه	۱
۱-۱- تحلیل و تبیین مهم‌ترین متغیرهای اقتصادی یا اجتماعی بخش و پیش‌بینی آن در سال ۱۴۰۰	۲
۲-۱- تحلیل و تبیین برنامه‌های مختلف بخش و عملیات و فعالیت‌های مهم	۳
۳-۱- تحلیل و تبیین نماگرهای عملکردی بخش	۴
۴-۱- چالش‌ها، تنگناها و مسائل اساسی در بخش	۶
۵-۱- جهت‌گیری‌ها، راهبردها و سیاست‌های بخش، تعیین شده در بخشنامه بودجه ۱۴۰۲	۸
۶-۱- تبصره‌های بودجه مربوط به بخش	۹
۷-۱- تحلیل و تبیین وضعیت درآمدهای دستگاه‌ها و نوع درآمدهای مختلف در بخش	۱۳
۸-۱- تحلیل و تبیین اعتبارات هزینه‌ای بخش (بر حسب برنامه- دستگاه اجرایی و...) - ردیف‌های متفرقه	۲۰
۹-۱- تحلیل و تبیین نماگرهای مالی بخش و مقایسه آن در سه سال اخیر	۳۴
۱۰-۱- بررسی اصلاحات جدید در ساختار بودجه دستگاه‌های بخش	۳۵
۱۱-۱- مهم‌ترین ویژگی‌های بودجه بخش در سال ۱۴۰۲	۳۵
۱۲-۱- تفاوت‌ها در بودجه بخش کشاورزی	۳۶
۱۳-۱- برنامه‌های مهم در بخش و هدفگذاری در این زمینه	۳۷
۱۴-۱- سیاست‌های اتخاذ شده در بخش کشاورزی	۳۸
۲- بررسی طرح‌ها و پروژه‌های ذیل فصول در هر بخش	۴۱
۱-۲- تبصره‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ در مقایسه با سال قبل در زمینه طرح‌های عمرانی بخش	۴۱
۲-۲- مهم‌ترین تنگناها و مشکلات اجرایی طرح‌ها و پروژه‌های بخش	۴۲
۳-۲- راهکارهای خروج از تنگناها در زمینه طرح‌ها و پروژه‌های بخش	۴۲
۴-۲- اولویت‌ها در طرح‌ها و پروژه‌های بخش	۴۳
۵-۲- تعداد طرح‌ها و پروژه‌های بخش کشاورزی (تعداد طرح‌ها بر حسب برنامه در دستگاه‌های اجرایی بخش)	۴۳
۶-۲- حجم زیربناهای در دست اجرا در طرح‌ها و پروژه‌های دستگاه‌های اجرایی فصل کشاورزی	۴۹
۷-۲- نحوه تأمین مالی طرح‌ها و پروژه‌های بخش	۵۰
۸-۲- تحلیل و تبیین اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بخش بر حسب برنامه و دستگاه	۵۰
۹-۲- تحلیل و تبیین نماگرهای مالی اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	۵۵
۱۰-۲- طرح‌ها و پروژه‌هایی که در سه سال اخیر به بهره‌برداری رسیده است	۶۳
۱۱-۲- طرح‌ها و پروژه‌های مهمی که در سال ۱۴۰۲ اجرا می‌شوند:	۶۳
منابع	۶۴

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۱: ارزش افزوده و سهم هر یک از مهم‌ترین بخشهای اقتصادی کشور.....	۲
جدول ۲: برنامه‌ها و سهم هریک از آنها در فصول (تملك دارایی‌های سرمایه‌ای) بخش کشاورزی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲.....	۳
جدول ۳: مقایسه تولیدات عمده بخش کشاورزی.....	۵
جدول ۴: برخی از عملکردهای بخش کشاورزی.....	۵
جدول ۵: اهداف، راهبردها و اقدامات اجرایی بخش کشاورزی.....	۸
جدول ۶: تبصره‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ قابل استفاده در بخش کشاورزی (مستقیم و غیرمستقیم).....	۹
جدول ۷: درآمد‌ها، واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی مرتبط با وزارت جهاد کشاورزی و دستگاه‌های تابعه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به تفکیک دستگاه اجرایی- مستقیم.....	۱۴
جدول ۸: مقایسه اعتبارات درآمد‌های اختصاصی وزارت جهاد کشاورزی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه ۱۴۰۲.....	۱۸
جدول ۹: نکات قابل توجه اعتبارات وزارت جهاد کشاورزی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه ۱۴۰۲.....	۲۰
جدول ۱۰: مقایسه اعتبارات هزینه‌ای وزارت جهاد کشاورزی مندرج در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه ۱۴۰۲.....	۲۱
جدول ۱۱: مقایسه اعتبارات ردیف‌های متفرقه ملی مندرج در جدول شماره ۱-۷ در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲.....	۲۳
ادامه جدول ۱۱: خلاصه مقایسه اعتبارات ردیف‌های متفرقه ملی مندرج در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ (جدول شماره ۹ ق ب).....	۳۰
جدول ۱۲: مقایسه اعتبارات ردیف‌های متفرقه ملی مندرج در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲.....	۳۳
جدول ۱۳: وضعیت اعتبارات بخش کشاورزی و منابع طبیعی در فصل کشاورزی.....	۳۴
جدول ۱۴: مقایسه اعتبار برنامه‌های ذیل فصل کشاورزی و سهم آنها از فصول.....	۳۵
جدول ۱۵: اهداف کمی و اعتبارات مورد نیاز برنامه‌های مهم بخش کشاورزی و منابع طبیعی.....	۳۷
جدول ۱۶: برنامه‌ها و طرح‌های تملك دارایی‌های سرمایه‌ای بخش کشاورزی و منابع طبیعی در سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲.....	۴۴
جدول ۱۷: مقایسه تعداد برنامه‌ها و طرح‌های تملك دارایی‌های سرمایه‌ای فصل کشاورزی و منابع طبیعی در سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲.....	۴۹
جدول ۱۸: جدول تخصیص منابع اعتباری تخصیص ابلاغی ۹ ماهه برخی از ردیف‌های متفرقه بخش کشاورزی در سال ۱۴۰۱.....	۵۳
جدول ۱۹: فهرست فصول و برنامه‌های تملك دارایی‌های سرمایه‌ای مرتبط با وزارت جهاد کشاورزی و دستگاه‌های تابعه آن در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲.....	۵۴
جدول ۲۰: خلاصه اعتبار تملك دارایی‌های سرمایه‌ای فصل کشاورزی و منابع طبیعی.....	۵۵
جدول ۲۱: فهرست طرح‌های مرتبط با بخش کشاورزی و منابع طبیعی بر اساس لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ و تغییرات در منابع اعتباری آنها.....	۵۶
جدول ۲۲: عملکرد مهم‌ترین طرح‌های بخش کشاورزی و منابع طبیعی در سه سال اخیر.....	۶۳

خلاصه مدیریتی

کشاورزی نقش عمده‌ای در امنیت غذایی و اقتصاد کشورها دارد. اقلیم‌های متنوع آب و هوایی، مزیت‌های نسبی و جهانی کشورهای در حال توسعه در زمینه کشاورزی، تأمین امنیت غذایی و دستیابی به توسعه پایدار که لازمه توسعه کشاورزی هستند را ضروری می‌سازد. همچنین به دلیل پیوندهایی که بخش کشاورزی با دیگر بخش‌های اقتصادی دارد لازمه شکوفایی توسعه بخش‌های روستایی و غیرکشاورزی، سرمایه‌گذاری و توسعه در بخش کشاورزی است.

اهمیت بخش کشاورزی و منابع طبیعی با افزایش بهره‌برداری بهینه عوامل تولید در هر جامعه‌ای مشخص‌تر و آشکارتر خواهد شد. در این صورت این بخش قادر خواهد بود که با ارتقای بهره‌وری عوامل تولید و کاهش هزینه‌ها به اهداف توسعه و رشد اقتصادی دست یابد. به‌طور خلاصه کشاورزی می‌تواند نقش خود را به اشکال زیر در اقتصاد ملی ایفاء نماید:

- ۱- عرضه نیروی کار و سرمایه مازاد
  - ۲- تأمین مواد غذایی و مواد خام صنعتی
  - ۳- گسترش صادرات غیرنفتی و تأمین ارز خارجی
  - ۴- تهیه بازار برای کالاهای صنعتی سبک بالادستی و پایین‌دستی
  - ۵- تشویق سرمایه‌گذاری در فعالیتهای تولیدی جانبی و صنایع تبدیلی و تکمیلی
  - ۶- رونق مبادلات تجاری محصولات کشاورزی به عنوان موتور محرکه توسعه اقتصادی کشور
- کشاورزی شامل مجموعه فعالیتهای زراعت و باغداری (کاشت محصولات سالانه و دائمی، احداث و نگهداری باغات)، دامداری (پرورش انواع دام، انواع ماکیان، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل)، جنگلداری (حفاظت و حراست از جنگل‌ها و مراتع، بهره‌برداری چوبی، کاشت مجدد درختان جنگلی و عملیات عمرانی جنگل و مرتع) و فعالیتهای شیلات و آبزیان است.
- بر اساس مرکز آمار، بخش کشاورزی حدود ۶٫۸ درصد از کل ارزش افزوده کشور (به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۹) را در سال ۱۴۰۰ به خود اختصاص داده است. در این سال سهم شاغلان بخش از کل شاغلان کشور ۱۷٫۴ درصد بوده است. در چند سال اخیر و با شدت یافتن تحریم‌ها، استراتژی‌هایی برای کاهش مخاطرات اقتصادی کشور و دستیابی به امنیت غذایی در عین حال توجه به توسعه پایدار پیش گرفته شده است. جایگزین کردن بخش‌هایی با ریسک کم مانند بخش کشاورزی و منابع طبیعی با بخش پرریسک نفت، یکی از اصول اساسی در توسعه اقتصادی کشور است.

بر این اساس بودجه بخش کشاورزی و منابع طبیعی در سال ۱۴۰۲ با توجه به چالش‌های مطروحه و با تأکید بر سیاست‌های کلی برنامه هفتم، سند آمایش سرزمین و برنامه تحول دولت مردمی، برنامه‌های اقتصاد مقاومتی و قوانین و سیاست‌های بالادستی تنظیم شده است.

با توجه به تنظیم برنامه‌ها و فعالیت‌ها بر اساس حصول به رشد اقتصادی ۸ درصد، این میزان در سال ۱۴۰۲ برای بخش کشاورزی ۵/۵ درصد پیش‌بینی شده که بر اساس آن، مهم‌ترین اولویت‌های حصول رشد اقتصادی در این بخش شامل موارد زیر است:

- اجرای برنامه الگوی کشت و کشاورزی قراردادی و توسعه زنجیره‌ها
- توسعه مکانیزاسیون، مدرن‌سازی، دانش بنیان و استارت‌آپی کشاورزی
- افزایش تولید محصولات کشاورزی با اولویت محصولات راهبردی
- ایجاد و ساماندهی کسب و کارهای کشاورزی
- استفاده از ظرفیت صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی
- تنظیم بازار (بهبود خدمات بازاریابی) محصولات کشاورزی
- حمایت از تولید محصولات سالم و گواهی‌شده
- افزایش بهره‌وری منابع پایه آب و خاک
- تأمین سرمایه در گردش نهاده‌های تولید دام و طیور و آبزیان
- تأمین سرمایه در گردش واحدهای تولیدی زراعی، باغی و صنایع تبدیلی و تکمیلی
- حمایت از توسعه فعالیت‌های اقتصادی منابع طبیعی و آبخیزداری (زراعت چوب، گیاهان دارویی)
- تجهیز منابع سرمایه‌گذاری بخش از طریق صندوق‌های حمایت توسعه سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی و بانک کشاورزی

- توانمندسازی بخش غیردولتی کشاورزی و منابع طبیعی

این گزارش به تحلیل محتوایی مهم‌ترین متغیرهای اقتصادی و اجتماعی، تبیین نماگرهای عملکردی، چالش‌ها، تنگناها و مسائل اساسی بخش بر مبنای جهت‌گیری‌ها، راهبردها و سیاست‌های تعیین شده در بخشنامه بودجه ۱۴۰۲ پرداخته است. همچنین ضمن بررسی تبصره‌های مربوطه در لایحه بودجه و عملکرد مربوط به شاخص‌های بخش در سال ۱۴۰۱ و پیش‌بینی سال ۱۴۰۲ به جهت‌گیری‌ها و ویژگی‌های لایحه بودجه ۱۴۰۲ به شرح اجمالی زیر می‌پردازد:

بر این اساس اعتبارات بخش کشاورزی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور از رشد ۱۴,۶ درصدی برخوردار است. اعتبارات هزینه‌ای نسبت به سال گذشته رشد ۲۶ درصدی (رشد اعتبارات کل کشور در بخش هزینه‌ای ۴۸ درصد) و اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای از محل درآمد عمومی ۱۴,۶ درصد (رشد اعتبارات کل کشور در بخش تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ۲۶ درصد است) و در بخش یارانه‌ها ۳۱/۶ درصد رشد داشته که در این گزارش به تفصیل بررسی می‌شود. همچنین اعتبارات ردیف‌های متفرقه (جدول ۱-۷ قانون بودجه) در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱ در این بخش، رشد ۳۵ درصدی دارد؛ اما اعتبار ردیف متفرقه تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ردیف‌های متفرقه (جدول ۹ قانون بودجه) در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱ در این بخش ۱۰,۴ درصد کاهش یافته است. از عمده‌ترین دلایل این کاهش می‌توان به کاهش درآمد حاصل از فروش اموال مازاد

وزارتخانه، حذف اعتبارات مالچ‌پاشی، حذف اعتبار تملکی حاصل از محل درآمد صادرات دام، حذف اعتبارات سازمان امور عشایر ایران از محل تبصره‌ها (جزء «۵» بند «ی» تبصره «۲»، بند «ب» تبصره «۵» و بند «ب» تبصره «۱۱» قانون بودجه سال ۱۴۰۱ موضوع فروش اموال مازاد وزارت راه و شهرسازی و شرکت‌های دولتی و انتشار اوراق مالی اسلامی) و کاهش درآمدهای اختصاصی وزارتخانه (مؤسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی به علت توقف تولید و فروش واکسن کووید-۱۹) اشاره کرد.

بر اساس آمارهای بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، رشد ارزش افزوده بخش در سال ۱۴۰۰ به میزان ۲,۶- درصد محاسبه شده که به نظر می‌رسد دلیل کاهش این رشد نسبت به سال قبل از آن، کاهش بارندگی و مواجهه با خشکسالی بوده است. همچنین ارزش افزوده بخش کشاورزی در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۸ از رشد ۳ درصدی برخوردار بوده است. بر اساس آخرین آمار، میزان بهره‌بردار بخش کشاورزی ۴,۰۳ میلیون نفر است.

میزان تولید محصولات کشاورزی (اعم از محصولات زراعی، باغی، صید و آبی‌پروری، دام و طیور) به حدود ۱۱۰ میلیون تن در سال ۱۴۰۰ رسیده و برآورد می‌شود در سال ۱۴۰۱ با افزایش ۷/۳ میلیون تن به حدود ۱۱۷,۳ میلیون تن برسد.

به منظور استفاده بهینه از منابع آب و خاک و افزایش بهره‌وری در تولید محصولات کشاورزی و در اجرای بند (ر) ماده ۳۵ قانون برنامه ششم توسعه و بند (ج) تبصره (۸) لایحه بودجه ۱۴۰۲ وزارت جهاد کشاورزی موظف است حمایت‌های لازم از تولید محصولات اساسی کشاورزی را مشروط به مدیریت الگوی کشت و رعایت مقررات مربوط و در نظر گرفتن بهبود بهره‌وری و کاهش مصرف آب در واحد محصول در سقف اعتبارات ردیف ذی‌ربط ذیل سرفصل ۵۲۰۰۰۰۰ جدول شماره (۹) این قانون به بهره‌برداران به عمل آورد.

۱- بررسی، تحلیل و تبیین فعالیت‌های بخش، منابع و مصارف آن

مقدمه

بررسی روند تاریخی توسعه اقتصادی کشورها نشان می‌دهد که عمده کشورهای توسعه یافته، کشاورزی را به عنوان یکی از مهم‌ترین بخش‌های زیربنایی و تولیدی توسعه اقتصادی خود انتخاب کرده و با استفاده از ظرفیت‌های فراوان این بخش توانسته‌اند علاوه بر تولید و تأمین نهاده‌های مورد نیاز برای افزایش تولید و رشد بخش، به توسعه سایر بخش‌ها نیز کمک کنند. اساساً بخش کشاورزی در روند رشد و توسعه کشورهای مختلف نقش‌های مختلفی را بر عهده دارد که از جمله مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به تأمین غذا برای انسان‌ها و مواد خام و اولیه مورد نیاز بسیاری از صنایع بالادستی، ایجاد اشتغال و از طرفی مصرف تولیدات سایر بخش‌های صنعتی از قبیل کودها و سموم شیمیایی، استفاده از ماشین‌آلات کشاورزی و حمل و نقل، ارزآوری برای کشور و تأمین مالی سایر بخش‌های زیربنایی اشاره کرد.

با توجه به رشد جمعیت و محدودیت‌های افزایش تولید محصولات کشاورزی، تلاش اکثر کشورها طی سال‌ها و نسل‌های گذشته، تشویق و گسترش هر چه بیشتر مردم به فعالیت کشاورزی و تولید محصولات غذایی بوده است. به هنگام بروز جنگ‌ها و عدم دسترسی مردم به مواد اولیه مورد نیاز، به‌خصوص مواد غذایی حتی دولت‌های مقتدر نیز با نابسامانی‌ها و ناهماهنگی‌های عدیده‌ای مواجه شده‌اند. به‌طوری که از آغاز قرن جاری و با ایجاد بحران‌های غذایی، اکثر کشورها ضمن پی بردن به اهمیت تولیدات کشاورزی، اقدامات وسیعی را در جهت خودکفایی محصولات عمده غذایی به عمل آورده‌اند.

با مطالعه روند تصاعدی افزایش جمعیت کشورهای توسعه نیافته، پیوسته مقدار تقاضا برای مواد غذایی بیشتر شده است. از این جهت فقر و گرسنگی در کشورهای توسعه نیافته در ابعاد گسترده‌تری گریبانگیر مردم شده است. با تجربیات زیادی که اکثر مردم کشورهای جهان، به‌ویژه در قرن اخیر به دست آورده‌اند، نقش تولیدات کشاورزی در کشورهای در حال توسعه به‌عنوان بزرگ‌ترین بخش فعالیت جهت تأمین مواد غذایی جمعیت و برقراری امنیت و استقلال کشور مشخص شده است.

بنابراین همواره بخش کشاورزی نقش مهمی در اشتغال مردم، به‌خصوص در مناطق روستایی و کشاورزی داشته است؛ اما سهم بخش کشاورزی در اشتغال با روند توسعه کشورها کاهش یافته است. با توجه به اینکه سهم اشتغال بخش کشاورزی طی دهه گذشته روند کاهشی داشته و از ۲۱ درصد به حدود ۱۷,۴ درصد تقلیل یافته است؛ این پرسش مطرح است که آیا بخش کشاورزی در دستیابی و حفظ سهم خود در اشتغال کشور، موفق نبوده است؟ و چگونه می‌توان سهم بخش کشاورزی را در اشتغال پایدار افزایش داد؟

بر اساس تجربه کشورهای مختلف همزمان با روند توسعه؛ سهم نسبی کشاورزی از تولید کل و اشتغال طی زمان کاهش می‌یابد؛ اما سهم کسب و کارهای کشاورزی در اشتغال و تولید روند رو به رشدی داشته است. بنابراین، برای توسعه اشتغال در بخش کشاورزی لازم است بر توسعه کسب و کارهای کشاورزی تمرکز کرد. با

توجه به موارد فوق، برای بررسی اهمیت بخش کشاورزی در اشتغال، لازم است سهم کسب و کارهای کشاورزی از مرحله تأمین نهاده‌ها تا تجارت و عرضه محصول به مصرف‌کنندگان در بازارهای داخلی و بین‌المللی برجسته شود. بر این اساس، سهم کسب و کارهای بخش کشاورزی در ایران، بیش از ۳۰ درصد از کسب و کارهای کشور است. بنابراین ضرورت دارد تا با بهبود کسب و کارهای بخش کشاورزی، ضمن صیانت از اشتغال موجود بخش، به اشتغال پایدار در بخش کشاورزی و مناطق روستایی کمک کرد.

۱-۱- تحلیل و تبیین مهم‌ترین متغیرهای اقتصادی یا اجتماعی بخش و پیش‌بینی آن در سال ۱۴۰۰

جداول زیر، برخی از متغیرهای اقتصادی و اجتماعی کشور و سهم بخش کشاورزی را نشان می‌دهند.

جدول ۱: ارزش افزوده و سهم هر یک از مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی کشور

به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵ (هزار میلیارد ریال)										شرح/عنوان فعالیت
رشد (درصد)		۱۴۰۰		۱۳۹۹		۱۳۹۸		۱۳۹۷		
۱۴۰۰	۱۳۹۹	سهم	مقدار	سهم	مقدار	سهم	مقدار	سهم	مقدار	
-۲.۶	۳.۲	۱۰	۱۵۶۱	۱۱	۱۶۰۳	۱۱	۱۵۵۴	۱۰	۱۴۲۴	گروه کشاورزی
۱.۱	۷.۳	۲۴	۳۴۶۸	۲۴	۳۴۳۰	۱۵	۳۱۹۸	۲۳	۳۱۶۶	گروه صنایع و معادن
۶.۵	۲.۲	۵۷	۸۳۸۶	۵۶	۷۸۷۸	۵۷	۷۷۰۵	۵۶	۷۷۳۰	گروه خدمات
			۱۴۵۷۱		۱۳۹۶۱		۱۳۴۱۵		۱۳۸۲۲	ارزش افزوده کل

مأخذ: بانک مرکزی ج.ا.ایران

بر اساس آمارهای بانک مرکزی ج.ا.ایران رشد ارزش افزوده بخش در سال ۱۴۰۰ به میزان ۲,۶- درصد محاسبه شده است که به نظر می‌رسد دلیل کاهش این رشد نسبت به سال ۱۴۰۰، تغییر اقلیم و مواجهه با خشکسالی بوده است. در این سال بخش صنایع و معادن و خدمات به ترتیب رشدهای ۱,۱ درصد و ۶,۵ درصد را تجربه کرده‌اند. مقایسه رشدهای کسب شده فعالیت‌های اقتصادی در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ نشان می‌دهد بخش کشاورزی از ۳,۲ به ۲,۶- درصد رشد منفی داشته، بخش صنایع و معادن از ۷,۳ به ۱,۱ و بخش خدمات از ۲,۲ به ۶,۵ درصد و ارزش افزوده کل در سال ۱۴۰۰ به میزان ۴,۳ درصد رشد داشته است.

در سال ۱۴۰۰ میزان تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در ساختمان در بخش کشاورزی به قیمت‌های جاری برابر ۴۵۹ هزار میلیارد ریال (۷۲ هزار میلیارد ریال به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۵) بوده که ۴,۴ درصد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در ساختمان را در بین بخش‌های مختلف اقتصادی داشته است. رشد تشکیل سرمایه نسبت به سال ۱۳۹۹ برابر ۳۴,۲ درصد بوده است. همچنین در این سال تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در ماشین‌آلات در بخش کشاورزی به قیمت‌های جاری برابر ۵۲۰ هزار میلیارد ریال (۷۹ هزار میلیارد ریال به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۵) بوده که ۷,۳ درصد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در ماشین‌آلات را در بین بخش‌های مختلف اقتصادی داشته است. رشد این تشکیل سرمایه نسبت به سال ۱۳۹۹ برابر ۶,۳ درصد بوده است.

بر اساس داده‌های مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۹ (آخرین آمارنامه منتشره) تعداد بهره‌برداران بخش کشاورزی برابر ۴۰۴۲۸۱۱ نفر بهره‌بردار، مساحت اراضی کشاورزی ۱۶۴۷۶۶۰۹ هکتار (۱۴۶۸۷۰۵۳ هکتار اراضی زراعی و ۱۷۸۹۵۵۵ هکتار باغ و قلمستان) و شاغلان ۱۵ سال و بیشتر در بخش کشاورزی ۱۷,۴ درصد بوده است. بخش کشاورزی و منابع طبیعی به‌رغم همه مشکلات و موانع موجود با اتکا به تلاش بهره‌برداران و حمایت‌های دولت، با پیش‌بینی تولید ۱۲۴ میلیون تن محصولات کشاورزی و صادرات ۸۴۷۵,۸۵ هزار تنی آن به ارزش ۵۲۲۶,۴ میلیون دلاری در سال ۱۴۰۰، نقش مؤثری در تأمین بیش از ۸۰ درصد انرژی غذایی مورد نیاز مردم ایفاء نموده است.

موقعیت ممتاز جغرافیایی و تنوع آب و هوایی ایران برای کاشت محصولات مختلف کشاورزی، وجود نیروی کار مناسب در روستاها و مراکز تولید، وجود نیروی تحصیل‌کرده کافی در رشته‌های مرتبط با کشاورزی و منابع طبیعی، وجود مزیت‌های نسبی خدادادی در زمینه محصولات باارزشی از قبیل زعفران، پسته، گیاهان دارویی، صنایع غذایی و صنایع دستی مرتبط با بخش کشاورزی و منابع طبیعی و نظایر آن از جمله مزیت‌های موجود این بخش در ایران است. همچنین مشکلاتی مانند کمبود آب، مصرف بیش از حد نهاده‌های شیمیایی، تولیدات غیرارگانیک و مسائل مربوط به بازار و بازاریابی محصولات کشاورزی از جمله مشکلات و چالش‌های این بخش به شمار می‌آید.

۱-۲- تحلیل و تبیین برنامه‌های مختلف بخش و عملیات و فعالیت‌های مهم

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ برنامه‌های مختلف بخش، سهم هریک از آنها و فعالیت‌های مهم ذیل آنها مطابق جدول ۳ آمده است:

جدول ۲: برنامه‌ها و سهم هریک از آنها در فصول (تملک دارایی‌های سرمایه‌ای) بخش کشاورزی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال)

ردیف	عنوان برنامه	لایحه سال ۱۴۰۲	درصد سهم برنامه از فصل	توضیحات
۱	حفاظت خاک و آبخیزداری	۱۳,۶۶۰,۰۰۰	۱۸,۲۶	جلوگیری از فرسایش خاک، کنترل رسوب، احیای پوشش گیاهی، بهبود کیفی و کمی منابع آبی زیرزمینی و احیاء قنوات و چشمه‌ها
۲	حفاظت، احیا و بهره‌برداری پایدار جنگل‌ها و مراتع	۸۵۷۰,۰۰۰	۱۱,۴۷	حفظ، احیاء و بهره‌برداری پایدار جنگل‌ها و مراتع کشور
۳	بیابان‌زدایی و احیای عرصه‌های تخریب‌شده	۲۲۷۰,۰۰۰	۳,۰۴	احیای سرزمین‌های تخریب یافته، مقابله با بیابان‌زدایی و گرد و غبار و تثبیت شن‌های روان
۴	پیاده‌سازی الگوی کشت محصولات کشاورزی	۲۰,۰۰۰	۰,۰۳	برنامه‌ریزی تولید با استفاده بهینه از منابع آب و خاک و افزایش بهره‌وری در تولید محصولات کشاورزی
۵	حمایت از افزایش تولید محصولات زراعی و باغی	۴۱۸۰,۰۰۰	۵,۵۹	هدایت و کمک به افزایش تولید محصولات زراعی، باغی و گلخانه‌ای

ردیف	عنوان برنامه	لایحه سال ۱۴۰۲	درصد سهم برنامه از فصل	توضیحات
۶	توسعه زیرساخت‌های آب و خاک کشاورزی	۳۳۶۲۹۵۴۰	۴۴.۹۹	اجرای عملیات زیربنایی آب و خاک (تجهیز و نوسازی اراضی، احداث شبکه‌های فرعی آبیاری و زهکشی و توسعه سامانه‌های نوین آبیاری) با هدف افزایش راندمان آبیاری و بهره‌وری آب کشاورزی
۷	ارتقای شاخص‌ها و رشد اقتصادی	۱۶۵۷۰۰۰	۲.۲۲	تحقق رشد اقتصادی از طریق افزایش بهره‌وری و تولید در بخش کشاورزی با اصلاح الگوی کشت
۸	برنامه‌ریزی، راهبری و نظارت	۲۰۰۰۰۰	۰.۲۷	
۹	حمایت از افزایش تولید محصولات دام و طیور	۱۴۹۵۰۰۰	۲	هدایت و کمک به افزایش تولید محصولات دام و طیور
۱۰	پایش و کنترل آفات و بیماری‌های گیاهی و ارتقاء سلامت و بهداشت محصولات کشاورزی	۱۳۰۰۰۰۰	۱.۷۴	کنترل آفات و بیماری‌های گیاهی و باقیمانده سموم و مواد شیمیایی در محصولات کشاورزی
۱۱	حفظ کاربری و ساماندهی مالکیت اراضی کشاورزی	۷۰۰۰۰۰	۰.۹۴	حفظ کاربری‌ها و جلوگیری از تغییر کاربری غیرمجاز اراضی کشاورزی
۱۲	حفاظت از ذخایر و منابع آبی و حمایت از افزایش تولید آبزیان	۱۸۰۰۰۰۰	۲.۴۱	حفاظت از ذخایر ژنتیکی آبزیان و تأمین بخشی از پروتئین مورد نیاز کشور در راستای تأمین امنیت غذایی
۱۳	پایش و کنترل بیماری‌های دام و طیور و آبزیان و بهداشت و سلامت نهاده‌ها و فرآورده‌های آنها	۱۵۰۰۰۰۰	۲.۰۱	
۱۴	توسعه زیرساخت‌ها و خدمات-رسانی به عشایر	۱۰۰۰۰۰۰	۱.۳۴	مطالعه، اسکان و ساماندهی کانون‌های عشایر کشور
۱۵	توسعه زیرساخت‌های مجتمع‌ها و شهرک‌های کشاورزی	۲۵۷۰۰۰۰	۳.۴۴	حمایت از توسعه زیرساخت مجتمع‌ها و شهرک‌های کشاورزی به منظور افزایش بهره‌وری تولید
۱۶	آموزش‌های مهارتی، ترویج کشاورزی و منابع طبیعی و توانمندسازی بهره‌برداران و جوامع محلی	۱۹۰۰۰۰	۰.۲۵	
جمع کل فصل کشاورزی و منابع طبیعی		۷۴۷۴۱۵۴۰	۱۰۰	

مأخذ: سازمان برنامه و بودجه کشور، گزارش لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

۱-۳- تحلیل و تبیین نماگرهای عملکردی بخش

بر مبنای آمارهای موجود و پیش‌بینی‌های انجام شده عملکردهای عمده بخش مطابق جدول ۳ است:

جدول ۳: مقایسه تولیدات عمده بخش کشاورزی

عنوان شاخص	واحد سنجش	ابتدای انقلاب	سال ۱۳۹۲	۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰	پیش‌بینی سال ۱۴۰۱	پیش‌بینی سال ۱۴۰۲
محصولات زراعی	میلیون تن	۲۰	۶۸	۹۱	۷۰	۷۶	۸۷
محصولات باغی	میلیون تن	۴	۱۶	۲۴	۲۲	۲۴	۲۵
دام و طیور	میلیون تن	۳,۳	۱۱,۹	۱۶	۱۵	۱۶	۱۷,۳
آبزیان	میلیون تن	۰,۰۳	۰,۹	۱,۲	۱,۲	۱,۵	۱,۴
جمع	میلیون تن	۲۷,۳۳	۹۶,۸	۱۳۳	۱۱۰	۱۱۷,۵	۱۳۱

منبع: بر اساس آخرین آمارنامه کشاورزی در سال ۱۴۰۰ و گزارش عملکرد قانون برنامه ششم توسعه در سال ۱۴۰۰

میزان تولید محصولات کشاورزی (اعم از محصولات زراعی، باغی، آبزی پروری، دام و طیور) از حدود ۹۷ میلیون تن در سال ۱۳۹۲ به حدود ۱۳۳ میلیون تن در سال ۱۳۹۹ رسیده و در سال ۱۴۰۰ با کاهش حدود ۲۰ درصدی به میزان ۱۱۰ میلیون تن رسید. نگاهی به میزان تولیدات محصولات کشاورزی در سنوات گذشته نشان می‌دهد تولید این محصولات طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ به‌طور متوسط سالانه بالغ بر ۳۳ درصد رشد داشته است. به دلیل تأثیر عوامل محیطی و اقلیمی (کاهش بارندگی) این تولیدات در سال ۱۴۰۰ کاهش یافته است. پیش‌بینی می‌شود با اعمال سیاست اجرای الگوی کشت و سایر حمایت‌ها، میزان تولیدات در سال ۱۴۰۲ به رقمی معادل ۱۳۱ میلیون تن برسد.

جدول ۴: برخی از عملکردهای بخش کشاورزی

عنوان شاخص	واحد سنجش	۱۳۹۹	۱۴۰۰	عملکرد سال ۱۴۰۱	پیش‌بینی سال ۱۴۰۲
توسعه سطح گلخانه‌ها (تجمعی)	هکتار	۱۷۱۷۶	۲۰۲۲۸	۲۶۱۹۴	۲۹۱۹۴
سطح تحت پوشش اجرای طرح‌های آبخیزداری و حفاظت خاک (تجمعی)	هزار هکتار	۳۰۸۰۰	۳۱۴۰۰	۳۳۰۰۰	۳۳۵۰۰
سطح تحت پوشش احداث شبکه‌های فرعی آبیاری و زهکشی (تجمعی)	هزار هکتار	۱۶۳۰	۱۶۵۰	۱۶۷۰	۱۶۹۰
سطح تحت پوشش اجرای سامانه‌های نوین آبیاری (تجمعی)	هزار هکتار	۲۰۸۰	۲۰۸۰	۲۱۵۷	۲۱۸۱

مأخذ: وزارت جهاد کشاورزی

بر اساس آخرین آمارها میزان ضایعات محصولات زراعی ۱۶ درصد و محصولات باغی ۲۸ درصد برآورد شده است.

اجرای سامانه‌های نوین آبیاری در مزارع کشاورزی از اقدامات مهمی است که با رویکرد افزایش بهره‌وری آب در بخش کشاورزی در سال‌های اخیر مورد توجه جدی سیاستگذاران و برنامه‌ریزان کشور قرار گرفته است. این مهم تا سال ۱۴۰۱ در سطحی معادل ۲۱۵۷ هزار هکتار اجرا شده بود که پیش‌بینی می‌شود در سال ۱۴۰۲ به حدود ۲۱۸۱ هزار هکتار (به صورت تجمعی) برسد. برای اجرای عملیات این طرح علاوه بر اعتبارات منابع عمومی دولت در برخی سال‌ها از محل منابع صندوق توسعه ملی نیز استفاده شده است.

احداث شبکه‌های فرعی آبیاری و زهکشی نیز که تا سال ۱۳۹۹ در سطحی معادل ۱۶۳۰ هزار هکتار اجرا شده بود در سال ۱۴۰۰ به حدود ۱۶۵۰ هزار هکتار و در سال ۱۴۰۱ به ۱۶۷۰ هزار هکتار رسیده و پیش‌بینی می‌شود در سال ۱۴۰۲ با توجه به منابع اعتباری پیش‌بینی شده به ۱۶۸۸ هزار هکتار خواهد رسید.

با توجه به اثربخشی اجرای عملیات آبخیزداری در کنترل فرسایش و رسوب و همچنین بهبود آبخوان‌ها، سطح اجرا شده آن تا سال ۱۳۹۹ به ۳۰۸۰۰ هزار هکتار و در سال ۱۴۰۰ به ۳۱۴۰۰ هزار هکتار و در سال ۱۴۰۱ به ۳۳۰۰۰ رسیده است.

یکی دیگر از اقدامات مهم بخش کشاورزی، موضوع مقابله با پدیده گرد و غبار و بیابان‌زایی است. عملیات اجرایی تثبیت کانون‌های بحرانی منشأ گرد و غبار و همچنین تثبیت شن‌های روان در مناطق بیابانی کشور نیز در سنوات مذکور، مورد توجه خاص بوده و عملکرد آن در سال ۱۴۰۰ مبلغ ۳۵۰ هزار هکتار بوده است و با توجه به محدودیت منابع پیش‌بینی شده سال ۱۴۰۲ برآورد می‌شود سطحی معادل ۳۰۰ هزار هکتار تحت پوشش قرار گیرد.

۱-۴- چالش‌ها، تنگناها و مسائل اساسی در بخش

فعالیت‌های تولیدی بخش کشاورزی و منابع طبیعی دارای ریسک بالا و میزان درآمد کمتری نسبت به سایر بخش‌های اقتصادی است که این موضوع میزان علاقه‌مندی بخش خصوصی را به این بخش کم می‌کند. این امر سبب عدم جاذبه برای دانش‌آموختگان و نخبگان جهت فعالیت در عرصه کشاورزی و منابع طبیعی شده است. بدیهی است که این افراد در صورت جذب در بخش می‌توانند کمک شایانی به توسعه بخش بنمایند.

بدیهی است که به علت بالا بودن تعداد بهره‌برداران بخش کشاورزی و منابع طبیعی هرگونه فعالیت به منظور تقویت و تجهیز و ساماندهی تشکلهای و اتحادیه‌های مربوطه می‌تواند نقش بسزایی در توسعه بخش داشته باشد؛ اما به علت فقدان سیاست‌های حمایتی کافی در این خصوص اقدام مناسبی صورت نگرفته است.

بخش کشاورزی و منابع طبیعی دارای نقاط ضعف زیادی می‌باشد که توسعه آن را با دشواری همراه کرده است. برای تولید برخی از محصولات این بخش، نیاز به نهاده‌های وارداتی وجود دارد (نظیر نهاده‌های دامی) که تأمین آنها در شرایطی مانند شرایط تحریم بسیار سخت می‌باشد. به علت تعداد زیاد بهره‌برداران و گستردگی فعالیت‌های بخش، ارائه آموزش‌های متناسب و به‌روز به بهره‌برداران بسیار مشکل است. همچنین میزان بهره‌وری عوامل تولید بخش به دلیل پایین بودن سرمایه‌گذاری و نیز به علت پایین بودن سطح استفاده از فناوری‌های نوین ناشی از بالا بودن هزینه‌های آن، در سطح پایینی قرار دارد.

از چالش‌های دیگر بخش می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- فقدان راهبردهای میان‌مدت و بلندمدت و ناکارآمدی و عدم استمرار سیاست‌ها
- مخاطرات (ریسک) بالای تولید و بازار محصولات، عدم توسعه بیمه کشاورزی و عدم ورود بیمه‌های تجاری به این بخش

- عدم اجرای درست الگوی کشت مناسب، متناسب با منابع و نیاز کشور
- بهره‌وری پایین در زنجیره ارزش بخش کشاورزی و غذا (عدم وجود مراکز جمع‌آوری، درجه‌بندی (سورتینگ)، فرآوری و عرضه محصولات، عدم بهره‌برداری از ضایعات و پسماندها، کشاورزی معیشتی، سنتی بودن شیوه‌های تولید، پایین بودن کیفیت محصولات)
- عدم توسعه کافی زنجیره ارزش افزوده و صنایع تبدیلی
- عدم توازن در واردات و صادرات محصولات کشاورزی
- کمبود آمار و منابع اطلاعاتی صحیح، منسجم و به هنگام در خصوص منابع پایه و تولیدات در بخش کشاورزی
- ناپایداری منابع کشاورزی (آب، منابع طبیعی و ذخایر ژنتیکی)
- عدم استقبال صنعت بیمه برای پوشش بیمه‌ای در دامنه وسیع فعالیت‌های کشاورزی
- افزایش هزینه‌ها به علت تورم و بالا رفتن قیمت ارز
- عدم جاذبه برای دانش‌آموختگان و نخبگان برای فعالیت در عرصه کشاورزی و منابع طبیعی به دلیل پایین بودن میزان درآمد نسبت به سایر بخش‌های اقتصادی
- پراکنش نامناسب بارندگی و شرایط اقلیمی حاکم بر کشور و در نتیجه آن محدودیت منابع آبی کشور به تناسب ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های موجود برای توسعه بخش کشاورزی
- وجود مسائل و مشکلات زیست‌محیطی مانند فرسایش شدید خاک در حوزه‌های آبخیز، افزایش روند بیابان‌زایی و کاهش توان بیولوژیک، بهره‌برداری بی‌رویه و تخریب جنگل‌ها و مراتع و ...
- کمبود ماشین‌آلات تخصصی مورد نیاز در بخش کشاورزی و همچنین تکنولوژی نامناسب و فرسوده بودن ماشین‌ها و ادوات کشاورزی و تجهیز آبیاری و ماشین‌آلات صنایع تبدیلی، تکمیلی و نگهداری
- وجود ضایعات بالای محصولات کشاورزی در مراحل مختلف تولید
- کمبود ظرفیت‌های نگهداری و ذخیره‌سازی محصولات کشاورزی در مناطق عمده تولید
- کمبود تحقیقات کاربردی در فعالیت‌های بخش کشاورزی و پایین بودن ارتباط لازم بین تحقیقات کاربردی مورد نیاز و فرایندهای اجرایی
- پایین بودن راندمان آبیاری و بهره‌وری پایین از منابع آب و خاک
- پایین بودن سطح استفاده از فناوری‌های نوین به دلیل بالا بودن هزینه‌های آن
- پایین بودن میزان بهره‌وری عوامل تولید به دلیل پایین بودن سرمایه‌گذاری
- ترکیب نامناسب نیروی انسانی و عدم ارائه آموزش‌های متناسب و به‌روز به جامعه بهره‌برداران بخش کشاورزی و منابع طبیعی
- کارآمدی پایین تشکلهای بخش کشاورزی
- مشکلات جذب متخصصان در بخش کشاورزی و منابع طبیعی

- نارسایی در ارائه خدمات بیمه‌ای تأمین اجتماعی در بخش کشاورزی
- پایین بودن بهره‌وری در استفاده از نهاده‌ها و عوامل تولید در بخش کشاورزی
- وابستگی تولید برخی از محصولات این بخش به نهاده‌های وارداتی مانند نهاده‌های دامی
- بهره‌برداری بی‌رویه از منابع آبیان و ضعف حفاظت از منابع دریایی

۱-۵- جهت‌گیری‌ها، راهبردها و سیاست‌های بخش، تعیین شده در بخشنامه بودجه ۱۴۰۲

با توجه به چالش‌های مطروحه و با تأکید بر سیاست‌های کلی برنامه هفتم، سند آمایش سرزمین و برنامه تحول دولت مردمی جهت‌گیری اصلی دولت در سال ۱۴۰۲ ایجاد ثبات اقتصادی، عدالت‌محوری، کارآمدسازی نظام حکمرانی و اصلاح ساختار بودجه، اجرای طرح‌های پیشران و مهم توسعه‌ای و اجرای سیاست‌های فعال بازار کار تعیین شده است. بر این اساس مهم‌ترین این جهت‌گیری‌ها، راهبردها و سیاست‌های بخش به شرح جدول ۵ می‌باشد:

جدول ۵: اهداف، راهبردها و اقدامات اجرایی بخش کشاورزی

اهداف	راهبردها	اقدامات اجرایی
افزایش بهره‌وری منابع و عوامل تولید کشاورزی به ویژه آب	دانش بنیان ساختن کشاورزی و توانمندسازی منابع انسانی و نوسازی ساختار تحقیق، آموزش و ترویج کشاورزی	تنظیم و توسعه روابط در بخش کشاورزی با کشورها و نهادهای بین‌المللی
		توسعه شبکه‌های آبیاری و بهبود بهره‌وری آب کشاورزی
		تهیه اطلاعات و آمار بخش کشاورزی
		حمایت از فعالیتهای تولیدی بخش کشاورزی
افزایش ضریب خوداتکایی در محصولات راهبردی کشاورزی	ارتقاء امنیت غذایی، سلامت و غنی‌سازی محصولات کشاورزی	پژوهش‌های کاربردی در بخش کشاورزی و منابع طبیعی
		افزایش تولید محصولات زراعی
		افزایش تولید محصولات دام و طیور
		ارتقای ضریب مکانیزاسیون کشاورزی
		افزایش تولید محصولات باغی
		حفظ کاربری، ساماندهی مالکیت و صدور سند اراضی کشاورزی
		کنترل و پایش بیماری‌های واگیر و قرنطینه‌ای دام، طیور و آبیان
		پوشش بیمه کشاورزی
		کنترل و مبارزه با آفات و بیماری‌های گیاهی و علف‌های هرز
		توسعه صنایع کشاورزی و زنجیره عرضه محصولات
تأمین ذخایر مطمئن راهبردی و تنظیم بازار داخلی		
حفاظت و بهره‌برداری بهینه از منابع پایه، منابع طبیعی	حفاظت و صیانت از جنگل‌ها و مراتع	آبخیزداری و حفاظت خاک
		احیاء، توسعه و بهره‌برداری اصولی از جنگل‌های کشور
		احیاء، توسعه و بهره‌برداری اصولی از مراتع کشور
		تثبیت و مهار کانون‌های بحرانی بیابانزرا و منشأ گرد و غبار داخلی

مأخذ: سازمان برنامه و بودجه کشور، بخشنامه بودجه سال ۱۴۰۲ و اسناد بخشی قانون برنامه ششم توسعه

۱-۶- تبصره‌های بودجه مربوط به بخش

جدول ۶: تبصره‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ قابل استفاده در بخش کشاورزی (مستقیم و غیرمستقیم)

شماره تبصره	متن / موضوع تبصره
تبصره ۱ بند (ی) جزء ۱: غیرمستقیم	محروریت‌زدایی: مازاد بر سقف مندرج در بند «ب» این تبصره تا مبلغ سه میلیارد (۳,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) یورو به ستاد کل نیروهای مسلح به منظور تقویت بنیه دفاعی، تحقیقات راهبردی دفاعی و پرداخت تعهدات مربوط به طرح‌های دفاعی و تا مبلغ یک میلیارد و پانصد میلیون (۱,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰) یورو بابت طرح‌های محروریت‌زدایی و پیش‌ران، بر اساس جدول شماره (۲۱) این قانون و به نرخ سامانه معاملات الکترونیکی (ای.تی.اس)، با خزانه‌داری کل کشور اعمال حساب کند.
تبصره ۳ بند (الف): غیرمستقیم	احداث زیرساخت‌های آب و خاک با استفاده از تسهیلات خارجی: سقف تسهیلات مالی خارجی برای طرح‌های دولتی و غیردولتی در سال ۱۴۰۲ معادل ریالی سی میلیارد (۳۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) یورو تعیین می‌شود. در مواردی که استفاده از تسهیلات مالی اخذشده از منابع تأمین‌کنندگان مالی بانک‌های کارگزار خارجی و بانک‌ها و بازپرداخت اصل و هزینه‌های تسهیلات مالی اخذشده از منابع تأمین‌کنندگان مالی بانک‌های کارگزار خارجی و بانک‌ها و مؤسسات مالی و توسعه‌ای بین‌المللی باشد، وزیر امور اقتصادی و دارایی مجاز است به نمایندگی از طرف دولت، ضمانت‌نامه‌های کلی یا اختصاصی لازم را حداکثر ظرف یک ماه پس از تصویب طرح‌های مذکور در شورای اقتصاد، صادر نماید. شورای اقتصاد مجوز استفاده طرح‌های بخش دولتی که دارای توجیه فنی، اقتصادی، مالی و محیط زیستی باشند و همچنین طرح‌های غیردولتی متقاضی تضمین دولت را پس از اخذ تضمین از بانک عامل، صادر می‌کند.
تبصره ۳ بند (ه): غیرمستقیم	کمک‌های بین‌المللی به خسارت غیرمترقبه: به دولت اجازه داده می‌شود تا سقف دو میلیارد (۲,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) یورو، کمک‌های بلاعوض بین‌المللی از سوی مؤسسات و سازمان‌های بین‌المللی برای جبران خسارت و پیشگیری از حوادثی مانند زلزله، سیل، مبارزه با آفات و بیماری‌های دامی و گیاهی و همچنین تأمین ماشین‌آلات و تجهیزات مربوطه، اجرای طرح‌های توسعه‌ای و زیربنایی کشور و طرح‌های موضوع صندوق ملی محیط‌زیست و امور مربوط به پناهندگان را دریافت و پس از تسعیر و واریز آن به خزانه‌داری کل کشور صرف هزینه‌های مرتبط نمایند. دستگاه‌های اجرایی دریافت‌کننده مکلف‌اند گزارش عملکرد و نحوه هزینه‌کرد کمک‌های دریافتی را هر شش ماه یکبار به سازمان برنامه و بودجه کشور ارائه نمایند.
تبصره ۴ بند (الف): غیرمستقیم	مشارکت عمومی - خصوصی به وزارتخانه‌ها و سایر دستگاه‌های اجرایی اصلی و شهرداری‌ها اجازه داده می‌شود با استفاده از روش‌های مشارکت عمومی و خصوصی با رعایت قانون برگزاری مناقصات - مصوب ۱۳۸۳ نسبت به اجرا، تکمیل و بهره‌برداری از طرح / پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای با بخش خصوصی و غیردولتی اقدام نموده و تا ده درصد (۱۰٪) از سرجمع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مربوط به هر دستگاه اجرایی را صرف تأمین منابع برای مشارکت در این طرح (پروژه)‌ها کند.
تبصره ۶ بند (الف): مستقیم	آبرسانی عشایری - وزارت نیرو از طریق شرکت‌های آب و فاضلاب استانی سراسر کشور مکلف است علاوه بر تعرفه آب‌بها به ازای هر مترمکعب فروش آب شرب بالاتر از الگوی مصرف تا دو برابر بیش از الگو، پانزده درصد (۱۵٪) نرخ آب‌بها را افزایش دهد و از مشترکانی که بیش از دو برابر الگو مصرف کرده‌اند به ازای هر مترمکعب مازاد سی و پنج درصد (۳۵٪) نرخ را افزایش و از آنان دریافت و به خزانه‌داری کل کشور واریز کند. وجوه فوق مشمول مالیات بر درآمد و مالیات بر ارزش افزوده نخواهد بود. صد درصد (۱۰۰٪) وجوه دریافتی از محل حساب مذکور در ردیف معین در بودجه شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشور جهت آبرسانی شرب شهرهای دارای تنش آبی، روستایی و عشایری و شهرهای زیر ۲۵ هزار نفر و اصلاح شبکه آن و تکمیل فاضلاب روستایی اختصاص می‌یابد، به نحوی که سی درصد (۳۰٪) منابع مذکور برای آبرسانی عشایری و باقیمانده برای آبرسانی شهری و روستایی بر اساس بحران و کمبود آب سالم بین استان‌ها در مقاطع سه‌ماهه توزیع شود. مبادله موافقت‌نامه بین شرکت‌های آب و فاضلاب و سازمان امور عشایر و سازمان برنامه‌ریزی استان الزامی است. وزارت نیرو مکلف است گزارش عملکرد این بند را هر سه ماه یکبار به گروه‌های عمران و کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط‌زیست مجلس شورای اسلامی ارائه نماید.
تبصره ۶ بند (ج): مستقیم	معافیت چاه‌های کشاورزی از عوارض حمایت از صنعت برق کشور عوارض موضوع ماده (۵) قانون حمایت از صنعت برق کشور مصوب ۱۳۹۴/۸/۱۰ به میزان ده درصد (۱۰٪) مبلغ برق مصرفی در سقف شصت و شش هزار میلیارد (۶۶,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تعیین می‌شود. مشترکان برق روستایی و عشایری مجاز

<p>و برق چاه‌های کشاورزی مجاز از شمول حکم این بند معاف می‌باشند. از منابع حاصل، سی و پنج درصد (۳۵٪) به حساب شرکت توانیر نزد خزانه‌داری کل کشور برای حمایت از توسعه و نگهداری شبکه‌های برق روستایی و شصت و پنج درصد (۶۵٪) مابقی برای تولید برق تجدیدپذیر و پاک و توسعه فناوری‌های تجدیدپذیر با اولویت روستایی، عشایری خانوارهای کم‌درآمد تحت پوشش کمیته امداد حضرت امام (ره) و سازمان بهزیستی و تکمیل و بهره‌برداری نیروگاه بادی میل نادر استان سیستان و بلوچستان به حساب سازمان انرژی‌های تجدیدپذیر و بهره‌وری انرژی برق (ساتبا) نزد خزانه‌داری کل کشور واریز می‌گردد تا پس از مبادله موافقتنامه با سازمان برنامه و بودجه کشور به صورت کامل صرف شود.</p>	
<p>کنتورهای هوشمند چاه‌های کشاورزی</p> <p>تبصره ذیل بند (ب) ماده (۳۵) قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران با اصلاحات آن در سال ۱۴۰۲ تنفیذ می‌گردد و دولت مجاز است اعتبار طرح‌های ذیل برنامه ۱۳۰۶۰۱۲۰۰۰ را به عنوان سهم کمک بلاعوض دولت هزینه کند. سهم باقی‌مانده به عنوان سهم بهره‌برداران به صورت نقدی یا تأمین کارگر و تأمین مصالح یا کارکرد وسایل راه‌سازی و نقلیه یا تهاتر زمین و یا نصب شمارشگر کنتورهای هوشمند بر روی چاه‌های دارای پروانه بهره‌برداری قابل پذیرش است.</p>	<p>تبصره ۸ بند (ب): مستقیم</p>
<p>اجرای طرح‌های احیا و تعادل بخشی و آبخیزداری</p> <p>در اجرای بند (ب) ماده (۳۳) قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۱/۱۲/۱۶ با اصلاحات و الحاقات بعدی و برای حفظ و صیانت از آبخوان‌های کشور، شرکت‌های آب منطقه‌ای استان‌ها و سازمان آب و برق خوزستان مکلفاند برای شمار شگر (کنتور) دار شدن چاه‌ها با توجه به شرایط اقتصادی و اقلیمی مناطق مختلف کشور از مصرف‌کنندگان آب کشاورزی برای چاه‌های مجاز فاقد شمار شگر (کنتور) هوشمند بر اساس دو (۲) برابر ظرفیت پروانه بهره‌برداری آنها و برای چاه‌های مجاز دارای شمار شگر بر اساس برداشت مجاز از آنها، به ازای هر متر مکعب برداشت آب از آبخوان‌ها معادل سیصد (۳۰۰) ریال دریافت و به ردیف درآمدی ۱۶۰۱۱۲ جدول شماره (۵) این قانون نزد خزانه‌داری کل کشور واریز نماید. معادل مبلغ واریزی به پس از مبادله موافقتنامه از محل ردیف ذی‌ربط ذیل سرفصل ۵۳۰۰۰۰ جدول شماره (۹) این قانون به برنامه‌های تعادل بخشی، آبخیزداری و اجرای طرح‌های افزایش بهره‌وری آب پرداخت می‌گردد. در خصوص چاه‌های غیرمجاز وفق بند (ه) ماده (۴۵) قانون توزیع عادلانه آب نسبت به مسلوب المنفعه نمودن این چاه‌ها اقدام و جریمه مربوط به میزان برداشت آب تا زمان انسداد چاه در صورت کشت محصولات اساسی کشاورزی و راهبردی (استراتژیک) کشور به ازای هر متر مکعب حداکثر مبلغ سه هزار (۳،۰۰۰) ریال و در غیر این صورت به ازای هر متر مکعب آب حداکثر مبلغ شش هزار (۶،۰۰۰) ریال متناسب با افت سفره و حجم کسری مخزن سفره که حسب دستورالعمل ابلاغی توسط وزارت نیرو تعیین می‌شود دریافت و به ردیف درآمدی شماره ۱۶۰۱۱۲ جدول شماره (۵) این قانون نزد خزانه‌داری کل واریز می‌شود، صرف برنامه‌های تعادل بخشی، آبخیزداری و اجرای طرح‌های افزایش بهره‌وری آب گردد. شرکت‌های آب منطقه‌ای استان‌ها و سازمان آب و برق خوزستان مکلفاند از محل منابع داخلی خود و با استفاده از اعتبارات طرح‌های تعادل بخشی و تغذیه مصنوعی در قالب وجوه اداره شده نسبت به تأمین هزینه‌های خرید و نصب شمارشگرهای حجمی و هوشمند آب کشاورزی مجاز اقدام کنند و اصل مبلغ تسهیلات پرداختی را بدون هیچ‌گونه سود به صورت اقساط با زمان‌بندی که به تصویب وزارت نیرو می‌رسد از کشاورزان صاحب این چاه‌ها دریافت کنند. صد در صد (۱۰۰٪) اقساط و صولی برای اجرای طرح‌های احیاء و تعادل بخشی منابع آب زیرزمینی در اختیار شرکت‌های آب منطقه‌ای استان‌ها و سازمان آب و برق خوزستان قرار می‌گیرد.</p>	<p>تبصره ۸ بند (ب): مستقیم</p>
<p>حمایت در قالب نهاده‌های کشاورزی</p> <p>نهاده‌های کشاورزی (کود و بذر) اعم از تولید داخلی و وارداتی در سال ۱۴۰۲ صرفاً به نرخ‌های مبتنی بر قیمت تمام شده و تک‌نرخ و در مورد اقلیمی که در بورس کالا عرضه می‌شود به نرخ‌های کشف شده در بورس عرضه می‌گردد. وزارت جهاد کشاورزی موظف است حمایت‌های لازم از تولید محصولات اساسی کشاورزی را مشروط به مدیریت الگوی کشت و رعایت مقررات مربوط و در نظر گرفتن بهبود بهره‌وری و کاهش مصرف آب در واحد محصول در سقف اعتبارات ردیف ذی‌ربط ذیل سرفصل ۵۲۰۰۰۰ جدول شماره (۹) این قانون به بهره‌برداران به عمل آورد. برنامه حمایت از تولید محصولات اساسی کشاورزی موضوع این تبصره مشتمل بر شرایط و میزان حمایت ظرف یک ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون تهیه و به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.</p>	<p>تبصره ۸ بند ج: مستقیم</p>
<p>عوارض صادرات محصولات کشاورزی آب‌بر</p> <p>به منظور حفظ منابع آبی کشور، وزارت امور اقتصادی و دارایی (گمرک جمهوری اسلامی ایران) موظف است نسبت به افزایش تا سه درصد (۳٪) عوارض صادرات محصولات کشاورزی و غذایی آب‌بر، مازاد بر عوارض محصولات مشمول این بند در سال ۱۴۰۲ اقدام و درآمدهای حاصل از عوارض فوق را به ردیف درآمدی شماره ۱۶۰۱۴۷ واریز نماید، درآمد حاصله در سقف ردیف</p>	<p>تبصره ۸ بند د: مستقیم</p>

<p>مربوطه به منظور اجرای الگوی کشت در اختیار وزارت جهاد کشاورزی قرار می‌گیرد. فهرست محصولات کشاورزی و غذایی مشمول این بند، حداکثر ظرف مدت یکماه پس از ابلاغ این قانون از سوی وزارت جهاد کشاورزی به وزارت امور اقتصادی و دارایی (گمرک جمهوری اسلامی ایران) اعلام می‌شود.</p>	
<p>تہاتر بدهی صندوق بیمه کشاورزی</p> <p>به دولت اجازه داده می‌شود تا سقف اعتبارات ابلاغی ردیف ذی‌ربط ذیل سرفصل ۵۵۰۰۰۰۰ جدول شماره (۹) را بابت بدهی صندوق بیمه کشاورزی به بانک کشاورزی ناشی از تکالیف قانونی دولت در بیمه کشاورزی که به تأیید مجمع عمومی صندوق و بانک کشاورزی و سازمان حسابرسی رسیده باشد، پس از دریافت شناسه تعهد از سازمان برنامه و بودجه کشور، به عنوان بدهی دولت به بانک کشاورزی منظور نماید. بانک کشاورزی متعهد به پرداخت منابع مذکور به صندوق بیمه محصولات کشاورزی خواهد بود.</p>	<p>تبصره ۸ بند (و): مستقیم</p>
<p>تعرفه آب مصرفی کشت‌های گلخانه‌ای و کشاورزی</p> <p>تعرفه آب مصرفی کشت‌های گلخانه‌ای و کشاورزی صنعتی در شهرک‌های صنعتی، نواحی صنعتی و شهرک‌های کشاورزی به نرخ مصوب فعالیت‌های کشاورزی محاسبه می‌شود.</p>	<p>تبصره ۸ بند (ی): مستقیم</p>
<p>مجتمع‌ها و شهرک‌های کشاورزی</p> <p>مجتمع و شهرک‌های کشاورزی مصوب هیئت‌وزیران از مزایای مندرج در ماده (۸۱) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) بهره‌مند می‌گردند.</p>	<p>تبصره ۸ بند (ک): مستقیم</p>
<p>پذیرش ضمانت زنجیره‌ای به عنوان وثیقه اخذ تسهیلات</p> <p>بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است حداکثر یک ماه پس از ابلاغ این قانون طی دستورالعملی امکان پذیرش پروانه چرای دام، پروانه چاه کشاورزی، سند مالکیت اراضی کشاورزی ضمانت زنجیره‌ای و حساب یارانه به عنوان وثیقه و تضمین بازپرداخت تسهیلات دریافتی روستاییان، کشاورزان، دامداران سنتی و عشایر از بانک‌های دولتی و خصوصی و مؤسسات اعتباری غیربانکی را فراهم نماید.</p>	<p>تبصره ۸ بند (ل): مستقیم</p>
<p>رفع تداخلات اراضی</p> <p>کاشت زمین‌های کشاورزی مورد اختلاف کشاورزان با ادارات منابع طبیعی استان‌ها که پرونده آنها در نوبت بررسی قرار دارد با رعایت نظریه شماره ۵۹۰۸ فقهای شورای نگهبان مورخ ۱۳۷۳/۱/۲۴ تا زمان تعیین تکلیف نهایی در کمیته‌های رفع تداخلات جهاد سازندگی از جانب خود کشاورز بلامانع است.</p>	<p>تبصره ۸ بند (م): مستقیم</p>
<p>تأمین سهم دولت در صندوق بیمه</p> <p>اجازه داده می‌شود از محل منابع تنخواه‌گردان موضوع بند «م» ماده (۲۸) قانون الحاق ۲- اقدام زیر صورت پذیرد:</p> <p>در اجرای جزء (۱) بند (ب) ماده (۳۲) و همچنین بند (ث) ماده (۳۳) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، به ترتیب تا مبلغ پنجاه هزار میلیارد (۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال و تا مبلغ ده هزار میلیارد (۱۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال جهت پرداخت سهم دولت به صندوق بیمه محصولات کشاورزی به صورت نقدی، یا اسناد خزانه اسلامی (یک‌ساله) یا تضمین از سوی دولت. اختصاص حداقل پنجاه درصد (۵۰٪) از منابع اوراق اسلامی خریداری شده توسط بانک کشاورزی و تسویه آن از محل حق بیمه سهم دولت.</p>	<p>تبصره ۱۳ بند (۲): مستقیم</p>
<p>۱- تمامی دریافتی‌ها (منابع) قانون هدفمندی یارانه‌ها به استثنای عوارض شهرداری‌ها و دهیاری‌ها، حق بیمه مشترکین گاز طبیعی و عوارض گازرسانی (به ترتیب موضوع مواد (۱۲) و (۶۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)) و حق بیمه منازل مسکونی در اجرای مواد (۲) و (۴) قانون تأسیس صندوق بیمه همگانی حوادث طبیعی، به میزان شش میلیون و پانصد و نود و هشت هزار و چهارصد و بیست میلیارد (۶,۵۹۸,۴۲۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال توسط شرکت‌های تابعه وزارت نفت بابت دریافتی حاصل از فروش داخلی فرآورده‌های نفتی، دریافتی حاصل از فروش صادراتی فرآورده‌های نفتی، دریافتی حاصل از فروش داخلی گاز طبیعی با احتساب عوارض و مالیات ارزش افزوده و دریافتی حاصل از اصلاح نرخ خوراک پتروشیمی‌ها (در سقف هفتاد هزار ریال به ازای هر مترمکعب) و اضافه شدن ده واحد درصد بر نسبت نرخ سوخت صنایع به خوراک پتروشیمی‌ها، به حساب سازمان هدفمندی یارانه‌ها نزد خزانه‌داری کل کشور واریز می‌شود. سازمان هدفمندی یارانه‌ها موظف است با ابلاغ و تخصیص سازمان برنامه و بودجه کشور نسبت به پرداخت مصارف به شرح ذیل متناسب با تحقق دریافتی‌ها (منابع) اقدام نماید. ۱-۱- مبلغ شش صد و نود هزار میلیارد (۶۹۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال بابت یارانه دارو. ۱-۲- مبلغ سه میلیون و یکصد و پنجاه هزار میلیارد (۳,۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال بابت یارانه نقدی و معیشتی ۱-۳- مبلغ چهارصد و پنجاه هزار میلیارد (۴۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال مستمری خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی کشور. ۱-۴- مبلغ پانصد و شصت هزار میلیارد (۵۶۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال بابت یارانه نان ۱-۵- مبلغ یک میلیون و دویست و شصت و سه هزار و یکصد و سی میلیارد</p>	<p>تبصره ۱۴ بند الف: مستقیم</p>

<p>(۱،۲۶۳،۱۳۰،۰۰۰،۰۰۰،۰۰۰) ریال بابت هزینه تولید، انتقال، توزیع و فروش و بازپرداخت تعهدات. ۱-۶ - مبلغ چهارصد و هشتاد و پنج هزار و دویست و نود میلیارد (۴۸۵،۲۹۰،۰۰۰،۰۰۰،۰۰۰) ریال بابت عوارض و مالیات بر ارزش افزوده فرآورده‌های نفتی و گاز طبیعی و تعهدات. ۶- سازمان هدفمندی یارانه‌ها موظف است منابع حاصل از حذف یارانه خانواده‌های غیرمشمول حمایت دولت و عوارض و مالیات بر ارزش افزوده موضوع جزء ۱-۶ این بند را با تخصیص سازمان صرفاً برای تأمین یارانه نان هزینه نماید.</p>	
--	--

مأخذ: سازمان برنامه و بودجه کشور، ماده واحده لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور

با توجه به مفاد تبصره‌های لایحه، در ۶ تبصره به نحوی برای بخش کشاورزی تکلیف ایجاد شده است که از آنها ۱۲ بند به طور مستقیم و ۴ بند نیز به طور غیرمستقیم مرتبط با این بخش می‌باشند. از مهم‌ترین آنها، می‌توان موارد زیر را برشمرد:

بند (ی) تبصره (۱)، در قانون بودجه سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ به ترتیب مبلغ ۲۴۸۵ میلیارد تومان و ۹۹۸۸۰ میلیارد تومان (جمعاً ۱۰۲۳۶۵ میلیارد تومان) با نهادهای مورد نظر قانون (قرارگاه امام حسن مجتبی (ع) و قرارگاه سازندگی خاتم‌الانبیاء (ص))، تفاهم‌نامه منعقد و به نحوی در دست اجرا می‌باشند؛ بنابراین ابقاء این بند در قانون بودجه سال ۱۴۰۲، با توجه به عملکرد آن در سنوات گذشته، حائز اهمیت است.

در خصوص بند «الف» تبصره (۳) موضوع احداث زیرساخت‌های آب و خاک کشاورزی با استفاده از تسهیلات خارجی، از آنجایی که طرح‌های فاز (۲) احیای اراضی کشاورزی خوزستان و ایلام و احداث و ساماندهی زیرساخت‌های منابع آب و خاک اراضی کشاورزی شمال کشور، برای استفاده از تسهیلات مالی خارجی نیز قبلاً پیشنهاد شده‌اند، امکان تأمین اعتبار برای این طرح‌ها از منابع این بند، تسهیل خواهد شد.

همچنین در تبصره ۶ با توجه به منابع حاصله، مبلغی برای تأمین آب شرب عشایر پیش‌بینی شده که حمایت مناسبی تلقی می‌گردد. در بند «ج» این تبصره نیز موضوع معافیت چاه‌های کشاورزی از عوارض حمایت از صنعت برق کشور گنجانده شده که در حمایت از فعالان بخش برای تولیدات کشاورزی مهم است.

در بند «د» تبصره (۸) موضوع اخذ عوارض صادرات محصولات کشاورزی آب‌بر (صادرات آب مجازی)، با اجرای این بند و افزایش عوارض صادرات محصولات کشاورزی و غذایی آب بر انتظار می‌رود میزان صادرات و در نتیجه کشت این محصولات کاهش یابد و در مصرف منابع آبی صرفه‌جویی و منابع حاصل از این محل برای اجرای سیاست‌های الگوی کشت مصرف شود. در بند «ج» این تبصره نیز موضوع حمایت در قالب نهادهای کشاورزی پیش‌بینی شده که در صورت تصویب، عرضه نهادهای کشاورزی (کود و بذر) به نرخ‌های مبتنی بر قیمت تمام‌شده و تک‌نرخی و نرخ‌های کشف‌شده در بورس، سبب واقعی شدن قیمت‌ها می‌شود. همچنین وزارت جهاد کشاورزی می‌تواند حمایت‌های خود را به صورت واقعی و به منظور مدیریت الگوی کشت و رعایت مقررات مربوط و در نظر گرفتن بهبود بهره‌وری و کاهش مصرف آب در واحد محصول ارائه کند.

در خصوص پرداخت یارانه‌ها از محل بند «الف» تبصره (۱۴)، از مهم‌ترین و استراتژیک‌ترین محصولات کشاورزی، محصول گندم است که مهم‌ترین منبع تأمین غذای کشور بوده و دولت موظف به تأمین آن می‌باشد. به منظور تدارک گندم مورد نیاز داخل در سال ۱۴۰۲، مبالغ مورد نیاز از محل این بند، معادل ۵۶۰۰۰۰

میلیارد ریال مستقیماً به یارانه نان اختصاص یافته است (جزء ۱-۴) و همچنین مبلغ ۴۸۵۲۹۰ میلیارد ریال که بابت عوارض و مالیات بر ارزش افزوده فرآورده‌های نفتی و گاز طبیعی و تعهدات (جزء ۱-۶) پیش‌بینی شده به یارانه نان اختصاص می‌یابد؛ بنابراین جمعاً مبلغ ۱۰۴۵۲۹۰ میلیارد ریال برای یارانه نان پیش‌بینی شده است.

۱-۷- تحلیل و تبیین وضعیت درآمدهای دستگاه‌ها و نوع درآمدهای مختلف در بخش

درآمدها، واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی مرتبط با وزارت جهاد کشاورزی و دستگاه‌های تابعه در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ به تفکیک دستگاه اجرایی به شرح جدول ۷ است.

جدول ۷: درآمدها، واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی مرتبط با وزارت جهاد کشاورزی و دستگاه‌های تابعه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به تفکیک دستگاه اجرایی - مستقیم (میلیون ریال)

شماره طبقه‌بندی	عنوان	درآمد عمومی			درآمد اختصاصی			جمع	
		ملی	استانی	جمع	ملی	استانی	جمع	ملی	استانی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی - ۱۳۴۰۰۳									
۱۴۰۱۰۳	درآمد حاصل از خدمات آموزشی و فرهنگی	۰	۰	۰	۱۵۰,۰۰۰	۰	۱۵۰,۰۰۰	۰	۱۵۰,۰۰۰
۱۴۰۱۰۵	درآمد حاصل از خدمات کشاورزی، صنعتی و معدنی، اکتشافی و حق فنی استعلامات تطبیق اراضی	۰	۰	۰	۴,۶۲۰,۰۰۰	۰	۴,۶۲۰,۰۰۰	۰	۴,۶۲۰,۰۰۰
۱۶۰۱۴۱	مازاد درآمد اختصاصی مؤسسات تحقیقاتی و پژوهشی وابسته به سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی	۰	۰	۰	۴۵۰,۰۰۰	۰	۴۵۰,۰۰۰	۰	۴۵۰,۰۰۰
۲۱۰۲۰۴	منابع حاصل از فروش و واگذاری سایر دارایی‌های سرمایه‌ای	۰	۰	۰	۴,۰۰۰,۰۰۰	۰	۴,۰۰۰,۰۰۰	۰	۴,۰۰۰,۰۰۰
	جمع	۰	۰	۰	۹,۲۲۰,۰۰۰	۰	۹,۲۲۰,۰۰۰	۰	۹,۲۲۰,۰۰۰
سازمان دامپزشکی کشور - ۱۳۵۵۰۰									
۱۴۰۱۰۴	درآمد حاصل از خدمات بهداشتی - درمانی	۲,۲۰۰,۰۰۰	۰	۲,۲۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۲,۲۰۰,۰۰۰
۱۶۰۱۲۵	درآمد موضوع ماده (۵) قانون نظارت شرعی بر ذبح و صید و ماده ۱۲ قانون نظام جامع دامپروری	۲۵۰,۰۰۰	۰	۲۵۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۲۵۰,۰۰۰
۱۶۰۱۷۶	درآمد حاصل از اخذ عوارض واردات سموم و داروهای دامپزشکی آماده مصرف و واکسن‌های طیور	۷۰۰,۰۰۰	۰	۷۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۷۰۰,۰۰۰
	جمع	۳,۱۵۰,۰۰۰	۰	۳,۱۵۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۳,۱۵۰,۰۰۰
مؤسسه رازی - ۱۳۶۰۰۰									
۱۴۰۲۰۶	درآمدهای حاصل از فروش سایر کالاها	۰	۰	۰	۱۶,۰۰۰,۰۰۰	۰	۱۶,۰۰۰,۰۰۰	۰	۱۶,۰۰۰,۰۰۰
	جمع	۰	۰	۰	۱۶,۰۰۰,۰۰۰	۰	۱۶,۰۰۰,۰۰۰	۰	۱۶,۰۰۰,۰۰۰
مؤسسه تحقیقات علوم باغبانی - ۱۳۴۰۱۳									
۱۴۰۱۰۷	درآمد حاصل از خدمات پژوهشی و تحقیقاتی	۰	۰	۰	۱۸۵,۰۰۰	۰	۱۸۵,۰۰۰	۰	۱۸۵,۰۰۰
	جمع	۰	۰	۰	۱۸۵,۰۰۰	۰	۱۸۵,۰۰۰	۰	۱۸۵,۰۰۰
مؤسسه تحقیقات برنج کشور - ۱۳۴۰۱۵									
۱۴۰۱۰۵	درآمد حاصل از خدمات کشاورزی، صنعتی و معدنی، اکتشافی و حق فنی استعلامات تطبیق اراضی	۰	۰	۰	۱۸۰,۰۰۰	۰	۱۸۰,۰۰۰	۰	۱۸۰,۰۰۰
	جمع	۰	۰	۰	۱۸۰,۰۰۰	۰	۱۸۰,۰۰۰	۰	۱۸۰,۰۰۰

تحلیل وضعیت بودجه بخش کشاورزی و منابع طبیعی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

شماره طبقه بندی	عنوان	درآمد عمومی			درآمد اختصاصی			جمع	
		ملی	استانی	جمع	ملی	استانی	جمع	ملی	استانی
سازمان جنگل ها، مراتع و آبخیزداری کشور ۱۳۹۰۰۰									
۱۳۰۳۰۱	درآمدهای حاصل از اجاره ساختمان ها و اراضی (از جمله امکانات، اماکن و فضاهای آموزشی، فرهنگی، هنری و ورزشی کلیه دستگاه های اجرایی)	۵۰,۰۰۰	۰	۵۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۳۰۴۱۶	درآمد حاصل از بهره مالکانه و حق بهره برداری طرح های منابع طبیعی، انتفاع و تغییر نمایندگی اراضی ملی و دولتی	۹۵۰,۰۰۰	۰	۹۵۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۴۰۱۰۵	درآمد حاصل از خدمات کشاورزی، صنعتی و معدنی، اکتشافی و حق فنی استعلامات تطبیق اراضی	۳۰۰,۰۰۰	۰	۳۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۴۰۱۷۷	درآمد حاصل از حق فنی استعلامات	۸۰,۰۰۰	۰	۸۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۵۰۱۰۶	درآمدهای حاصل از جرائم و فروش صیدآلات، چوب آلات، ادوات و مواد بازداشته	۱,۰۰۰,۰۰۰	۰	۱,۰۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۵۰۱۲۱	درآمد حاصل از خسارات ناشی از اجرای طرح های عمرانی و معدنی در عرصه منابع طبیعی	۵,۰۰۰,۰۰۰	۰	۵,۰۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۵۰۱۲۲	درآمد حاصل از خسارات ناشی از اکتشاف و بهره برداری از معادن بخش خصوص (ماده ۱۷ قانون اصلاح قانون معادن)	۱۴,۰۰۰,۰۰۰	۰	۱۴,۰۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۰
	جمع	۲۱,۳۸۰,۰۰۰	۰	۲۱,۳۸۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۰
مؤسسه تحقیقات جنگل ها و مراتع کشور ۱۴۹۵۱۱									
۱۴۰۱۰۷	درآمد حاصل از خدمات پژوهشی و تحقیقاتی	۹۰,۰۰۰	۰	۹۰,۰۰۰	۹۰,۰۰۰	۰	۹۰,۰۰۰	۰	۰
	جمع	۹۰,۰۰۰	۰	۹۰,۰۰۰	۹۰,۰۰۰	۰	۹۰,۰۰۰	۰	۰
مؤسسه آموزش و ترویج جهاد کشاورزی ۱۴۹۵۱۶									
۱۴۰۱۰۳	درآمد حاصل از خدمات آموزشی و فرهنگی	۹۰,۰۰۰	۰	۹۰,۰۰۰	۹۰,۰۰۰	۰	۹۰,۰۰۰	۰	۰
۱۴۰۱۰۵	درآمد حاصل از خدمات کشاورزی، صنعتی و معدنی، اکتشافی و حق فنی استعلامات تطبیق اراضی	۶۰,۰۰۰	۰	۶۰,۰۰۰	۶۰,۰۰۰	۰	۶۰,۰۰۰	۰	۰
	جمع	۱۵۰,۰۰۰	۰	۱۵۰,۰۰۰	۱۵۰,۰۰۰	۰	۱۵۰,۰۰۰	۰	۰
مؤسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور ۱۴۹۵۲۰									
۱۴۰۱۰۷	درآمد حاصل از خدمات پژوهشی و تحقیقاتی	۱۴۰,۰۰۰	۰	۱۴۰,۰۰۰	۱۴۰,۰۰۰	۰	۱۴۰,۰۰۰	۰	۰
	جمع	۱۴۰,۰۰۰	۰	۱۴۰,۰۰۰	۱۴۰,۰۰۰	۰	۱۴۰,۰۰۰	۰	۰
سازمان امور عشایر ایران - ۱۴۹۶۰۰									

شماره طبقه‌بندی	عنوان	درآمد عمومی			درآمد اختصاصی			جمع	
		ملی	استانی	جمع	ملی	استانی	جمع	استانی	جمع
۲۱۰۲۱۱	منابع حاصل از واگذاری اراضی برای اسکان عشایر	۵,۰۰۰	.	۵,۰۰۰	.	.	.	.	۵,۰۰۰
۲۱۰۲۱۵	سازمان امور عشایری- فروش فروشگاه‌ها، جایگاه‌های سوخت سنگواره‌ای (فسیلی)، انبارهای ذخیره علوفه و کالا	۳۰,۰۰۰	.	۳۰,۰۰۰	.	.	.	.	۳۰,۰۰۰
	جمع	۳۵,۰۰۰	.	۳۵,۰۰۰	.	.	.	.	۳۵,۰۰۰
وزارت جهاد کشاورزی ۱۵۱۰۰۰									
۱۴۰۱۰۵	درآمد حاصل از خدمات کشاورزی، صنعتی و معدنی، اکتشافی و حق فنی استعلامات تطبیق اراضی	.	۴۰,۰۰۰	۴۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	.	.	۴۰,۰۰۰	۹۰,۰۰۰
۱۴۰۲۰۱	درآمدهای حاصل از فروش کالاهای کشاورزی	۳۰۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۳۵۰,۰۰۰	.	.	.	۵۰,۰۰۰	۳۵۰,۰۰۰
۱۵۰۱۳۶	درآمد حاصل از وصول جریمه‌ها و خسارات مربوط به آلودگی خاک موضوع ماده ۲۵ قانون حفاظت از خاک	۱,۰۰۰	.	۱,۰۰۰	.	.	.	.	۱,۰۰۰
۲۱۰۲۱۲	منابع حاصل از ماده ۱۲ قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی	۶۰۰,۰۰۰	.	۶۰۰,۰۰۰	.	.	.	.	۶۰۰,۰۰۰
۲۱۰۲۳۱	وزارت جهاد کشاورزی - درآمد حاصل از فروش اراضی پایاب (موضوع بند ح تبصره ۸)	.	.	.	.	.	.	.	.
۲۱۰۲۳۲	وزارت جهاد کشاورزی-فروش اموال بند ط تبصره ۸	.	.	.	.	.	.	.	.
	جمع	۹۰۱,۰۰۰	۹۰,۰۰۰	۹۹۱,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	.	.	۹۰,۰۰۰	۱,۰۴۱,۰۰۰
سازمان امور اراضی ۱۵۱۰۱۹									
۱۳۰۳۰۱	درآمدهای حاصل از اجاره ساختمان‌ها و اراضی (ازجمله امکانات، اماکن و فضاهای آموزشی، فرهنگی، هنری و ورزشی کلیه دستگاه‌های اجرایی)	۱,۵۰۰,۰۰۰	.	۱,۵۰۰,۰۰۰	.	.	.	.	۱,۵۰۰,۰۰۰
۱۵۰۱۱۵	درآمد حاصل از جرائم و خسارت ناشی از اجرای قانون اصلاح قانون حفظ کار برای اراضی زراعی و باغ‌ها	۴,۰۰۰,۰۰۰	.	۴,۰۰۰,۰۰۰	.	.	.	۱	۴,۰۰۰,۰۰۰
۱۶۰۱۵۶	درآمد حاصل از دریافت هزینه و قیمت اراضی رفع تداخل شده موضوع ماده ۵۴ قانون رفع موانع تولید	۱۰۰,۰۰۰	.	۱۰۰,۰۰۰	.	.	.	۲	۱۰۰,۰۰۰
	جمع	۵,۶۰۰,۰۰۰	.	۵,۶۰۰,۰۰۰	.	.	.	۳	۵,۶۰۰,۰۰۰
وزارت جهاد کشاورزی- مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی و اقتصاد کشاورزی ۱۵۱۰۰۳									
۱۴۰۱۰۷	درآمد حاصل از خدمات پژوهشی و تحقیقاتی	.	.	.	۱۰,۰۰۰	.	.	.	۱۰,۰۰۰
	جمع	.	.	.	۱۰,۰۰۰	.	.	.	۱۰,۰۰۰
مؤسسه تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر ۱۵۱۰۰۵									

تحلیل وضعیت بودجه بخش کشاورزی و منابع طبیعی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

شماره طبقه بندی	عنوان	درآمد عمومی			درآمد اختصاصی			جمع	
		ملی	استانی	جمع	ملی	استانی	جمع	ملی	استانی
۱۴۰۱۰۵	درآمد حاصل از خدمات کشاورزی، صنعتی و معدنی، اکتشافی و حق فنی استعلامات تطبیق اراضی	.	.	.	۴۵۰,۰۰۰	.	۴۵۰,۰۰۰	.	.
	جمع	.	.	.	۴۵۰,۰۰۰	.	۴۵۰,۰۰۰	.	.
مؤسسه تحقیقات گیاهپزشکی ۱۵۱۰۰۷									
۱۴۰۱۰۵	درآمد حاصل از خدمات کشاورزی، صنعتی و معدنی، اکتشافی و حق فنی استعلامات تطبیق اراضی	.	.	.	۹۰,۰۰۰	.	۹۰,۰۰۰	.	.
	جمع	.	.	.	۹۰,۰۰۰	.	۹۰,۰۰۰	.	.
مؤسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال ۱۵۱۰۰۲									
۱۴۰۱۰۷	درآمد حاصل از خدمات پژوهشی و تحقیقاتی	.	.	.	۹۵۰,۰۰۰	.	۹۵۰,۰۰۰	.	.
	جمع	.	.	.	۹۵۰,۰۰۰	.	۹۵۰,۰۰۰	.	.
مؤسسه تحقیقات علوم دامی ۱۵۱۰۰۶									
۱۴۰۱۰۵	درآمد حاصل از خدمات کشاورزی، صنعتی و معدنی، اکتشافی و حق فنی استعلامات تطبیق اراضی	.	.	.	۴۵۰,۰۰۰	.	۴۵۰,۰۰۰	.	.
	جمع	.	.	.	۴۵۰,۰۰۰	.	۴۵۰,۰۰۰	.	.
سازمان شیلات ایران ۱۵۱۲۰۰									
۱۴۰۱۰۵	درآمد حاصل از خدمات کشاورزی، صنعتی و معدنی، اکتشافی و حق فنی استعلامات تطبیق اراضی	.	۲,۵۰۰,۰۰۰	۲,۵۰۰,۰۰۰	.	.	.	۲,۵۰۰,۰۰۰	.
۱۴۰۲۰۱	درآمدهای حاصل از فروش کالاهای کشاورزی	۵۰,۰۰۰	.	.	.	.	.	۵۰,۰۰۰	.
۱۵۰۱۰۶	درآمدهای حاصل از جرائم و فروش صیدآلات، چوب آلات، ادوات و مواد بازداشته	۱۰,۰۰۰	.	.	.	.	.	۱۰,۰۰۰	.
	جمع	۶۰,۰۰۰	۲,۵۰۰,۰۰۰	۲,۵۶۰,۰۰۰	.	.	.	۲,۵۶۰,۰۰۰	۲,۵۰۰,۰۰۰
مؤسسه تحقیقات خاک و آب ۱۵۱۰۰۸									
۱۴۰۱۰۵	درآمد حاصل از خدمات کشاورزی، صنعتی و معدنی، اکتشافی و حق فنی استعلامات تطبیق اراضی	.	.	.	۲۰۰,۰۰۰	.	۲۰۰,۰۰۰	.	.
	جمع	.	.	.	۲۰۰,۰۰۰	.	۲۰۰,۰۰۰	.	.
مؤسسه تحقیقات فنی و مهندسی کشاورزی ۱۵۱۰۰۹									
۱۴۰۱۰۵	درآمد حاصل از خدمات کشاورزی، صنعتی و معدنی، اکتشافی و حق فنی استعلامات تطبیق اراضی	.	.	.	۴۰,۰۰۰	.	۴۰,۰۰۰	.	.
	جمع	.	.	.	۴۰,۰۰۰	.	۴۰,۰۰۰	.	.

شماره طبقه‌بندی	عنوان	درآمد عمومی			درآمد اختصاصی			جمع	
		ملی	استانی	جمع	ملی	استانی	جمع	ملی	استانی
پژوهشگاه بیوتکنولوژی کشاورزی ۱۵۱۱۰۰									
۱۴۰۱۰۷	درآمد حاصل از خدمات پژوهشی و تحقیقاتی	۰	۰	۰	۸۰,۰۰۰	۰	۸۰,۰۰۰	۰	۸۰,۰۰۰
شرکت سهامی کشاورزی و دامپروری سفیدرود ۲۰۱۰۰۰									
۱۳۰۱۰۱	سود سهام ابرازی (۵۰٪ سود ویژه و سود سهام شرکت نفت- علی‌الحساب سال جاری) کلیه شرکت‌های دولتی	۲۵۱,۰۱۲	۰	۲۵۱,۰۱۲	۰	۰	۰	۰	۲۵۱,۰۱۲
شرکت سهامی کشت و صنعت مغان ۲۰۲۵۰۰									
۱۳۰۱۰۱	سود سهام ابرازی (۵۰٪ سود ویژه و سود سهام شرکت نفت- علی‌الحساب سال جاری) کلیه شرکت‌های دولتی	۲۷۶,۴۵۱	۰	۲۷۶,۴۵۱	۰	۰	۰	۰	۲۷۶,۴۵۱
شرکت شهرک‌های کشاورزی ۱۳۰۱۰۱									
۱۳۰۱۰۱	سود سهام ابرازی (۵۰٪ سود ویژه و سود سهام شرکت نفت- علی‌الحساب سال جاری) کلیه شرکت‌های دولتی	۳۰,۰۰۰	۰	۳۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۳۰,۰۰۰
شرکت سهامی خدمات مهندسی آب و خاک ۲۸۶۹۵۰									
۱۳۰۱۰۱	سود سهام ابرازی (۵۰٪ سود ویژه و سود سهام شرکت نفت- علی‌الحساب سال جاری) کلیه شرکت‌های دولتی	۷۵,۰۰۰	۰	۷۵,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۷۵,۰۰۰
جمع کل ردیف‌های درآمدی مستقیم با بخش کشاورزی									
		۳۱,۷۵۸,۴۶۳	۲,۵۹۰,۰۰۰	۳۴,۳۴۸,۴۶۳	۲۸,۲۸۵,۰۰۰	۰	۶۰,۰۴۳,۴۶۳	۲,۵۹۰,۰۰۳	۶۲,۶۳۳,۴۶۳

مأخذ: سازمان برنامه و بودجه کشور، لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور

جدول ۸: مقایسه اعتبارات درآمدهای اختصاصی وزارت جهاد کشاورزی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه ۱۴۰۲ (میلیون ریال)

ردیف	کد دستگاه	دستگاه	قانون بودجه سال ۱۴۰۱			لایحه بودجه سال ۱۴۰۲			درصد رشد اعتبار لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به قانون سال ۱۴۰۱
			هزینه	تملك	جمع	هزینه	تملك	جمع	
۱	۱۳۴۰۰۳	سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی	۵,۳۱۰,۰۰۰	۱,۷۶۰,۰۰۰	۷,۰۷۰,۰۰۰	۷,۳۷۶,۰۰۰	۱,۸۴۴,۰۰۰	۹,۲۲۰,۰۰۰	۳۰,۴
۲	۱۳۴۰۱۳	مؤسسه تحقیقات علوم باغبانی	۱۰۷,۵۰۰	۳۲,۵۰۰	۱۴۰,۰۰۰	۱۵۷,۲۵۰	۲۷,۷۵۰	۱۸۵,۰۰۰	۳۲,۱
۳	۱۳۴۰۱۵	مؤسسه تحقیقات برنج کشور	۸۲,۵۰۰	۲۷,۵۰۰	۱۱۰,۰۰۰	۱۳۵,۰۰۰	۴۵,۰۰۰	۱۸۰,۰۰۰	۶۳,۶
۴	۱۳۶۰۰۰	مؤسسه تحقیقات واکنس و سرم‌سازی رازی	۱۸,۰۰۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۳۸,۰۰۰,۰۰۰	۶,۴۰۰,۰۰۰	۹,۶۰۰,۰۰۰	۱۶,۰۰۰,۰۰۰	-۵۷,۹

تحلیل وضعیت بودجه بخش کشاورزی و منابع طبیعی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

ردیف	کد دستگاه	دستگاه	قانون بودجه سال ۱۴۰۱			لایحه بودجه سال ۱۴۰۲			درصد رشد اعتبار لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به قانون سال ۱۴۰۱		
			هزینه	تملك	جمع	هزینه	تملك	جمع	هزینه	تملك	جمع
۵	۱۴۹۵۱۱	مؤسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع کشور	۴۸,۵۰۰	۲۱,۵۰۰	۷۰,۰۰۰	۷۶,۵۰۰	۱۳,۵۰۰	۹۰,۰۰۰	۵۷,۷	-۳۷,۲	۲۸,۶
۶	۱۴۹۵۱۶	مؤسسه آموزش و ترویج جهاد کشاورزی	۶۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰	۱۲۰,۰۰۰	۳۰,۰۰۰	۱۵۰,۰۰۰	۱۰۰	۵۰	۸۷,۵
۷	۱۴۹۵۲۰	مؤسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور	۸۲,۵۰۰	۲۷,۵۰۰	۱۱۰,۰۰۰	۱۱۲,۰۰۰	۲۸,۰۰۰	۱۴۰,۰۰۰	۳۵,۸	۱,۸	۲۷,۳
۸	۱۵۱۰۰۲	مؤسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال	۴۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۵۰۰,۰۰۰	۸۵۵,۰۰۰	۹۵,۰۰۰	۹۵۰,۰۰۰	۹۰	۹۰	۹۰
۹	۱۵۱۰۰۳	وزارت جهاد کشاورزی - موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی	۱۲,۰۰۰	۲,۰۰۰	۱۴,۰۰۰	۸,۰۰۰	۲,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	-۳۳,۳	۰	-۲۸,۶
۱۰	۱۵۱۰۰۵	مؤسسه تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر	۲۶۲,۵۰۰	۸۷,۵۰۰	۳۵۰,۰۰۰	۳۳۷,۵۰۰	۱۱۲,۵۰۰	۴۵۰,۰۰۰	۲۸,۶	۲۸,۶	۲۸,۶
۱۱	۱۵۱۰۰۶	مؤسسه تحقیقات علوم دامی	۳۱۴,۵۰۰	۵۵,۵۰۰	۳۷۰,۰۰۰	۳۸۲,۵۰۰	۶۷,۵۰۰	۴۵۰,۰۰۰	۲۱,۶	۲۱,۶	۲۱,۶
۱۲	۱۵۱۰۰۷	مؤسسه تحقیقات گیاه‌پزشکی	۴۸,۷۵۰	۱۶,۲۵۰	۶۵,۰۰۰	۷۶,۵۰۰	۱۳,۵۰۰	۹۰,۰۰۰	۵۶,۹	-۱۶,۹	۳۸,۵
۱۳	۱۵۱۰۰۸	مؤسسه تحقیقات خاک و آب	۱۰۵,۰۰۰	۳۵,۰۰۰	۱۴۰,۰۰۰	۱۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰	۴۲,۹	۴۲,۹	۴۲,۹
۱۴	۱۵۱۰۰۹	مؤسسه تحقیقات فنی و مهندسی کشاورزی	۳۰,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	۴۰,۰۰۰	۳۴,۰۰۰	۶,۰۰۰	۴۰,۰۰۰	۱۳,۳	-۴۰	۰
۱۵	۱۵۱۰۱۳	پژوهشکده حفاظت خاک و آبخیزداری	۳۰,۰۰۰	۰	۳۰,۰۰۰	۴۲,۵۰۰	۷,۵۰۰	۵۰,۰۰۰	۴۱,۷	---	۶۶,۷
۱۶	۱۵۱۱۰۰	پژوهشکده بیوتکنولوژی کشاورزی	۳۰,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	۴۰,۰۰۰	۶۴,۰۰۰	۱۶,۰۰۰	۸۰,۰۰۰	۱۱۳,۳	۶۰	۱۰۰
جمع کل			۲۴,۹۷۳,۷۵۰	۲۲,۱۵۵,۲۵۰	۴۷,۱۲۹,۰۰۰	۱۶,۳۲۶,۷۵۰	۱۱,۹۵۸,۲۵۰	۲۸,۲۸۵,۰۰۰	-۳۴,۶	-۴۶	-۴۰

مأخذ: سازمان برنامه و بودجه کشور، لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور

۸-۱- تحلیل و تبیین اعتبارات هزینه‌ای بخش (بر حسب برنامه - دستگاه اجرایی و...) - ردیف‌های

متفرقه

- اعتبارات هزینه‌ای کل کشور در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ برابر ۱۴۵۴۳۰۰ میلیارد تومان است که نسبت به اعتبار ۹۹۰۰۹ میلیارد تومان قانون بودجه سال ۱۴۰۱ برابر با ۴۵/۶ درصد رشد را نشان می‌دهد.
- اعتبارات هزینه‌ای ملی وزارت جهاد کشاورزی و دستگاه‌های تابعه از محل درآمد عمومی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، ۳/۵۲۷۷ میلیارد تومان است که نسبت به اعتبار مشابه قانون بودجه سال ۱۴۰۱ (۳۲۳۸ میلیارد تومان) معادل ۱۸,۳۵ درصد رشد را نشان می‌دهد.
- اعتبارات هزینه‌ای ملی وزارت جهاد کشاورزی و دستگاه‌های تابعه شامل ردیف‌های اصلی لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ برابر (۳/۵۲۷۷ میلیارد تومان)، ردیف‌های متفرقه لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ (جداول ۱-۷، ۹ و هدفمندی یارانه‌ها) برابر (۱۲۵۵۰۸ میلیارد تومان) و ردیف‌های درآمدی اختصاصی برابر (۱۶۳۲/۷ میلیارد تومان) و در مجموع برابر ۱۳۲۴۱۸ میلیارد تومان است که نسبت به اعتبار مشابه قانون بودجه سال ۱۴۰۱ برابر ۱۰۵۰۸۲/۷ میلیارد تومان (۳۸۱۷/۷ میلیارد تومان از ردیف‌های اصلی، ۹۸۷۶۶/۶ میلیارد تومان ردیف‌های متفرقه جداول ۱-۷، ۹ و هدفمندی یارانه‌ها و ۲۴۹۷/۴ میلیارد تومان ردیف‌های درآمد اختصاصی) رشدی معادل ۲۶ درصد را نشان می‌دهد. عمده‌ترین دلیل افزایش اعتبارات هزینه‌ای سال ۱۴۰۲ افزایش اعتبارات درآمد عمومی و یارانه نان است.

جدول ۹: نکات قابل توجه اعتبارات وزارت جهاد کشاورزی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه ۱۴۰۲

عنوان اعتبار	اعتبار سال ۱۴۰۱	اعتبار سال ۱۴۰۲	درصد رشد	توضیحات
جبران اصلاح نرخ کالاهای اساسی، دارو، یارانه نان و خرید تضمینی گندم- ردیف ۱۷ جدول مصارف هدفمندی تبصره (۱۴)	۲۲۰۰۰ میلیارد تومان	۱۰۰۶۰۰ میلیارد تومان	۱۹۰/۹	حداقل مبلغ ۶۴۰۰۰ میلیارد تومان آن مربوط به یارانه نان و خرید تضمینی گندم است
یارانه نهاده‌های کشاورزی، تنظیم بازار کالاهای اساسی و ضروری و تأدیه تعهدات مربوط- ردیف ۱۸ جدول مصارف هدفمندی تبصره (۱۴)	۳۴۵۰ میلیارد تومان	۴۰۰۰ میلیارد تومان	۱۶	
خرید تضمینی چای- ردیف ۲۲ جدول مصارف هدفمندی تبصره (۱۴)	۲۰۰ میلیارد تومان	۳۰۰ میلیارد تومان	۵۰	
ردیف ۴۱-۵۳۰۰۰۰ موضوع تکمیل طرح‌ها و برنامه‌های بخش کشاورزی از محل فروش اموال موضوع بند (ح) تبصره (۸)		۱		با توجه به مبلغ ۲۰ هزار میلیارد تومان اعتبار بند (ح) تبصره (۸) به نسبت ۵۰٪ تملکی و ۵۰٪ هزینه‌ای در این جدول، پیش-بینی می‌شود مبلغ ۱۰ هزار میلیارد تومان از اعتبار این ردیف به صورت هزینه‌ای بابت فعالیت

تحلیل وضعیت بودجه بخش کشاورزی و منابع طبیعی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

عنوان اعتبار	اعتبار سال ۱۴۰۱	اعتبار سال ۱۴۰۲	درصد رشد	توضیحات
				یارانه نهاده و محصول با اولویت اجرای الگوی کشت، کشاورزی قراردادی هزینه شود.
پرداخت سهم دولت و تقویت صندوق بیمه محصولات- در بند (۲) تبصره (۱۳)	۶۰۰۰ میلیارد تومان	۶۰۰۰ میلیارد تومان	-	
ردیف درآمد هزینه ۹۳-۷۳۰۰۰۰ (سازمان امور اراضی- اعتبارات موضوع ماده (۵۴) قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور)	۷,۵ میلیارد تومان	۲۳,۸ میلیارد تومان	۲۱۵	۸,۵ میلیارد تومان هزینه‌ای و ۱۵,۳ میلیارد تومان تملکی
ردیف ۳۸-۷۵۰۰۰۰ (موضوع وزارت جهاد کشاورزی- سیاستگذاری، تحقیق، پژوهش و فعالیت‌های اصلاح نژادی مرغ لاین)	۳۰۸ میلیارد تومان	۴۳۰ میلیارد تومان	۴۰	۵۰ میلیارد تومان هزینه‌ای و ۳۸۰ میلیارد تومان تملکی
ردیف جدید ۷۴-۵۳۰۰۰۰ با عنوان (تهاتر مطالبات شرکت‌های پتروشیمی تولیدکننده کود اوره- رازی، شیراز، کرمانشاه، پردیس و خراسان- بابت مابه‌التفاوت قیمت تکلیفی کود تحویلی به کشاورزان با بدهی واحدهای مزبور به دولت (جمعی- خرجی))				
ردیف ۵۵-۵۵۰۰۰۰ مبلغ ۱۸۰۰۰ میلیارد تومان به عنوان حق عضویت مجامع بین‌الملل به جز سازمان ملل متحد				سهم وزارت جهاد کشاورزی و دستگاه‌های تابعه پس از تصویب قانون بودجه و ابلاغ آن توسط سازمان برنامه و بودجه کشور مشخص خواهد شد.
ردیف ۴۹-۵۵۰۰۰۰ به مبلغ ۳۲۰۰۰ میلیارد تومان به عنوان پاداش پایان خدمت بازنشستگان				سهم وزارت جهاد کشاورزی و دستگاه‌های تابعه نیز پس از تصویب قانون بودجه و ابلاغ آن توسط سازمان برنامه و بودجه کشور مشخص خواهد شد.
ردیف ۸۹-۷۳۰۰۰۰ سازمان شیلات ایران- مرمت و نگهداری مراکز بازسازی ذخایر آبزیان و بنادر صیادی	۴,۵۶ میلیارد تومان	۱۱۲,۵ میلیارد تومان	۲۳۰۰ درصد	

جدول ۱۰: مقایسه اعتبارات هزینه‌ای وزارت جهاد کشاورزی مندرج در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه ۱۴۰۲ (میلیون ریال)

عنوان دستگاه	قانون بودجه سال ۱۴۰۱	لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	درصد افزایش یا کاهش
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی	۱۰۷۶۰۰۲۷	۱۵۰۷۱۶۷۸	۴۰/۱
مؤسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع کشور	۹۴۷۲۴۶	۱۳۶۳۸۴۶	۴۴
مؤسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور	۱۵۸۳۱۹۵	۲۲۱۶۴۹۹	۴۰

عنوان دستگاه	قانون بودجه سال ۱۴۰۱	لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	درصد افزایش یا کاهش
مؤسسه تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر	۶۸۷۵۷۱	۹۴۷۲۳۷	۳۷/۸
مؤسسه تحقیقات گیاهپزشکی	۶۱۵۱۱۸	۹۴۷۱۸۰	۵۴
مؤسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی	۱۲۶۰۷۷۷	۱۷۹۴۷۸۳	۴۲/۴
مؤسسه تحقیقات علوم باغبانی	۹۳۶۱۳۲	۱۲۴۵۸۷۵	۳۳/۱
مؤسسه تحقیقات برنج کشور	۳۷۰۴۴۳	۴۷۵۵۵۸	۲۸/۴
مؤسسه آموزش و ترویج کشاورزی	۱۱۱۰۰۳۱	۱۴۹۴۵۴۲	۳۴/۶
مؤسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال	۴۱۴۶۵۷	۵۹۹۹۶۶	۴۴/۷
مؤسسه تحقیقات خاک و آب	۳۵۱۸۲۸	۴۹۱۳۶۱	۳۹/۷
مؤسسه تحقیقات فنی و مهندسی کشاورزی	۲۱۶۷۶۴	۳۵۸۶۳۶	۶۵/۴
پژوهشکده حفاظت خاک و آبخیزداری	۲۶۴۱۱۳	۳۹۱۰۷۹	۴۸/۱
پژوهشگاه بیوتکنولوژی کشاورزی	۴۵۲۴۹۱	۶۵۴۶۶۵	۴۴/۷
پارک علم و فناوری کشاورزی و منابع طبیعی سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی	-	۵۰۰۰۰	-
سازمان دامپزشکی کشور	۶۰۹۵۴۱۵	۸۱۰۱۹۳۴	۳۲/۹
سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور	۱۵۰۵۲۰۵	۱۹۹۰۷۰۷	۳۲/۳
وزارت جهاد کشاورزی	۴۱۷۳۳۶۶	۵۶۸۷۱۴۷	۳۶/۳
وزارت جهاد کشاورزی - دفتر نمایندگی ولی فقیه در وزارت جهاد کشاورزی	۱۴۶۱۰	۱۴۶۱۰	۰
سازمان امور عشایری	۲۴۹۹۶۴	۳۳۵۱۴۲	۳۴/۱
وزارت جهاد کشاورزی - موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی و اقتصاد کشاورزی	۳۵۱۷۸۴	۴۵۶۹۴۷	۲۹/۹
سازمان حفظ نباتات کشور	۳۶۳۸۸۰	۴۹۰۲۶۱	۳۴/۷
سازمان چای کشور	۲۵۲۵۲۶	۳۶۷۴۲۰	۴۵/۵
سازمان امور اراضی	۳۶۱۰۲۰	۴۸۴۲۸۱	۳۴/۱
شرکت مادر تخصصی خدمات کشاورزی	۵۱۹۳۴۶	۶۸۷۱۳۲	۳۲/۳
سازمان شیلات ایران	۸۵۸۶۷۷	۱۱۰۷۴۲۹	۲۹
سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران	۳۰۷۰۲۰۸	۴۳۸۲۱۶۴	۴۲/۷
جمع	۳۸۱۸۶۸۲۶	۵۲۷۷۲۷۳۵	۳۸/۲

مأخذ: سازمان برنامه و بودجه کشور، لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور.

جدول ۱۱: مقایسه اعتبارات ردیف‌های متفرقه ملی مندرج در جدول شماره ۱-۷ در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال)

ردیف	شماره طبقه‌بندی	دستگاه	موضوع	قانون بودجه سال ۱۴۰۱			لایحه بودجه سال ۱۴۰۲			درصد رشد یا کاهش		
				هزینه	تملك	جمع	هزینه	تملك	جمع	هزینه	تملك	جمع
۱	۷۲۰۰۰۰-۱	عشایر	افزایش سرمایه صندوق‌های غیردولتی حمایت از توسعه	۰	۰	۰	۵۰۰,۰۰۰	۰	۵۰۰,۰۰۰	-	-	-
۲		جهاد	سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی و عشایری	۲۵۸,۳۹۰	۰	۲۵۸,۳۹۰	۵۷۰,۰۰۰	۰	۵۷۰,۰۰۰	۱۲۰,۶	-	۱۲۰,۶
۳	۷۳۰۰۰۰-۲۴	جهاد	جبران بخشی از هزینه‌های انجام وظایف بازرسی، نظارت و کنترل بازار موضوع بند (ج) تبصره (۱۰)	۰	۰	۰	۵۰۰,۰۰۰	۰	۵۰۰,۰۰۰	-	-	-
۴	۷۳۰۰۰۰-۵۳	دامپزشکی	اعتبارات بند «ح» تبصره (۶) موضوع ماده ۴۸ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)	۷۹۲,۰۰۰	۱۹۲,۰۰۰	۹۸۴,۰۰۰	۲۶,۷۰۰	۰	۲۶,۷۰۰	-۹۷,۳	-	-۹۶,۶
۵	۷۳۰۰۰۰-۵۸	تحقیقات دام	اعتبارات موضوع ماده (۵) قانون نظارت شرعی بر ذبح و صید و ماده (۱۲) قانون نظام جامع دامپروری	۱۰,۸۹۰	۰	۱۰,۸۹۰	۲۴,۷۰۰	۰	۲۴,۷۰۰	۱۲۶,۸	-	۱۲۶,۸
۶		دامپزشکی		۹۸,۰۱۰	۰	۹۸,۰۱۰	۲۲۲,۳۰۰	۰	۲۲۲,۳۰۰	۱۲۶,۸	-	۱۲۶,۸
۷	۷۳۰۰۰۰-۵۹	دامپزشکی	سازمان دامپزشکی کشور- موضوع درآمد ماده ۱۴ قانون سازمان دامپزشکی کشور	۱,۷۸۲,۰۰۰	۰	۱,۷۸۲,۰۰۰	۲,۱۷۸,۰۰۰	۰	۲,۱۷۸,۰۰۰	۲۲,۲	-	۲۲,۲
۸	۷۳۰۰۰۰-۶۰	تحقیقات دام	کنترل واردات دام زنده و گوشت و اپیدمی‌های دامی و اجرای ماده (۱۷) قانون نظام جامع دامپروری کشور و جزء (ب) ماده ۱۴ قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی	۲۳,۸۱۲	۲,۰۹۶	۲۵,۹۰۸	۲۴,۰۰۰	۲,۲۵۰	۲۶,۲۵۰	۱,۳	۷,۳	۰,۸
۹		دامپزشکی	۶۱,۹۱۲	۵,۴۴۷	۶۷,۳۵۹	۶۲,۴۰۰	۵,۸۵۰	۶۸,۲۵۰	۱,۳	۷,۴	۰,۸	
۱۰		جهاد کشاورزی	۹,۵۲۵	۸۳۸	۱۰,۳۶۳	۹,۶۰۰	۹۰۰	۱۰,۵۰۰	۱,۳	۷,۴	۰,۸	
۱۱	۷۳۰۰۰۰-۶۱	دامپزشکی	اعتبارات موضوع عوارض واردات سموم و داروهای دامپزشکی و واکسن‌های طیور	۱۳۳,۶۵۰	۰	۱۳۳,۶۵۰	۳۷۴,۰۰۰	۰	۳۷۴,۰۰۰	۱۷۹,۸	-	۱۷۹,۸
۱۲	۷۳۰۰۰۰-۶۲	منابع طبیعی	اعتبار موضوع ماده (۱۳) قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی	۱,۵۷۱,۱۵۳	۱,۵۵۳,۹۸۷	۲,۱۲۵,۱۴۰	۲,۲۹۳,۶۰۰	۲,۸۰۴,۰۲۰	۵,۰۹۷,۶۲۰	۸۰,۴	۸۰,۴	۸۰,۴

ردیف	شماره طبقه‌بندی	دستگاه	موضوع	قانون بودجه سال ۱۴۰۱			لایحه بودجه سال ۱۴۰۲			درصد رشد یا کاهش		
				هزینه	تملک	جمع	هزینه	تملک	جمع	هزینه	تملک	جمع
۱۳		امور اراضی		۸۱،۱۳۷	۹۹،۱۹۱	۱۸۰،۳۲۸	۱۴۶،۴۰۰	۱۷۸،۹۸۰	۳۲۵،۳۸۰	۸۰،۴	۸۰،۴	۸۰،۴
۱۴	۶۳-۷۳۰۰۰۰	منابع طبیعی	سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور- احیاء و بازسازی عرصه منابع طبیعی موضوع ماده ۱۷ قانون اصلاح قانون معادن	۱،۷۸۲،۰۰۰	۴،۰۳۲،۰۰۰	۵،۸۱۴،۰۰۰	۱،۷۸۲،۰۰۰	۴،۰۳۲،۰۰۰	۵،۸۱۴،۰۰۰	.	.	.
۱۵	۶۴-۷۳۰۰۰۰	منابع طبیعی	سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور- اعتبارات موضوع خدمات الکترونیک به اشخاص بابت تطبیق نقشه‌ها و اعلام وضعیت اراضی	۲۷،۴۴۳	.	۲۷،۴۴۳	۳۷،۰۰۰	.	۳۷،۰۰۰	۳۴،۸	-	۳۴،۸
۱۶	۸۴-۷۳۰۰۰۰	عشایر	سازمان امور عشایر ایران- افزایش سهم دولت در صندوق‌های حمایت از توسعه بخش کشاورزی عشایری	۵۴،۴۵۰	.	۵۴،۴۵۰	۳۰،۰۰۰	.	۳۰،۰۰۰	-۴۴،۹	-	-۴۴،۹
۱۷	۸۵-۷۳۰۰۰۰	جهاد کشاورزی	وزارت جهاد کشاورزی - سرمایه اولیه صندوق‌های حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی	۴۲۳،۲۲۵	.	۴۲۳،۲۲۵	۶۰۰،۰۰۰	.	۶۰۰،۰۰۰	۴۱،۸	-	۴۱،۸
۱۸	۸۶-۷۳۰۰۰۰	جهاد کشاورزی	وزارت جهاد کشاورزی- موضوع درآمدهای واحدهای اصلاح نژاد دام و طیور	۲۸۵،۱۲۰	.	۲۸۵،۱۲۰	۲۹۰،۰۰۰	.	۲۹۰،۰۰۰	۱،۷	-	۱،۷
۱۹	۸۷-۷۳۰۰۰۰	جهاد کشاورزی	وزارت جهاد کشاورزی- کمک‌های فنی و اعتباری و حمایت از افزایش بهره‌وری و توسعه زیرساخت‌های تولید برنج در استان‌های گیلان و مازندران و کشت‌های جایگزین در سایر استان‌های کشور	.	۴۸،۹۶۰	۴۸،۹۶۰	.	۴۹،۰۰۰	۴۹،۰۰۰	۰،۱	۰،۱	-
۲۰	۸۸-۷۳۰۰۰۰	حفظ نباتات	سازمان حفظ نباتات- موضوع درآمد حاصل از اخذ عوارض از واردات میوه و سبزیجات و سموم کشاورزی	۱۱۶،۳۶۵	۱۰۱،۵۲۰	۲۱۷،۸۸۵	۷۲۸،۰۰۰	۶۳۵،۰۰۰	۱،۳۶۳،۰۰۰	۵۲۵،۶	۵۲۵،۵	۵۲۵،۶
۲۱	۸۹-۷۳۰۰۰۰	امور اراضی	اعتبار موضوع ماده (۵) قانون اصلاح قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها و هزینه‌های سنددار کردن اراضی کشاورزی	۹۱۰،۸۰۰	۲۲۰،۸۰۰	۱،۱۳۱،۶۰۰	۱،۸۳۸،۰۰۰	۷۳۴،۰۰۰	۲،۵۷۲،۰۰۰	۱۲۷،۳	۲۳۲،۴	۱۰۱،۸
۲۲	۹۰-۷۳۰۰۰۰	امور اراضی	سازمان امور اراضی- اعتبارات موضوع ماده (۵۴) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور	۸۴،۲۰۰	۱۴۶،۵۳۴	۲۳۰،۷۳۴	۲۴،۰۰۰	۴۲،۰۰۰	۶۶،۰۰۰	-۷۱،۴	-۷۱،۳	-۷۱،۵

تحلیل وضعیت بودجه بخش کشاورزی و منابع طبیعی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

ردیف	شماره طبقه‌بندی	دستگاه	موضوع	قانون بودجه سال ۱۴۰۱			لایحه بودجه سال ۱۴۰۲			درصد رشد یا کاهش		
				هزینه	تملک	جمع	هزینه	تملک	جمع	هزینه	تملک	جمع
۲۳	۷۳۰۰۰۰-۹۱	شیلات	سازمان شیلات ایران- اعتبارات موضوع جرائم و فروش صید آلات و ادوات صیادی	۵,۷۰۲	۰	۵,۷۰۲	۴,۰۰۰	۰	۴,۰۰۰	-۲۹,۸	-	-۲۹,۸
۲۴	۷۳۰۰۰۰-۹۲	شیلات	سازمان شیلات ایران- ایفای تعهدات موضوع تبصره (۳) ماده واحده قانون سازمان	۱۹,۸۰۰	۰	۱۹,۸۰۰	۱۲۰,۰۰۰	۰	۱۲۰,۰۰۰	۵۰۶,۱	-	۵۰۶,۱
۲۵	۷۳۰۰۰۰-۹۳	شیلات	سازمان شیلات ایران- مرمت و نگهداری مراکز بازسازی ذخایر آبزیان و بنادر صیادی	۲۴,۶۸۱	۲۰,۹۹۵	۴۵,۶۷۶	۳۸۵,۰۰۰	۷۴۰,۰۰۰	۱,۱۲۵,۰۰۰	۲۳۶۳	۳۴۲۴,۶	۱۴۵۹,۹
۲۶	۷۵۰۰۰۰-۱۴	تات	تقویت و توسعه فعالیت‌های پژوهشی و به‌روز آوری منابع و تجهیزات پژوهشی	۲,۵۶۶	۷,۵۰۰	۱۰,۰۶۶	۰	۰	۰	-۱۰۰	-۱۰۰	-۱۰۰
۲۷	۷۵۰۰۰۰-۱۴	منابع طبیعی	سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور- هزینه‌های اطفاء حریق جنگل‌ها و مراتع	۷۹۲,۰۰۰	۰	۷۹۲,۰۰۰	۸۵۰,۰۰۰	۰	۸۵۰,۰۰۰	۷,۳	-	۷,۳
۲۸	۷۵۰۰۰۰-۱۵	منابع طبیعی	سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور- هزینه‌های توقف بهره‌برداری از جنگل‌های شمال کشور و درختکاری	۳,۴۶۵,۰۰۰	۰	۳,۴۶۵,۰۰۰	۴,۰۰۰,۰۰۰	۴,۰۰۰,۰۰۰	۴,۰۰۰,۰۰۰	۱۵,۴	-	-۱۰۰
۲۹	۷۵۰۰۰۰-۲۰	جهاد کشاورزی	وزارت جهاد کشاورزی- سیاستگذاری، تحقیق، پژوهش و فعالیت‌های اصلاح نژادی مرغ لاین	۱۹۸,۰۰۰	۲,۷۶۴,۸۰۰	۲,۹۶۲,۸۰۰	۵۰۰,۰۰۰	۳,۸۰۰,۰۰۰	۴,۳۰۰,۰۰۰	۴۵,۱	۳۷,۴	۱۵۲,۵
۳۰	۷۵۰۰۰۰-۲۱	جهاد کشاورزی	صندوق بیمه محصولات کشاورزی- پرداخت سهم دولت در پوشش بیمه محصولات کشاورزی	۱۹۸,۰۰۰	۰	۱۹۸,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰	۰	۲۰۰,۰۰۰	۱	-	۱
۳۱	۷۵۰۰۰۰-۲۲	جهاد کشاورزی	حمایت از ارتقای ضریب خوداتکایی در تولید محصولات راهبردی کشاورزی	۵۹۷,۴۱۶	۹۵۱,۴۳۷	۱,۵۴۸,۸۵۳	۷۰۰,۰۰۰	۸۰۰,۰۰۰	۱,۵۰۰,۰۰۰	-۳,۲	-۱۵,۹	۱۷,۲
۳۲	۷۵۰۰۰۰-۲۳	جهاد کشاورزی	پوشش بیمه اجباری کلیه دام‌ها در مقابل بیماری‌های مشترک و واگیر- موضوع بند (ث) ماده (۳۳) قانون برنامه ششم توسعه	۲۷,۸۰۶	۰	۲۷,۸۰۶	۳۰,۰۰۰	۰	۳۰,۰۰۰	۷,۹	-	۷,۹
۳۳	۷۵۰۰۰۰-۲۴	جهاد کشاورزی	حمایت از توسعه کشت گیاهان دارویی و باغات مادری	۰	۱,۴۳۸,۵۶۰	۱,۴۳۸,۵۶۰	۰	۱,۳۰۰,۰۰۰	۱,۳۰۰,۰۰۰	-۹,۶	-۹,۶	-
۳۴	۷۵۰۰۰۰-۲۵	شیلات	پرورش ماهی در قفس	۳۱,۱۸۵	۱۰۷,۸۵۳	۱۳۹,۰۳۸	۱۵۰,۰۰۰	۱۵۰,۰۰۰	۱۵۰,۰۰۰	۷,۹	۳۹,۱	-۱۰۰

ردیف	شماره طبقه‌بندی	دستگاه	موضوع	قانون بودجه سال ۱۴۰۱			لایحه بودجه سال ۱۴۰۲			درصد رشد یا کاهش		
				هزینه	تملك	جمع	هزینه	تملك	جمع	هزینه	تملك	جمع
۳۵	۷۵۰۰۰۰-۳۹	جهاد کشاورزی	ساماندهی وضعیت تولید، فرآوری، بازار و مصرف شیر و تشکیل صندوق حمایت از توسعه زنجیره صنعت شیر کشور	۱۵۹,۴۸۹	۰	۱۵۹,۴۸۹	۰	۰	۰	-۱۰۰	-	-۱۰۰
جمع کل				۱۳,۷۲۷,۷۲۷	۱۱,۶۹۴,۵۱۸	۲۵,۴۲۲,۲۴۵	۱۵,۰۴۹,۷۰۰	۱۹,۲۷۴,۰۰۰	۳۴,۳۲۲,۷۰۰	۹۶	۶۴,۸	۳۵

مأخذ: سازمان برنامه و بودجه کشور، لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور

ادامه جدول ۱۱: مقایسه اعتبارات ردیف‌های متفرقه ملی مندرج در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

ردیف	شماره طبقه‌بندی	عنوان ردیف متفرقه	قانون بودجه سال ۱۴۰۱			لایحه بودجه سال ۱۴۰۲			درصد رشد یا کاهش		
			هزینه	تملك	جمع	هزینه	تملك	جمع	هزینه	تملك	جمع
		اعتبارات یارانه‌ای	۷۵۹,۲۷۰,۰۰۰	۵۷,۸۳۰,۰۰۰	۸۱۷,۱۰۰,۰۰۰	۱,۰۷۵,۲۹۰,۰۰۰	۰	۱,۰۷۵,۲۹۰,۰۰۰	۴۱,۶۲	-۱۰۰	۳۱,۶
۱	۵-۵۲۰۰۰۰	ساماندهی تولید و خرید تضمینی چای کشور	۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۰	۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۴۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۰	۴۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۳۳,۳	-	۳۳,۳
۲	۶-۵۲۰۰۰۰	یارانه نهاده‌های کشاورزی، تنظیم بازار کالاهای اساسی	۴۰,۰۰۰,۰۰۰	۰	۴۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۷,۰۰۰,۰۰۰	۰	۲۷,۰۰۰,۰۰۰	-۳۲,۵	-	-۳۲,۵
۳	تبصره (۱۴)	یارانه نان *	۷۱۰,۰۰۰,۰۰۰	۰	۷۱۰,۰۰۰,۰۰۰	۱,۰۴۵,۲۹۰,۰۰۰	۰	۱,۰۴۵,۲۹۰,۰۰۰	۴۷,۲۲	-	۴۷,۲۲
۴	تبصره (۱۴)	محرومیت‌زدایی برابر جدول (جدول ۴-۲۴) و احکام مربوطه و ۳۱۰۰ میلیارد ریال برای ۳۱ شهرستان محروم (سهم هر شهرستان ۱۰۰۰ میلیارد ریال) **	۰	۳۲,۵۰۰,۰۰۰	۳۲,۵۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	-۱۰۰	-۱۰۰	---
۵	تبصره (۱۴)	دانشگاه‌ها، مؤسسات و مراکز آموزش عالی و پژوهشی و پارک‌های علم و فناوری برابر جدول (۲۴-۶) (ردیف ۳۱ جدول مصارف هدفمندی یارانه‌ها)	۰	۳۳۰,۰۰۰	۳۳۰,۰۰۰	۰	۰	۰	-۱۰۰	-۱۰۰	---
۶	تبصره (۱۴)	حمایت از تولید و اشتغال (جدول تبصره ۱۸) (برآورد سهم وزارت جهاد کشاورزی) **	۰	۲۵,۰۰۰,۰۰۰	۲۵,۰۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	-۱۰۰	-۱۰۰	---
۷	---	یارانه سود تسهیلات تولید و صادرات زعفران	۲۷۰,۰۰۰	۰	۲۷۰,۰۰۰	۰	۰	۰	-۱۰۰	---	-۱۰۰

* بر اساس تبصره (۱۴) لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ مقرر گردیده اعتبارات حاصله از محل حذف یارانه خانواده‌های غیرمشمول حمایت دولت توسط سازمان هدفمندی یارانه‌ها به یارانه نان اضافه شود. از آنجایی که میزان اعتبار مذکور مشخص نیست؛ بنابراین، میزان این اعتبار در جدول درج نشده است.

** اعتبار ردیف‌های مذکور در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به ردیف (۱۱۸-۵۵۰۰۰۰) منتقل شده است.

*** اعتبار این ردیف در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ با توجه به برآورد ۲۰ هزار میلیارد تومان به نسبت ۵۰٪ تملکی و ۵۰٪ هزینه‌ای در این جدول لحاظ شده است.

ردیف	شماره طبقه‌بندی	عنوان ردیف متفرقه	قانون بودجه سال ۱۴۰۱			لایحه بودجه سال ۱۴۰۲			درصد رشد یا کاهش		
			هزینه	تملک	جمع	هزینه	تملک	جمع	هزینه	تملک	جمع
	۵۳۰۰۰۰	اعتبارات درآمد - هزینه***	۱۵۲,۶۷۰,۵۰۰	۱۵۲,۱۱۰,۹۵۰	۳۰۴,۷۸۱,۴۵۰	۱۰۴,۰۴۰,۵۰۰	۱۰۲,۷۰۰,۰۰۰	۲۰۶,۷۴۰,۵۰۰	-۳۱,۹	-۳۲,۵	-۳۲,۲
۸	۵۳۰۰۰۰-۱۷	وزارت جهاد کشاورزی - هزینه واحدهای تولیدی و خدماتی استانی	۴۰,۵۰۰	۰	۴۰,۵۰۰	۴۰,۵۰۰	۰	۴۰,۵۰۰	۰	---	۰
۹	۵۳۰۰۰۰-۲۶	وزارت جهاد کشاورزی - افزایش تولید شیر و گوشت از محل درآمد حاصل از صادرات دام	۶۳۰,۰۰۰	۶۳۰,۰۰۰	۱,۲۶۰,۰۰۰	۵۰۰,۰۰۰	۰	۵۰۰,۰۰۰	-۲۰,۶	-۱۰۰	-۶۰,۳
۱۰	۵۳۰۰۰۰-۴۳	تعادل بخشی، آبخیزداری و اجرای طرح‌های افزایش بهره‌وری آب - برآورد سهم وزارت جهاد کشاورزی	۰	۵۴۰,۰۰۰	۵۴۰,۰۰۰	۰	۱,۲۰۰,۰۰۰	۱,۲۰۰,۰۰۰	---	۱۲۲,۲	۱۲۲,۲
۱۱	۵۳۰۰۰۰-۴۴	اعتبارات مولدسازی و فروش املاک دولتی موضوع بند (ه) تبصره (۱۱) لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ - (بند ط) تبصره (۸) قانون بودجه سال ۱۴۰۱ *	۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰	-۳۳,۳	-۳۳,۳	-۳۳,۳
۱۲	۵۳۰۰۰۰-۸۳	اعتبارات موضوع بند (د) تبصره (۸) موضوع عوارض صادراتی محصولات آب‌بر جهت الگوی کشت	۰	۴۵۰	۴۵۰	۱,۵۰۰,۰۰۰	۱,۵۰۰,۰۰۰	۳,۰۰۰,۰۰۰	---	۳۳۳۲۳۳,۳	۶۶۶۵۶۶,۷
۱۳	---	شرکت مدیریت منابع آب ایران - ساماندهی رودخانه‌های کشور موضوع بند (ز) تبصره (۸) قانون بودجه سال ۱۴۰۱ (سهم وزارت جهاد کشاورزی)	۰	۴۰,۵۰۰	۴۰,۵۰۰	۰	۰	۰	---	-۱۰۰	-۱۰۰
۱۴	---	تکمیل طرح‌های مهار و تنظیم آب‌های مرزی از محل عواید طرح‌های تکمیل شده (برآورد سهم وزارت جهاد کشاورزی)	۰	۹۰۰,۰۰۰	۹۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	---	-۱۰۰	-۱۰۰
۱۵	۱۰۱۰۰۰-۲	افزایش سرمایه صندوق‌های حمایت از توسعه بخش کشاورزی و تکمیل و ایجاد شهرک‌های کشاورزی (گلخانه‌ای، دامی و شیلاتی) موضوع واگذاری سهام، سهم شرکت‌های دولتی وابسته به وزارت جهاد کشاورزی - ماده (۵۱) قانون الحاق به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)	۲,۰۰۰,۰۰۰	۰	۲,۰۰۰,۰۰۰	۲,۰۰۰,۰۰۰	۰	۲,۰۰۰,۰۰۰	۰	---	۰

ردیف	شماره طبقه‌بندی	عنوان ردیف متفرقه	قانون بودجه سال ۱۴۰۱			لایحه بودجه سال ۱۴۰۲			درصد رشد یا کاهش		
			هزینه	تملك	جمع	هزینه	تملك	جمع	هزینه	تملك	جمع
	۵۵۰۰۰۰	اعتبارات ردیف‌های موردی (موقت)	۶۱.۹۹۸.۰۰۰	۳۱.۲۲۱.۰۰۰	۹۳.۲۱۹.۰۰۰	۶۰.۷۰۰.۰۰۰	۹۴.۶۶۳.۲۰۰	۱۵۵.۳۶۳.۲۰۰	۲۰۳.۲	۶۶.۷	
۱۶	۵۵۰۰۰۰-۲۳	حمایت از توسعه کشت دانه‌های روغنی	۶۴۸.۰۰۰	۸۱۰.۰۰۰	۱.۴۵۸.۰۰۰	۷۰۰.۰۰۰	۸۰۰.۰۰۰	۱.۵۰۰.۰۰۰	-۱,۲	۲,۹	
۱۷	۵۵۰۰۰۰-۴۸	اجرای فاز دوم طرح ۵۵۰ هزار هکتاری خوزستان و ایلام	.	۱.۳۵۰.۰۰۰	۱.۳۵۰.۰۰۰	.	۱.۵۰۰.۰۰۰	۱.۵۰۰.۰۰۰	۱۱,۱	۱۱,۱	
۱۸	۵۵۰۰۰۰-۶۱	طرح‌های آبرسانی عشایری	.	۳.۶۰۰.۰۰۰	۳.۶۰۰.۰۰۰	.	۴.۰۰۰.۰۰۰	۴.۰۰۰.۰۰۰	۱۱,۱	۱۱,۱	
۱۹	۵۵۰۰۰۰-۵۹	مهار کانون‌های ریزگرد و مقابله با اثرات مخرب آن- برآورد سهم وزارت جهاد کشاورزی	.	۱.۹۶۵.۰۰۰	۱.۹۶۵.۰۰۰	.	۲.۱۰۰.۰۰۰	۲.۱۰۰.۰۰۰	۶,۹	۶,۹	
۲۰	۵۵۰۰۰-۷۱	آب روستایی و عشایری، راه روستایی و عشایری، احیای قنوات و اجرای طرح‌های هادی روستایی- برآورد سهم وزارت جهاد کشاورزی	.	۶.۰۰۰.۰۰۰	۶.۰۰۰.۰۰۰	.	۷.۰۰۰.۰۰۰	۷.۰۰۰.۰۰۰	۱۶,۷	۱۶,۷	
۲۱	۵۵۰۰۰۰-۱۱ ۸	اعتبارات موضوع بند (الف) تبصره (۱۸)- اشتغال و محرومیت‌زدایی - برآورد سهم وزارت جهاد کشاورزی *	.	.	.	.	۷۷.۵۰۰.۰۰۰	۷۷.۵۰۰.۰۰۰	-	-	
۲۲	---	بهبودی آب بندان‌ها و سردخانه‌های کشاورزی در استان‌های گیلان، مازندران و گلستان با اختصاص به واحدهای تابعه وزارت نیرو و جهاد کشاورزی **	.	۱.۲۶۰.۰۰۰	۱.۲۶۰.۰۰۰	.	۱.۳۰۰.۰۰۰	۱.۳۰۰.۰۰۰	۳,۱۷	۳,۱۷	
۲۳	---	تأمین یارانه حمل و نقل هوایی، بابت صادرات کالا با اولویت کشاورزی	۱.۳۵۰.۰۰۰	.	۱.۳۵۰.۰۰۰	.	.	.	-۱۰۰	-۱۰۰	
۲۴	---	وزارت جهاد کشاورزی- آبیاری زیرسطحی (از طریق مرکز راهبردی)	.	۵۰.۰۰۰	۵۰.۰۰۰	.	.	.	-	-	
۲۵	بند «ز» تبصره (۱)	عملیات بیابانزدایی و انجام عملیات خاکپوش (مالچ‌پاشی) (بند «ز» تبصره (۱) سال ۱۴۰۰)	.	۳.۸۰۰.۰۰۰	۳.۸۰۰.۰۰۰	.	.	.	-۱۰۰	-۱۰۰	
۲۶	جزء (۵) بند «ی» تبصره (۲)	راه‌ها و آبرسانی عشایری (برآورد سهم وزارت جهاد کشاورزی)	.	۶.۰۰۰.۰۰۰	۶.۰۰۰.۰۰۰	.	.	.	-	-	

ردیف	شماره طبقه‌بندی	عنوان ردیف متفرقه	قانون بودجه سال ۱۴۰۱			لایحه بودجه سال ۱۴۰۲			درصد رشد یا کاهش		
			هزینه	تملك	جمع	هزینه	تملك	جمع	هزینه	تملك	جمع
۲۷	بند (ب) تبصره (۵)	خرید تانک‌های آبرسانی مورد نیاز سازمان امور عشایر ایران (برآورد سهم وزارت جهاد کشاورزی)	۰	۵,۰۰۰,۰۰۰	۵,۰۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	-	-	-
۲۸	بند «الف» تبصره (۶)	آبرسانی شرب عشایری (برآورد سهم وزارتخانه) (بند «الف» تبصره (۶))	۰	۳۸۶,۰۰۰	۳۸۶,۰۰۰	۰	۴۶۳,۲۰۰	۴۶۳,۲۰۰	۲۰	۲۰	-
۲۹	بند (ب) تبصره (۱۱)	احداث راه عشایر	۰	۱,۰۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	-	-	-
۳۰	بند (۲) تبصره (۱۳)	پرداخت سهم دولت و تقویت صندوق بیمه محصولات کشاورزی (بند «۲» تبصره (۱۳) سال ۱۴۰۰)	۶۰,۰۰۰,۰۰۰	۰	۶۰,۰۰۰,۰۰۰	۶۰,۰۰۰,۰۰۰	۰	۶۰,۰۰۰,۰۰۰	۰	-	۰
جمع			۹۷۳,۹۳۸,۵۰۰	۲۴۱,۱۶۱,۹۵۰	۱,۲۱۵,۱۰۰,۴۵۰	۱,۲۴۰,۰۳۰,۵۰۰	۱۹۷,۳۶۳,۲۰۰	۱,۴۳۷,۳۹۳,۷۰۰	۱۸,۳	-۱۸,۲	۲۷,۳

*اعتبار این ردیف برای کلیه دستگاه‌های مشمول این بند در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ مبلغ ۳۱۰۰۰۰ میلیارد ریال می‌باشد که با توجه به محاسبه سنوات سال‌های قبل، سهم وزارت جهاد کشاورزی حداقل مبلغ ۷۷۵۰۰ میلیارد ریال برآورد شده است.

**اعتبار ردیف مذکور در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به جدول مصارف استانی منتقل شده است.

ادامه جدول ۱۱: خلاصه مقایسه اعتبارات ردیف‌های متفرقه ملی مندرج در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ (جدول شماره ۹ ق ب)

ردیف	شماره طبقه‌بندی	عنوان ردیف متفرقه	قانون بودجه سال ۱۴۰۱			لایحه بودجه سال ۱۴۰۲			درصد رشد یا کاهش		
			هزینه	تملك	جمع	هزینه	تملك	جمع	هزینه	تملك	جمع
۱	۵۲۰۰۰۰	اعتبارات یارانه‌ای	۷۵۹,۲۷۰,۰۰۰	۵۷,۸۳۰,۰۰۰	۸۱۷,۱۰۰,۰۰۰	۱,۰۷۵,۲۹۰,۰۰۰	۰	۱,۰۷۵,۲۹۰,۰۰۰	۴۱,۶	-۱۰۰	۱
۲	۵۵۰۰۰۰	اعتبارات ردیف‌های موردی (موقت)	۶۱,۹۹۸,۰۰۰	۳۱,۲۲۱,۰۰۰	۹۳,۲۱۹,۰۰۰	۶۰,۷۰۰,۰۰۰	۹۴,۶۶۳,۲۰۰	۱۵۵,۳۶۳,۲۰۰	۲	۲۰,۳,۲	۲
جمع اعتبار ردیف‌های متفرقه غیر درآمد هزینه‌ای			۸۲۱,۲۶۸,۰۰۰	۸۹,۰۵۱,۰۰۰	۹۱۰,۳۱۹,۰۰۰	۱,۱۳۵,۹۹۰,۰۰۰	۹۴,۶۶۳,۲۰۰	۱,۲۳۰,۶۵۳,۲۰۰	۲۵,۲	۶,۳	۳۸,۳
۳	۵۳۰۰۰۰	اعتبارات درآمد- هزینه	۱۵۲,۶۷۰,۵۰۰	۱۵۲,۱۱۰,۹۵۰	۳۰۴,۷۸۱,۴۵۰	۱۰۴,۰۴۰,۵۰۰	۱۰۲,۷۰۰,۰۰۰	۲۰۶,۷۴۰,۵۰۰	-۳۲,۲	-۳۲,۵	-۳۱,۹
جمع			۹۷۳,۹۳۸,۵۰۰	۲۴۱,۱۶۱,۹۵۰	۱,۲۱۵,۱۰۰,۴۵۰	۱,۲۴۰,۰۳۰,۵۰۰	۱۹۷,۳۶۳,۲۰۰	۱,۴۳۷,۳۹۳,۷۰۰	۱۸,۳	-۱۸,۲	۲۷,۳

اعتبار «مابه‌التفاوت یارانه نان» در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ مبلغ ۱۰۴۵۲۹ میلیارد تومان از محل هدفمندی یارانه‌ها (تبصره ۱۴) پیش‌بینی شده است که نسبت به اعتبار سال ۱۴۰۱ به میزان ۷۱۰۰۰ میلیارد تومان، رشد ۴۷,۲ درصدی نشان می‌دهد. شایان ذکر است بر اساس تبصره (۱۴) لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ مقرر گردیده اعتبارات حاصله از محل حذف یارانه خانواده‌های غیرمشمول حمایت دولت توسط سازمان هدفمندی یارانه‌ها به یارانه نان اضافه شود. از آنجایی که میزان اعتبار مذکور مشخص نیست؛ بنابراین میزان آن در اعتبارات این وزارت درج نشده و قابل افزایش است.

اعتبار «یارانه نهاده‌های کشاورزی و تنظیم بازار کالاهای اساسی» با اعتبار ۴۰۰۰ میلیارد تومان در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ با کاهش ۳۲,۵ درصدی به رقم ۲۷۰۰ میلیارد تومان در ردیف (۶) جدول مصارف هدفمندی تبصره (۱۴) لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ رسیده است.

اعتبار ردیف «وزارت جهاد کشاورزی- سیاستگذاری، تحقیق، پژوهش و فعالیت‌های اصلاح نژادی مرغ لاین» به شماره طبقه‌بندی (۲۰-۷۵۰۰۰۰) با اعتبار ۲۹۶,۳ میلیارد تومان در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ با رشد معادل ۴۵,۱ درصد به ۴۳۰ میلیارد تومان (۵۰ میلیارد تومان هزینه‌ای و ۳۸۰ میلیارد تومان تملکی) در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ افزایش یافته است.

اعتبارات ردیف متفرقه «اعتبارات موضوع عوارض واردات سموم و داروهای دامپزشکی و واکسن‌های طیور» به شماره طبقه‌بندی (۶۱-۷۳۰۰۰۰) با رشد ۱۷۹,۸ درصدی از مبلغ ۱۳,۴ میلیارد تومان در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ به مبلغ ۳۷,۴ میلیارد تومان در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ افزایش یافته است. میزان اعتبار ردیف «اعتبار موضوع ماده (۱۳) قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی» به شماره طبقه‌بندی (۶۲-۷۳۰۰۰۰) از مبلغ ۳۰۰,۵ میلیارد تومان در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ با رشدی معادل ۸۰,۴ درصد به مبلغ ۵۴۲,۳ میلیارد تومان (۲۴۴ میلیارد تومان هزینه‌ای و ۲۹۸,۳ میلیارد تومان تملکی) افزایش یافته است. شایان ذکر است اعتبار مذکور بین سازمان‌های منابع طبیعی و آبخیزداری کشور و امور اراضی تقسیم می‌شود.

اعتبار ردیف «سازمان حفظ نباتات- موضوع درآمد حاصل از اخذ عوارض از واردات میوه و سبزیجات و سموم کشاورزی» به شماره طبقه‌بندی (۸۸-۷۳۰۰۰۰) در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ از مبلغ ۲۱,۸ میلیارد تومان با رشدی معادل ۵۲۵,۵ درصد به مبلغ ۱۳۶,۳ میلیارد تومان (۷۲,۸ میلیارد تومان هزینه‌ای و ۶۳,۵ میلیارد تومان تملک دارائی‌های سرمایه‌ای) در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ افزایش یافته است.

اعتبار ردیف «سازمان شیلات ایران- ایفای تعهدات موضوع تبصره (۳) ماده واحده قانون سازمان» به شماره طبقه‌بندی (۹۲-۷۳۰۰۰۰) از مبلغ ۱,۹۸ میلیارد تومان در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور با رشد ۵۰۶,۱ درصد به مبلغ ۱۲ میلیارد تومان در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ افزایش یافته است.

ردیف «سازمان شیلات ایران- مرمت و نگهداری مراکز بازسازی ذخایر آبزیان و بنادر صیادی» در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ به میزان ۴,۶ میلیارد تومان بوده که با رشد ۲۳۶۳ درصد در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به مبلغ

۱۱۲,۵ میلیارد تومان (۳۸,۵ میلیارد تومان هزینه‌ای و ۷۴ میلیارد تومان تملک دارائی‌های سرمایه‌ای) افزایش یافته است.

اعتبار ردیف «اعتبار موضوع ماده (۵) قانون اصلاح قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها و هزینه‌های سنددار کردن اراضی کشاورزی» به شماره طبقه‌بندی (۸۹-۷۳۰۰۰۰) از مبلغ ۱۱۳,۲ میلیارد تومان در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ با رشدی معادل ۱۲۷,۳ درصد، به مبلغ ۲۵۷,۲ میلیارد تومان (۱۸۳,۸ میلیارد تومان هزینه‌ای و ۷۳,۴ میلیارد تومان تملک دارایی‌های سرمایه‌ای) در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ افزایش یافته است.

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ از محل ردیف «افزایش سرمایه صندوق‌های غیردولتی حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی و عشایری» به شماره طبقه‌بندی (۱-۷۲۰۰۰۰)، مبلغ ۵۰ میلیارد تومان برای سازمان امور عشایر ایران پیش‌بینی شده است.

همچنین در این سال ردیف جدیدی با عنوان «جبران بخشی از هزینه‌های انجام وظایف بازرسی، نظارت و کنترل بازار موضوع بند (ج) تبصره (۱۰)» به شماره طبقه‌بندی (۲۴-۷۳۰۰۰۰) با اعتبار ۵۰ میلیارد تومان برای وزارت جهاد کشاورزی ایجاد شده است.

به استناد مصوبه شماره ۹۰۶۷۴/ت ۵۶۵۱۳ هـ مورخ ۱۳۹۸/۷/۱۸ هیأت وزیران «سازمان برنامه و بودجه کشور موظف گردید مابه‌التفاوت قیمت کشف شده در بورس کالا با قیمت فروش کود اوره از سوی شرکت‌های پتروشیمی به بخش کشاورزی را پس از حسابرسی یارانه‌ای توسط سازمان حسابرسی، در لوائح بودجه سنواتی پیش‌بینی نماید». به همین منظور برای تهاتر مطالبات شرکت‌های مزبور از دولت، بابت تحویل کود اوره به قیمت تکلیفی به بخش کشاورزی با بدهی آنها به دولت، ردیف شماره ۱۶۰۱۲۲ در جدول شماره (۵) لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ با عنوان «درآمد حاصل از بدهی شرکت‌های پتروشیمی تولیدکننده کود اوره» و شماره طبقه‌بندی ردیف (۶۵-۵۳۰۰۰۰) در جدول شماره (۹) با عنوان «تهاتر مطالبات شرکت‌های پتروشیمی تولیدکننده کود اوره (رازی، شیراز، کرمانشاه، پردیس و خراسان) بابت مابه‌التفاوت قیمت تکلیفی کود تحویلی به کشاورزان با بدهی‌های واحدهای مزبور به دولت (جمعی - خرجی)» در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ پیش‌بینی شده است. مطالبات انباشته قطعی شده شرکت‌های پتروشیمی تولیدکننده کود اوره از دولت بابت کود اوره تحویلی تا پایان سال ۱۴۰۰ معادل ۲۰۵۰۰ میلیارد تومان است که این میزان برای سال ۱۴۰۱ بر اساس بررسی‌های صورت گرفته، جهت تأمین ۲,۴ میلیون تن کود اوره معادل ۲۴۰۰۰ میلیارد تومان و برای سال ۱۴۰۲ مبلغ ۳۰۰۰۰ میلیارد تومان برآورد می‌شود.

بر اساس ردیف «افزایش سرمایه بانک کشاورزی موضوع بند (ب) ماده (۲۰) قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی» به شماره طبقه‌بندی (۶-۱۰۱۰۰۰) جدول شماره (۸) لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، مبلغ ۳۰۰ میلیارد تومان برای افزایش سرمایه بانک کشاورزی پیش‌بینی شده است.

جدول ۱۲: مقایسه اعتبارات ردیف‌های متفرقه ملی مندرج در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ (جدول شماره ۹) (میلیون ریال)

ردیف	شماره طبقه‌بندی	عنوان ردیف متفرقه	قانون بودجه سال ۱۴۰۱			لایحه بودجه سال ۱۴۰۲			درصد رشد یا کاهش		
			جمع	تملك	هزینه	جمع	تملك	هزینه	جمع	تملك	هزینه
۱	۵۲۰۰۰۰	اعتبارات یارانه‌ای	۸۱۷,۱۰۰,۰۰۰	۵۷,۸۳۰,۰۰۰	۷۵۹,۲۷۰,۰۰۰	۱,۰۷۵,۲۹۰,۰۰۰	۰	۱,۰۷۵,۲۹۰,۰۰۰	۴۱.۶	-۱۰۰	۳۲
۲	۵۵۰۰۰۰	اعتبارات ردیف‌های موردی (موقت)	۹۳,۲۱۹,۰۰۰	۳۱,۲۲۱,۰۰۰	۶۱,۹۹۸,۰۰۰	۱۵۵,۳۶۳,۲۰۰	۹۴,۶۶۳,۲۰۰	۶۰,۷۰۰,۰۰۰	-۲	۲۰۳.۲	۶۶.۷
جمع اعتبار ردیف‌های متفرقه غیر درآمد هزینه‌ای			۹۱۰,۳۱۹,۰۰۰	۸۹,۰۵۱,۰۰۰	۸۲۱,۲۶۸,۰۰۰	۱,۱۳۰,۶۵۳,۲۰۰	۹۴,۶۶۳,۲۰۰	۱,۱۳۵,۹۹۰,۰۰۰	۳۸.۳	۶.۳	۳۵.۲
۳	۵۳۰۰۰۰	اعتبارات درآمد - هزینه	۳۰۴,۷۸۱,۴۵۰	۱۵۲,۱۱۰,۹۵۰	۱۵۲,۶۷۰,۵۰۰	۲۰۶,۷۴۰,۵۰۰	۱۰۲,۷۰۰,۰۰۰	۱۰۴,۰۴۰,۵۰۰	-۳۱.۹	-۳۲.۵	-۳۲.۲
جمع کل			۱,۲۱۵,۱۰۰,۴۵۰	۲۴۱,۱۶۱,۹۵۰	۹۷۳,۹۳۸,۵۰۰	۱,۴۳۷,۳۹۳,۷۰۰	۱۹۷,۳۶۳,۲۰۰	۱,۲۴۰,۰۳۰,۵۰۰	۲۷.۳	-۱۸.۲	۱۸.۳

ردیف‌های متفرقه، اساساً در دو گروه ردیف‌های درآمد- هزینه‌ای و سایر ردیف‌های متفرقه دسته‌بندی می‌شوند که در جداول شماره ۱-۷ ماده واحده و جدول شماره ۹ قابل مشاهده می‌باشند. ردیف‌های درآمد- هزینه که بر اساس قوانین مربوط در قوانین بودجه سنواتی درج می‌شوند برگشت درآمدهای ناشی از اجرای همان قانون می‌باشند. این‌گونه ردیف‌ها در بخش کشاورزی، وفق جدول ۱-۷ در بخش درآمد- هزینه از رشد ۴۵ درصدی (موارد مصرف هزینه‌ای دارای رشد ۴۶,۳ درصد و برای مصارف تملکی ۴۳,۶ درصد) برخوردار می‌باشند. همچنین سایر ردیف‌های متفرقه مندرج در این جدول نیز به‌طور متوسط ۱۵ درصد رشد را نشان می‌دهند که بیشترین آن مربوط به فعالیت‌های اصلاح نژادی مرغ لاین با حدود ۴۵ درصد است. برخی ردیف‌های سال ۱۴۰۱ در این جدول در لایحه سال ۱۴۰۲ حذف شده‌اند. به علاوه در جدول شماره ۹ نیز ۳ مورد ردیف‌های درآمد- هزینه‌ای درج شده که در مقایسه با سال گذشته صرفاً ردیف مرتبط با تعادل بخشی (۴۳-۵۳۰۰۰۰) از رشد بالغ بر ۱۲۲ درصد برخوردار است. سایر ردیف‌های متفرقه این جدول به‌طور متوسط از رشد ۳ تا ۱۶ درصدی برخوردار بوده‌اند.

۱-۹- تحلیل و تبیین نماگرهای مالی بخش (رشد سالیانه، سهم برنامه‌ها و فصل از بودجه عمومی

دولت) و مقایسه آن در سه سال اخیر

وضعیت اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بخش کشاورزی و منابع طبیعی در فصل کشاورزی به شرح جدول ۱۳ است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بخش کشاورزی و منابع طبیعی به میزان ۷,۶ درصد از کل بودجه پیش‌بینی شده است.

جدول ۱۳: وضعیت اعتبارات بخش کشاورزی و منابع طبیعی در فصل کشاورزی (میلیارد ریال)

سال	اعتبارات طرح‌های تملک	اعتبارات بخش کشاورزی و منابع طبیعی	سهم بخش از بودجه عمومی کشور (درصد)
۱۴۰۰	۵۱۳۲۴۲	۴۲۶۴۰	۸,۳
۱۴۰۱	۸۴۴۹۰۷	۶۸۷۸۲	۸,۱
۱۴۰۲	۱۰۲۱۹۷۷	۷۴۷۴۱	۷,۲

مأخذ: سازمان برنامه و بودجه کشور، قوانین بودجه سال ۱۴۰۰ الی ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور

در جدول ۱۴ وضعیت اعتباری برنامه‌های مرتبط با فصل کشاورزی و منابع طبیعی و فصل تحقیق و توسعه در امور اقتصادی در داخل بخش و سهم آنها از فصول قابل مشاهده است:

جدول ۱۴: مقایسه اعتبار برنامه‌های ذیل فصل کشاورزی و سهم آنها از فصول (میلیارد ریال)

ردیف	عنوان برنامه	لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	درصد سهم برنامه از فصل
۱	برنامه حفاظت خاک و آب‌خیزداری	۱۳,۶۶۰,۰۰۰	۱۸.۲۸
۲	برنامه حفاظت، احیاء و بهره‌برداری پایدار جنگل‌ها و مراتع	۸,۵۷۰,۰۰۰	۱۱.۴۷
۳	برنامه حفاظت از ذخایر و منابع آبی و حمایت از افزایش تولید آبزیان	۱,۶۰۰,۰۰۰	۲.۴۱
۴	برنامه حمایت از افزایش تولید محصولات زراعی و باغی	۴,۱۸۰,۰۰۰	۵.۵۹
۵	برنامه حمایت از افزایش تولید محصولات دام و طیور	۱,۴۹۵,۰۰۰	۲.۰۰
۶	برنامه توسعه زیرساخت‌های آب و خاک کشاورزی	۳۳,۸۲۹,۵۴۰	۴۴.۹۹
۷	برنامه پایش و کنترل بیماری‌های دام و طیور و آبزیان و بهداشت و سلامت نهاده‌ها و فرآورده‌های آنها	۱,۵۰۰,۰۰۰	۲.۰۱
۸	برنامه حفظ کاربری و ساماندهی مالکیت اراضی کشاورزی	۷۰۰,۰۰۰	۰.۹۴
۹	برنامه پایش و کنترل آفات و بیماری‌های گیاهی و ارتقاء سلامت و بهداشت محصولات کشاورزی	۱,۳۰۰,۰۰۰	۱.۷۴
۱۰	برنامه بیابان‌زدایی و احیای عرصه‌های تخریب شده	۲,۲۷۰,۰۰۰	۳.۰۴
۱۱	برنامه آموزش‌های مهارتی، ترویج کشاورزی و منابع طبیعی و توانمندسازی بهره‌برداران و جوامع محلی	۱۹۰,۰۰۰	۰.۲۵
۱۲	برنامه توسعه زیرساخت‌ها و خدمات‌رسانی به عشایر	۱,۰۰۰,۰۰۰	۱.۳۴
۱۳	برنامه توسعه زیرساخت‌های مجتمع‌ها و شهرک‌های کشاورزی	۲,۵۷۰,۰۰۰	۳.۴۴
۱۴	ارتقای شاخص‌ها و رشد اقتصادی	۱,۶۵۷,۰۰۰	۲.۲۲
۱۵	برنامه پیاده‌سازی الگوی کشت محصولات کشاورزی	۲۰۰,۰۰۰	۰.۰۳
۱۶	برنامه‌ریزی، راهبری و نظارت	۲۰۰,۰۰۰	۰.۲۷
	جمع کل فصل کشاورزی و منابع طبیعی	۷۴,۷۴۱,۵۴۰	۱۰۰
۱۷	پژوهش‌های علمی، فناوری و فن‌آفرینی (در فصل تحقیق و توسعه در امور اقتصادی)	۳,۰۴۵,۰۰۰	۱۰۰

مأخذ: سازمان برنامه و بودجه کشور، لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور

۱-۱۰- بررسی اصلاحات جدید در ساختار بودجه دستگاه‌های بخش

- ایجاد ردیف جدید هزینه‌ای با عنوان پارک علم و فناوری کشاورزی و منابع طبیعی سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی با شماره طبقه‌بندی (۱۵۱۳۰۰) به مبلغ ۵ میلیارد تومان در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲.
- ایجاد ردیف جدید با عنوان جبران بخشی از هزینه‌های انجام وظایف بازرسی، نظارت و کنترل بازار موضوع بند (ج) تبصره (۱۰) به شماره طبقه‌بندی (۷۳۰۰۰۰-۲۴) برای وزارت جهاد کشاورزی با اعتبار ۵۰ میلیارد تومان.

۱-۱۱- مهم‌ترین ویژگی‌های بودجه بخش در سال ۱۴۰۲

- با توجه به اعتبارات پیش‌بینی شده و تمهیدات صورت گرفته مهم‌ترین ویژگی‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به شرح زیر است:
- ۱- پیش‌بینی رشد اقتصادی بخش کشاورزی به میزان ۵,۵ درصد در سال ۱۴۰۲

- ۲- افزایش تولیدات زراعی و باغی به میزان ۱۲ میلیون تن در سال ۱۴۰۲
- ۳- تکمیل و بهره‌برداری از ۱۵ هزار هکتار شبکه فرعی آبیاری و زهکشی با اعتباری معادل ۱۰۰۵۰ میلیارد ریال
- ۴- اجرای ۲۹ هزار هکتار آبیاری نوین تحت فشار و کم فشار با اعتباری معادل ۱۶۰۰۰ میلیارد ریال
- ۵- اجرای طرح‌های آبخیزداری در سطحی حدود ۳۵۰ هزار هکتار با اعتباری برابر ۱۳۶۶۰ میلیارد ریال
- ۶- اجرای ۵۵ هزار هکتار در قالب طرح مقابله با بیابانزایی و مهار کانون‌های بحرانی گرد و غبار با اعتباری برابر ۲۲۷۰ میلیارد ریال
- ۷- کاداستر اراضی ملی به میزان حدود ۳,۲ میلیون هکتار با اعتباری برابر ۶۴۰ میلیارد ریال
- ۸- حدنگاری و صدور سند مالکیت اراضی کشاورزی برای ۹۰۰ هزار هکتار
- ۹- رشد حدود ۱۰۰ درصدی اعتبار خرید واکسن و واکسیناسیون دام از اعتبارات عمومی با اعتبار ۵,۱۰۰ میلیارد ریال
- ۱۰- تأمین اعتبار مورد نیاز به منظور بازسازی تأسیسات و تجهیزات و سالن‌های مجتمع مرغ لاین و افزایش ضریب خوداتکایی در تولید جوجه گوشتی نژاد داخلی (آرین) از ۱۰ به ۵۸ درصد
- ۱۱- حمایت از تولید محصولات راهبردی کشاورزی و ارتقاء ضریب خوداتکایی با رویکرد حمایت از افزایش تولید گندم با پیش‌بینی اعتبار ۱۵۰۰ میلیارد ریال
- ۱۲- پیش‌بینی اعتبار تأمین تجهیزات حفاظت و اطفای حریق عرصه‌های منابع طبیعی کشور با پیش‌بینی اعتبار برابر ۸۵۰ میلیارد ریال اعتبار هزینه‌ای
- ۱۳- رشد ۱۲۱ درصدی اعتبار طرح صیانت از جنگل‌های شمال و کاهش ۱۰۰ درصدی اعتبار برنامه توقف بهره‌برداری چوب از این جنگل‌ها (سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور)
- ۱۴- پیش‌بینی ۶۰۰۰ میلیارد ریال برای صندوق بیمه محصولات کشاورزی جهت تأمین سهم دولت و افزایش سطح بیمه کشاورزی از ۱۸ به ۲۷ درصد

۱-۱۲- تفاوت‌ها در بودجه بخش کشاورزی

- در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ در حوزه بازرگانی فصل کشاورزی به منظور حمایت از تولید داخلی و بهبود درآمد کشاورزان، تأمین کالاهای اساسی و ارتقای امنیت غذایی، جلوگیری از افزایش قیمت‌ها و ثبات در بازار رویکردهای اصلی زیر پیش‌بینی شده است:
- ۱- تقویت ردیف یارانه نهاده‌ها و عوامل تولید کشاورزی برای بهبود بهره‌وری و افزایش تولید داخلی کالاهای اساسی.
  - ۲- پیش‌بینی منابع مالی مورد نیاز برای خرید تضمینی محصولات کشاورزی به‌ویژه گندم، برگ سبز چای و دانه‌های روغنی.
  - ۳- تقویت سازوکارهای نظارتی و اعتبارات دستگاه‌های مربوط برای بهبود نظارت بر نحوه تأمین و توزیع کالاهای اساسی و ضروری و ایفای تعهدات اجتناب‌ناپذیر در حوزه تنظیم بازار.

- ۴- پیش‌بینی منابع مورد نیاز برای تقویت ذخایر راهبردی و تدوین بودجه شرکت‌های مباشر جهت انجام مطلوب وظایف محوله و تکمیل، تجهیز و نگهداری مناسب انبارها و مراکز ذخیره‌سازی کالاهای اساسی.
- ۵- حذف ارز ترجیحی واردات کالاهای اساسی و اتخاذ سیاست‌های جبرانی برای حمایت از مصرف‌کنندگان.

۱-۱۳- برنامه‌های مهم در بخش و هدفگذاری در این زمینه

جدول ۱۵: اهداف کمی و اعتبارات مورد نیاز برنامه‌های مهم بخش کشاورزی و منابع طبیعی (میلیون ریال)

جمع اعتبار ۱۴۰۲			اهداف کمی				عنوان برنامه
جمع	تملك	هزینه‌ای	برآورد ۱۴۰۲	۱۴۰۱	واحد	شاخص	
۲۳۷۸۷۸	۲۰۰۰۰	۲۱۷۸۷۸	۱۵	۱۵	درصد از اراضی آبی	تعیین الگوی کشت در اراضی آبی	پایه‌سازی الگوی کشت محصولات کشاورزی
۶۱۵۵۶۶۲	۴۱۸۰۰۰۰	۱۹۷۵۶۶۲	۱۱۲۹۰۰	۱۱۲۹۰۰	هزار تن	افزایش تولید	حمایت از افزایش تولید محصولات زراعی و باغی
۴۰۶۷۸۷۶۸	۳۹۵۷۹۴۴۰	۱۰۹۹۳۲۸	۷۳	۷۳	هزار هکتار	حفاظت از منابع آب و خاک کشاورزی	توسعه زیرساخت‌های آب و خاک کشاورزی
۱۸۹۲۶۲۸	۱۶۵۷۰۰۰	۲۳۵۶۲۸	۶.۹	۶.۹	شاخص	افزایش تولیدات محصولات کشاورزی	ارتقای شاخص‌ها و رشد اقتصادی
۱۱۰۴۶۲۲	۲۰۰۰۰۰	۹۰۴۶۲۲	۲۷	۲۷	دستگاه‌های تابعه	نظارت بر دستگاه‌های تابعه وزارت جهاد کشاورزی	برنامه‌ریزی، راهبری و نظارت کشاورزی
۳۵۴۲۴۹۲	۱۴۹۵۰۰۰	۲۰۴۷۴۹۲	۱۵۶۰۰	۱۵۶۰۰	هزار تن	افزایش تولید	حمایت از افزایش تولید محصولات دام و طیور
۱۴۲۲۶۶۲۴	۱۳۶۶۰۰۰۰	۵۶۶۶۲۴	۹۰۰	۹۰۰	هزار هکتار	حفاظت خاک و مهار فرسایش و رسوب	حفاظت خاک و آب‌خیزداری
۲۵۴۸۹۳۸۸	۱۹۴۰۶۰۲۰	۶۰۸۳۳۶۸	۶۰۰۰۰	۶۰۰۰۰	هزار هکتار	حفظ، احیاء و بهره‌برداری پایدار جنگل‌ها و مراتع کشور	حفاظت، احیا و بهره‌برداری پایدار جنگل‌ها و مراتع
۲۵۷۳۳۱۵	۲۲۷۰۰۰۰	۳۰۳۳۱۵	۶۱.۵	۶۱.۵	هزار هکتار	حفاظت خاک و مهار فرسایش و رسوب	بیبان‌زدایی و احیای عرصه‌های تخریب شده
۳۱۵۳۲۶۱	۱۹۳۵۰۰۰	۱۲۱۸۲۶۱	۱۸۴۴۵	۱۸۴۴۵	هزار هکتار	تأمین سلامت غذا	پایش و کنترل آفات و بیماری‌های گیاهی و ارتقاء سلامت و بهداشت محصولات کشاورزی
۴۱۴۷۶۶۱	۱۶۵۴۹۸۰	۲۴۹۲۶۸۱	۱۷۷۰۰	۱۷۷۰۰	هزار تن	حفاظت از اراضی کشاورزی	حفظ کاربری و ساماندهی مالکیت اراضی کشاورزی

جمع اعتبار ۱۴۰۲			اهداف کمی				عنوان برنامه
جمع	تملك	هزینه‌ای	بر آورد ۱۴۰۲	۱۴۰۱	واحد	شاخص	
۸۴۵۴۰۹۰	۲۶۹۰۰۰۰	۱۶۱۶۴۲۹	۱۷۷۳	۱۷۷۳	هزار تن	افزایش تولید آبزیان	حفاظت از ذخایر و منابع آبی و حمایت از افزایش تولید آبزیان
۵۷۲۱۱۸۴	۱۵۰۱۸۵۰	۴۲۱۵۳۳۴	۹۵۰	۹۵۰	تعداد کاهش کانون بیماری	تأمین سلامت غذا	پایش و کنترل بیماری‌های دام و طیور و آبزیان و بهداشت و سلامت نهاده‌ها و فرآورده‌های آنها
۶۷۵۰۰۰۰	-	۶۷۵۰۰۰۰	۵۰۰	۵۰۰	میلیون نوبت سر/قطعه	تأمین سلامت غذا	برنامه خرید واکسن و مواد بیولوژیک و نهاده‌های عملیاتی و واکسیناسیون دام
۱۳۳۵۱۴۲	۱۰۰۰۰۰۰	۳۳۵۱۴۲	۲۴۶۰۴۵	۲۴۶۰۴۵	خانوار	حمایت از تولیدکنندگان	توسعه زیرساخت‌ها و خدمات‌رسانی به عشایر
۲۵۷۰۰۰۰	۲۵۷۰۰۰۰	-	۱۲۰۰	۱۲۰۰	هکتار	اجرای زیرساخت شهرک‌های کشاورزی	توسعه زیرساخت‌های مجتمع‌ها و شهرک‌های کشاورزی
۷۱۰۶۰۸۸	-	۷۱۰۶۰۸۸	۴۵۰۳	۴۵۰۳	میلیون دز		افزایش تولید فرآورده‌های بیولوژیک

مأخذ: سازمان برنامه و بودجه کشور، لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور

۱-۱۴- سیاست‌های اتخاذ شده در بخش کشاورزی

از مهم‌ترین سیاست‌های اتخاذ شده در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ در بخش کشاورزی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

ایجاد زیرساخت‌های تأمین و انتقال آب در بخش کشاورزی: مدیریت بهینه و افزایش راندمان آب مصرفی در بخش کشاورزی (مهم‌ترین و پرمصرف‌ترین نهاده مورد نیاز بخش)، از طریق مدرن‌سازی شیوه‌های تأمین و انتقال آب، در بودجه سال ۱۴۰۲ مورد توجه جدی قرار گرفته است. در این خصوص طرح‌ها و پروژه‌های مختلفی با استفاده از منابع دولت و با تأمین حداقل ۸۵ درصد به صورت کمک بلاعوض دولت، در اجرای بند «ب» ماده (۳۵) قانون برنامه ششم توسعه، برای ایجاد زیرساخت‌ها و توسعه آنها به‌ویژه در مناطق کم‌برخوردار و دارای اقلیم خشک و کم‌آب مدنظر است. از مهم‌ترین آنها طرح‌های «کمک‌های فنی و اعتباری برای توسعه روش‌های نوین آبیاری»، «ساختمان شبکه‌های فرعی آبیاری و زهکشی اراضی کشاورزی»، «تجهیز و نوسازی اراضی زیر سدهای انحرافی و بندهای مستقل و شالیزاری»، «اجرای عملیات آب و خاک» و «کمک‌های فنی و اعتباری برای بازسازی و نوسازی قنوات»، در مجموع با اعتباری بالغ بر ۳۳۸۲۹ میلیارد ریال است. توزیع اعتبارات بین استان‌ها در این طرح‌ها در زمان اجرا، با استفاده از شاخص‌هایی از قبیل مناطق کم‌برخوردار، مناطق دارای اقلیم گرم و خشک و کم‌آب، سطح قابل اجرا، سطح اجرا شده قبلی و ... به منظور ایجاد تعادل و عدالت در بهره‌مندی از این منابع، انجام می‌شود.

کمک به افزایش تولید بخش کشاورزی از طریق افزایش سرمایه‌گذاری: به منظور افزایش تولید از طریق افزایش سرمایه‌گذاری و همچنین توسعه شیوه‌های نوین و دانش بنیان کشت در بخش کشاورزی از قبیل توسعه گلخانه‌ها، مزارع و اصلاح باغات (کشت‌های متراکم)، امکان استفاده از تسهیلات مختلف موجود مانند منابع تبصره (۱۸)، اعتباری بالغ بر ۸۱۲۰ میلیارد ریال (در قالب طرح‌های مختلف کمک‌های فنی و اعتباری) که به صورت یارانه، بخشی از سود تسهیلات اعطایی تأمین و پرداخت می‌گردد نیز فراهم شده است.

برخوررداری مجتمع‌ها و شهرک‌های کشاورزی از گاز، آب و برق در درب واحد: به منظور رفتار عادلانه بین شرکت‌های صنعتی و شهرک‌های کشاورزی و ایجاد زیرساخت‌های این شهرک‌ها در مناطق کم برخوردار، در بند (ک) تبصره (۸) لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ پیش‌بینی شده است که مجتمع‌ها و شهرک‌های کشاورزی از شمول ماده (۸۱) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) برخوردار شوند. مطابق این بند آب، برق، گاز و امکانات مخابراتی در شهرک‌ها و مجتمع‌های کشاورزی همانند شهرک‌ها و نواحی صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی، در درب واحدهای مستقر در شهرک‌ها، تأمین خواهد شد.

اجرای طرح‌ها و پروژه‌های حفاظت خاک، منابع طبیعی و آبخیزداری: در حوزه منابع طبیعی، منابع اعتباری لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ با رویکرد تعدیل اثرات خشکسالی و تغییر اقلیم، کنترل فرسایش و رسوب، حفاظت و احیای جنگل‌ها و مراتع، پیش‌بینی شده است. در این لایحه برنامه‌های اجرایی به شرح زیر مورد پیگیری و اقدام قرار خواهند گرفت:

- عملیات آبخیزداری و آبخوانداری در اقصی نقاط کشور در بالادست حوزه‌های آبخیز که تأثیر زیادی در تغذیه منابع آب‌های زیرزمینی و قنوت مناطق خشک و کم آب دارد، با اعتباری معادل ۱۳۶۶۰ میلیارد ریال در قالب ۸ طرح تملکی اجرا خواهد شد.
- طرح‌های بیابان‌زدایی، مالچ‌پاشی و مقابله با پدیده گرد و غبار در مناطق مستعد ایجاد گرد و غبار با اعتباری بالغ بر ۲۲۷۰ میلیارد ریال اجرا خواهند شد.
- طرح‌های صیانت از جنگل‌ها و تأمین تجهیزات حفاظتی و اطفای حریق با اعتباری بالغ بر ۷۳۶۵ میلیارد ریال و طرح‌های حفاظت، پایش و کمک به احیای مراتع کشور نیز با اعتباری بالغ بر ۴۵۰ میلیارد ریال اجرا خواهد شد.

آبرسانی به کانون‌های اسکان عشایر: به منظور تأمین آب عشایر به‌ویژه در مناطق محروم و کانون‌های اسکان، در قالب طرح‌ها و ردیف‌های مختلف اعتباری بالغ بر ۱۷۱ میلیارد ریال در نظر گرفته شده است.

تقویت اعتبارات موضوع واکسیناسیون دام: به منظور برقراری عدالت اجتماعی در مناطق روستایی و عشایری، در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ تلاش شد تا اعتبارات واکسیناسیون تب برفکی برای دام‌های سنگین در نقاط بحران خیز به‌طور رایگان تأمین گردد. در این ارتباط پیش‌بینی شده است که واکسیناسیون تب برفکی از ۸ میلیون نوبت سر به ۱۰ میلیون نوبت سر در سال ۱۴۰۲ افزایش یافت. در خصوص واکسیناسیون دام‌های سبک هم تلاش گردید اعتبارات مورد نیاز این موضوع از ۱۴۰ میلیون دوز به ۱۶۰ میلیون دوز افزایش یابد (در حال

حاضر پوشش این موضوع ۳۵ درصد است که در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به ۵۰ درصد افزایش می‌یابد). همچنین به منظور مقابله با طاعون نشخوارکنندگان کوچک، لازم است واکسیناسیون این گونه دام‌ها از ۳۰ میلیون نوبت سر در سال ۱۳۹۹ به ۷۰ میلیون نوبت سر در سال ۱۴۰۴ افزایش یابد. پیش‌بینی میزان واکسیناسیون تا پایان سال ۱۴۰۲، برابر ۵۰ میلیون نوبت سر است. برای تحقق عدالت در میان صاحبان این گونه از دام‌ها، تأمین اعتبارات مورد نیاز در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ برای ۵۰ میلیون نوبت سر پیش‌بینی شده است تا اقدامات لازم در این رابطه انجام شود.

۲- بررسی طرح‌ها و پروژه‌های ذیل فصول در هر بخش

امنیت غذایی یکی از ارکان استقلال کشور و از اهداف جمهوری اسلامی ایران است. این مهم در کلیه اسناد بالادستی نظام مانند قانون اساسی، سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران و در سیاست‌های کلی همواره مورد تأکید و توجه بوده و در سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، تأمین امنیت غذایی، ایجاد ارزش افزوده، اشتغال و بهره‌وری بر اساس دانش و فناوری و تولید داخلی با رویکردی جهادی، انعطاف‌پذیر، فرصت ساز، مولد، درون‌زا، پیشرو و برون‌گرا مطرح شده است. افزایش تولید محصولات کشاورزی از اهداف اساسی برنامه‌های مختلف توسعه در بخش کشاورزی می‌باشد. جهت‌گیری پروژه‌های عمرانی بخش و تمامی تدابیر و تمهیدات برنامه‌ای در زمینه‌های مختلف چون آب‌و‌خاک، مکانیزاسیون، تحقیقات، آموزش و ترویج و سایر موارد به منظور ایجاد بستر مناسب برای رشد و توسعه تولید در بخش اتخاذ می‌شود و عملکرد آنها در میزان تولیدات کشاورزی بخش ظهور پیدا می‌کند.

با توجه به اینکه تولید در بخش کشاورزی عمدتاً توسط بخش غیردولتی صورت می‌پذیرد نقش دولت بیشتر حمایتی تلقی می‌شود. بر این اساس طرح‌های مختلف به منظور کمک به افزایش تولید در بخش با استفاده از منابع عمومی از قبیل ایجاد زیرساخت‌های انتقال و تأمین آب جهت ارتقا و بهبود بهره‌وری در بخش همچنین اعطای کمک‌های فنی و اعتباری برای تولید محصولات زراعی و از طرف دیگر حفاظت از منابع پایه و حفظ سلامت و ایمنی محصولات و تولید محصولات سالم اجرا می‌شود.

۲-۱- تبصره‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ در مقایسه با سال قبل در زمینه طرح‌های عمرانی بخش

تبصره‌های مرتبط با بخش کشاورزی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ در قسمت (۶) فصل اول بیان شد؛ اما تبصره‌های مهمی که در این لایحه اضافه شده به شرح زیر است:

تبصره ۸:

الف: تبصره ذیل بند (ب) ماده (۳۵) قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران با اصلاحات آن در سال ۱۴۰۲ تنفیذ می‌گردد و دولت مجاز است اعتبار طرح‌های ذیل برنامه ۱۳۰۶۰۱۲۰۰۰ را به عنوان سهم کمک بلاعوض دولت هزینه کند. سهم باقی‌مانده به عنوان سهم بهره‌برداران به صورت نقدی یا تأمین کارگر و تأمین مصالح یا کارکرد وسایل راه‌سازی و نقلیه یا تهاتر زمین و یا نصب شمارشگر (کنتور)های هوشمند بر روی چاه‌های دارای پروانه بهره‌برداری قابل پذیرش است.

ج: نهاده‌های کشاورزی (کود و بذر) اعم از تولیدات داخلی و وارداتی در سال ۱۴۰۲ صرفاً به نرخ‌های مبتنی بر قیمت تمام شده و تک‌نرخ و در مورد اقلامی که در بورس کالا عرضه می‌شود به نرخ‌های کشف شده در بورس عرضه می‌گردد. وزارت جهاد کشاورزی موظف است حمایت‌های لازم از تولید محصولات اساسی کشاورزی را مشروط به مدیریت الگوی کشت و رعایت مقررات مربوط و در نظر گرفتن بهبود بهره‌وری و کاهش مصرف آب در واحد محصول در سقف اعتبارات ردیف ذی‌ربط ذیل سرفصل ۵۲۰۰۰۰ جدول شماره (۹) این

قانون به بهره‌برداران به عمل آورد. برنامه حمایت از تولید محصولات اساسی کشاورزی موضوع این تبصره مشتمل بر شرایط و میزان حمایت ظرف یک ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون تهیه و به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.

د: به منظور حفظ منابع آبی کشور، وزارت امور اقتصادی و دارایی (گمرک جمهوری اسلامی ایران) موظف است نسبت به افزایش تا سه درصد (۳٪) عوارض صادرات محصولات کشاورزی و غذایی آب بر، مازاد بر عوارض محصولات مشمول این بند در سال ۱۴۰۲ اقدام و درآمدهای حاصل از عوارض فوق را به ردیف درآمدی شماره ۱۶۰۱۴۷ واریز نماید، درآمد حاصله در سقف ردیف مربوطه به منظور اجرای الگوی کشت در اختیار وزارت جهاد کشاورزی قرار می‌گیرد. فهرست محصولات کشاورزی و غذایی مشمول این بند، حداکثر ظرف مدت یک ماه پس از ابلاغ این قانون از سوی وزارت جهاد کشاورزی به وزارت امور اقتصادی و دارایی (گمرک جمهوری اسلامی ایران) اعلام می‌گردد.

و: به دولت اجازه داده می‌شود تا سقف اعتبارات ابلاغی ردیف ذی‌ربط ذیل سرفصل ۵۵۰۰۰۰ جدول شماره (۹) را بابت بدهی صندوق بیمه کشاورزی به بانک کشاورزی ناشی از تکالیف قانونی دولت در بیمه کشاورزی که به تأیید مجمع عمومی صندوق و بانک کشاورزی و سازمان حسابرسی رسیده باشد، پس از دریافت شناسه تعهد از سازمان برنامه و بودجه کشور، به عنوان بدهی دولت به بانک کشاورزی منظور نماید. بانک کشاورزی متعهد به پرداخت منابع مذکور به صندوق بیمه محصولات کشاورزی خواهد بود.

۲-۲- مهم‌ترین تنگناها و مشکلات اجرایی طرح‌ها و پروژه‌های بخش

- از مهم‌ترین مشکلات و تنگناهای اجرای طرح‌های مرتبط موارد زیر را می‌توان برشمرد:
- بی‌ثباتی و افزایش بی‌رویه قیمت‌های اجرای عملیات و همچنین هزینه تمام شده تولید
  - تغییرات اقلیمی و تأثیر آن بر کشاورزی
  - اتکای بیش از حد امور کشاورزی به منابع دولتی و عدم پیگیری و ظرفیت‌سازی به منظور استفاده از سایر شیوه‌های تأمین مالی برای اجرای طرح‌ها و پروژه‌ها
  - پایین بودن سرانه زمین و خرد و پراکنده بودن آن و عدم استقرار نظام بهره‌برداری مناسب
  - ناپایداری در استمرار کاربری اراضی کشاورزی و تغییر کاربری‌های مداوم این اراضی

۲-۳- راهکارهای خروج از تنگناها در زمینه طرح‌ها و پروژه‌های بخش

- ضرورت اجرای دقیق سند آمایش سرزمین به منظور جانمایی طرح‌ها، توسعه متوازن و جلوگیری از تغییر کاربری اراضی
- اجرای الگوی کشت با تمرکز بر اعطای حمایت‌های بخش کشاورزی به رعایت کامل آن
- شناسنامه‌دار کردن کشاورزان و تعیین میزان تولید محصول توسط آنان

- ارتقاء دانش و فناوری (دانش بنیان نمودن) و توسعه محصولات جدید اقتصادی با مصرف آب کمتر
- استفاده از روش‌های جدید تولید از جمله توسعه کشت گلخانه‌ای
- توسعه آبیاری نوین با اصلاح شیوه اجرای طرح آن به منظور حفظ آب مخزن و حمایت به جای اجرا
- اصلاح آیین‌نامه اجرایی قانون جلوگیری از خرد شدن اراضی در هیئت دولت
- الزام قانونی بهره‌برداران بخش کشاورزی به همکاری با طرح‌های رفع تداخلات و کاداستر اراضی جهت تسریع در اجرا
- تعیین تکلیف قانونی نقل و انتقالات غیررسمی و قولنامه‌ای به منظور جلوگیری از تفکیک و خرد شدن اراضی و کاهش بهره‌وری
- اصلاح قوانین جاری از جمله قانون ارث و صدور اسناد مشاعی به منظور جلوگیری از خرد شدن اراضی در مجلس شورای اسلامی

۲-۴- اولویت‌ها در طرح‌ها و پروژه‌های بخش

با توجه به ماهیت بخش کشاورزی و منابع طبیعی و تنوع فعالیت‌ها در این بخش (تولید محصولات مختلف کشاورزی و ضرورت حفظ سلامت و ایمنی آنها، ضرورت حفظ کاربری اراضی از جمله از طریق رفع تداخلات و تثبیت مالکیت، حفاظت از گستره وسیع منابع طبیعی و ...)، مهم‌ترین اولویت‌های اجرایی پیش‌بینی شده در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ عبارتند از:

- اجرای طرح‌های حفاظت خاک و صیانت جنگل‌ها و مراتع کشور
- حفاظت و بازسازی ذخایر ژنتیکی گیاهی، دامی و آبزیان
- اجرای طرح‌های احداث شبکه‌های آبیاری و زهکشی، تجهیز و نوسازی اراضی کشاورزی و توسعه روش‌های آبیاری نوین
- بازسازی و نوسازی قنوات با مشارکت کشاورزان
- کنترل و مراقبت بهداشتی تولیدات دامی و آبزیان از بیماری‌های واگیر و مشترک و قرنطینه دامی
- مبارزه با آفات و بیماری‌های گیاهی و تأمین تجهیزات مبارزه با آفات عمومی و همگانی و قرنطینه‌ای
- ساماندهی عشایر و تأمین زیرساخت‌های مورد نیاز
- مطالعه و اجرای زیرساخت شهرک‌های کشاورزی

۲-۵- تعداد طرح‌ها و پروژه‌های بخش کشاورزی (تعداد طرح‌ها بر حسب برنامه در دستگاه‌های

اجرایی بخش)

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بخش کشاورزی و منابع طبیعی ذیل ۲۲ برنامه و ۹۱ طرح در ۱۲ دستگاه اجرایی مطابق جدول ۱۶ اجرا خواهد شد:

جدول ۱۶: برنامه‌ها و طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بخش کشاورزی و منابع طبیعی در سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲

(میلیون ریال)

ردیف	شماره طبقه‌بندی	عنوان فصل / برنامه / طرح	اعتبار مندرج در قانون بودجه سال ۱۴۰۱	اعتبار مندرج در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	درصد رشد اعتبار لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به اعتبار قانون بودجه سال ۱۴۰۱
	۱۳۰۳۰۰۰۰۰۰	فصل حمل و نقل	۲,۶۴۵,۶۵۴	۴,۰۰۰,۰۰۰	۵۱.۲
	۱۳۰۳۰۱۸۰۰۰	برنامه توسعه حمل و نقل دریایی و بنادر	۲,۶۴۵,۶۵۴	۴,۰۰۰,۰۰۰	۵۱.۲
۱	۱۳۰۳۰۱۸۰۰۲	احداث بنادر صیادی	۶۱۹,۰۰۸	۱,۰۰۰,۰۰۰	۶۱.۵
۲	۱۳۰۳۰۱۸۰۰۳	بهسازی بنادر صیادی	۱,۱۲۵,۱۵۸	۱,۹۵۰,۰۰۰	۷۳.۳
۳	۱۳۰۳۰۱۸۰۰۵	ساماندهی بنادر صیادی	۹۰۱,۴۸۸	۱,۰۵۰,۰۰۰	۱۶.۵
	۱۳۰۴۰۰۰۰۰۰	فصل صنعت و معدن	۴۵۴,۱۳۸	۵۰۰,۰۰۰	۱۰.۱
	۱۳۰۴۰۱۲۰۰۰	برنامه توسعه صنایع، معادن و زیرساخت‌های صنعتی و معدنی	۴۵۴,۱۳۸	۵۰۰,۰۰۰	۱۰.۱
۴	۱۳۰۴۰۱۲۰۱۰	اعطای کمک‌های فنی و اعتباری به طرح‌های صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی	۴۳۵,۸۴۰	۴۵۰,۰۰۰	۳.۲
۵	۱۳۰۴۰۱۲۰۳۴	کمک‌های فنی و اعتباری بهسازی نانوائی‌ها	۱۸,۲۹۸	۵۰,۰۰۰	۱۷۳.۳
	۱۳۰۵۰۰۰۰۰۰	فصل بازرگانی	۱۲۶,۳۸۴	۲۱۵,۰۰۰	۷۰.۱
	۱۳۰۵۰۵۵۰۰۰	برنامه توسعه و توانمندسازی تعاونی‌ها، تشکل‌ها و نظام‌های بهره‌برداری	۲۴,۴۰۳	۵۰,۰۰۰	۱۰۴.۹
۶	۱۳۰۵۰۵۵۰۰۱	تجهیز، تکمیل و راه‌اندازی شرکت‌های تعاونی تولید	۲۴,۴۰۳	۵۰,۰۰۰	۱۰۴.۹
	۱۳۰۵۰۶۰۰۰۰	ساماندهی و بهبود تولید، فرآوری و توسعه بازار برگ سبز چای	۲,۶۱۱	۵,۰۰۰	۹۱.۵
۷	۱۳۰۵۰۶۰۰۰۱	تعمیرات اساسی و تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات- سازمان چای کشور	۲,۶۱۱	۵,۰۰۰	۹۱.۵
	۱۳۰۵۰۶۴۰۰۰	برنامه توسعه زیرساخت‌های نگهداری و عرضه محصولات کشاورزی	۹۹,۳۷۰	۱۶۰,۰۰۰	۶۱
۸	۱۳۰۵۰۶۴۰۰۱	تعمیرات اساسی و تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات- سازمان مرکزی تعاون روستایی	۱۷,۴۳۴	۴۰,۰۰۰	۱۲۹.۴
۹	۱۳۰۵۰۶۴۰۰۲	کمک‌های فنی و اعتباری احداث تأسیسات نگهداری، فرآوری، بسته‌بندی و مراکز عرضه محصولات کشاورزی	۶۵,۳۷۶	۱۰۰,۰۰۰	۵۳
۱۰	۱۳۰۵۰۶۴۰۰۳	تجهیز، بازسازی، نگهداری و تکمیل تأسیسات ذخیره‌ای گندم موجود کشور	۱۶,۵۶۰	۲۰,۰۰۰	۲۰.۸
	۱۳۰۶۰۰۰۰۰۰	فصل کشاورزی و منابع طبیعی	۶۶,۵۲۵,۲۰۴	۷۴,۷۴۱,۵۴۰	۱۲.۴
	۱۳۰۶۰۰۱۰۰۰	برنامه حفاظت خاک و آبخیزداری	۱۵,۸۶۴,۵۷۶	۱۳,۶۶۰,۰۰۰	-۱۳.۹
۱۱	۱۳۰۶۰۰۱۰۰۲	آبخیزداری در حوزه آبخیز دریاچه ارومیه	۸۷۱,۶۸۰	۸۰۰,۰۰۰	-۸.۲
۱۲	۱۳۰۶۰۰۱۰۰۳	آبخیزداری در حوزه حاشیه کویر مرکزی	۴۳۵,۸۴۰	۴۰۰,۰۰۰	-۸.۲
۱۳	۱۳۰۶۰۰۱۰۰۵	کنترل سیل، آبخیزداری و حفاظت از حوزه‌های آبخیز گلستان و اترک	۷۴۰,۹۲۸	۸۱۰,۰۰۰	۹.۳
۱۴	۱۳۰۶۰۰۱۰۰۶	مطالعه و اجرای عملیات آبخیزداری حوزه سیاه کوه خراسان جنوبی و رضوی	۳۴۸,۶۷۲	۲۵۰,۰۰۰	-۲۸.۳

ردیف	شماره طبقه‌بندی	عنوان فصل / برنامه / طرح	اعتبار مندرج در قانون بودجه سال ۱۴۰۱	اعتبار مندرج در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	درصد رشد اعتبار لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به اعتبار قانون بودجه سال ۱۴۰۱
۱۵	۱۳۰۶۰۰۱۰۰۷	مطالعه و اجرای عملیات آبخیزداری در حوزه آبخیز سد کرخه و کارون بزرگ	۱,۳۰۷,۵۲۰	۸۵۰,۰۰۰	-۳۵
۱۶	۱۳۰۶۰۰۱۰۰۹	مطالعه و اجرای عملیات آبخیزداری در حوزه‌های آبخیز سد سفیدرود	۸۲۸,۰۹۶	۷۵۰,۰۰۰	-۹.۴
۱۷	۱۳۰۶۰۰۱۰۱۰	اجرای عملیات آبخیزداری در حوزه آبخیز سدهای کشور	۵,۹۲۷,۴۲۴	۵,۰۰۰,۰۰۰	-۱۵.۶
۱۸	۱۳۰۶۰۰۱۰۱۲	مطالعه و اجرای عملیات آبخیزداری و آبخیزداری در حوزه‌های آبخیز فاقد سد و مرزی کشور	۵,۴۰۴,۴۱۶	۴,۸۰۰,۰۰۰	-۱۱.۲
	۱۳۰۶۰۰۲۰۰۰	برنامه حفاظت، احیاء و بهره‌برداری پایدار جنگل‌ها و مراتع	۳,۹۸۸,۸۰۰	۸,۵۷۰,۰۰۰	۱۱۴.۹
۱۹	۱۳۰۶۰۰۲۰۰۴	صیانت از جنگل‌های ارسباران	۶۱۰,۱۸	۱۰۰,۰۰۰	۶۳.۹
۲۰	۱۳۰۶۰۰۲۰۰۵	صیانت از جنگل‌های زاگرس، جنوب و مناطق مرکزی کشور	۱,۰۸۹,۶۰۰	۳,۰۰۰,۰۰۰	۱۷۵.۳
۲۱	۱۳۰۶۰۰۲۰۰۶	صیانت از جنگل‌های شمال کشور	۸۱۰,۶۶۲	۱,۷۹۰,۰۰۰	۱۲۰.۸
۲۲	۱۳۰۶۰۰۲۰۰۸	کمک‌های فنی و اعتباری برای توسعه زراعت چوب	۶۹,۷۳۴	۷۰,۰۰۰	.۴
۲۳	۱۳۰۶۰۰۲۰۰۹	صیانت از جنگل‌های ساحلی- مانگرو	۲۱,۷۹۲	۶۵,۵۰۰	۲۰۰.۶
۲۴	۱۳۰۶۰۰۲۰۱۱	کمک‌های فنی و اعتباری برای اجرای طرح‌های منابع طبیعی و آبخیزداری	۱۷,۴۳۴	۲۰,۰۰۰	۱۴.۷
۲۵	۱۳۰۶۰۰۲۰۱۲	احداث ساختمان اداری ستاد سازمان (سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور)	۸۶۴	۵۰۰	-۴۲.۱
۲۶	۱۳۰۶۰۰۲۰۱۳	تعمیرات اساسی و تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات- سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور	۸۷,۱۶۸	۱۰۰,۰۰۰	۱۴.۷
۲۷	۱۳۰۶۰۰۲۰۱۴	تأمین تجهیزات یگان حفاظت و اطفاء حریق	۱,۰۸۹,۶۰۰	۲,۴۰۰,۰۰۰	۱۲۰.۳
۲۸	۱۳۰۶۰۰۲۰۱۵	حفظ، احیاء و توسعه منابع طبیعی در شمال تهران	۱۳۰,۷۵۲	۲۰۰,۰۰۰	۵۳
۲۹	۱۳۰۶۰۰۲۰۱۶	ممیزی اراضی و تفکیک مستثنیات	۱۷۴,۳۳۶	۱۷۴,۰۰۰	-۰.۲
۳۰	۱۳۰۶۰۰۲۰۱۷	ترویج و توانمندسازی تشکلهای و جوامع محلی در حفظ و احیاء منابع طبیعی	۱۳۰,۷۵۲	۲۰۰,۰۰۰	۵۳
۳۱	۱۳۰۶۰۰۲۰۱۸	حفاظت، پایش و کمک به احیای مراتع کشور	۳۰۵,۰۸۸	۴۵۰,۰۰۰	۴۷.۵
	۱۳۰۶۰۰۵۰۰۰	برنامه حفاظت از ذخایر و منابع آبی و حمایت از افزایش تولید آبریان	۱,۰۱۴,۹۰۰	۱,۶۰۰,۰۰۰	۴۰.۱
۳۲	۱۳۰۶۰۰۵۰۰۱	اصلاح روش‌های پرورش آبریان، ماهیگیری و تعدیل ناوگان صیادی	۶۵,۳۷۶	۹۰,۰۰۰	۳۷.۷
۳۳	۱۳۰۶۰۰۵۰۰۲	حفاظت از ذخایر آبریان و تجهیز یگان حفاظت	۳۹۶,۶۱۴	۵۵۰,۰۰۰	۳۸.۷
۳۴	۱۳۰۶۰۰۵۰۰۶	تعمیرات اساسی و تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات- سازمان شیلات ایران	۸۷,۱۶۸	۹۰,۰۰۰	۳.۲
۳۵	۱۳۰۶۰۰۵۰۰۴	بازسازی و حفاظت از ذخایر ژنتیکی آبریان	۳۹۲,۲۵۶	۷۵۰,۰۰۰	۹۱.۲
۳۶	۱۳۰۶۰۰۵۰۰۵	کمک‌های فنی و اعتباری برای افزایش تولید آبریان	۲۰۰,۴۸۶	۱۲۰,۰۰۰	-۴۰.۱
	۱۳۰۶۰۰۹۰۰۰	برنامه حمایت از افزایش تولید محصولات زراعی و باغی	۳,۹۱۴,۷۰۷	۴,۱۸۰,۰۰۰	۶.۸

ردیف	شماره طبقه‌بندی	عنوان فصل / برنامه / طرح	اعتبار مندرج در قانون بودجه سال ۱۴۰۱	اعتبار مندرج در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	درصد رشد اعتبار لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به اعتبار قانون بودجه سال ۱۴۰۱
۳۷	۱۳۰۶۰۰۹۰۰۱	تأمین و انتقال آب برای توسعه باغات در اراضی شیب‌دار	۳۴۸,۶۷۲	۳۵۰,۰۰۰	.۴
۳۸	۱۳۰۶۰۰۹۰۰۲	توسعه و اصلاح باغات زیتون کشور	۶۶,۲۴۰	۷۰,۰۰۰	۵.۷
۳۹	۱۳۰۶۰۰۹۰۰۳	کمک‌های فنی و اعتباری برای اصلاح و توسعه باغات به روش‌های نوین و باغات انگور به روش داربستی و اصلاح و سرشاخه‌کاری باغات گردو	۲,۷۸۹,۳۷۶	۳,۰۰۰,۰۰۰	۷.۶
۴۰	۱۳۰۶۰۰۹۰۰۵	مشارکت در تبدیل اراضی زراعی شیب‌دار استان گلستان به باغات مثمر (استانی)	۵۶,۶۵۹	۶۰,۰۰۰	۵.۹
۴۱	۱۳۰۶۰۰۹۰۱۱	کمک‌های فنی و اعتباری برای افزایش تولید محصولات زراعی گلخانه‌ای، کودهای زیستی و اجرای کشاورزی حفاظتی	۶۵۳,۷۶۰	۷۰۰,۰۰۰	۷.۱
۱۳۰۶۰۱۰۰۰۰		برنامه حمایت از افزایش تولید محصولات دام و طیور	۴۱۴,۰۴۸	۱,۴۹۵,۰۰۰	۲۶۱.۱
۴۲	۱۳۰۶۰۱۰۰۰۱	افزایش تولید شیر و گوشت قرمز	۳۹,۲۲۶	۵۰,۰۰۰	۲۷.۵
۴۳	۱۳۰۶۰۱۰۰۰۲	کمک‌های فنی و اعتباری برای افزایش تولیدات دام و طیور	۱۵۶,۹۰۲	۱۵۰,۰۰۰	-۴.۴
۴۴	۱۳۰۶۰۱۰۰۰۵	حفظ و حراست از منابع ژنی، هویتی و اصلاح نژاد دام و طیور	۲۱۷,۹۲۰	۱,۲۹۵,۰۰۰	۴۹۴.۳
۱۳۰۶۰۱۲۰۰۰		برنامه توسعه زیرساخت‌های آب و خاک کشاورزی	۳۲,۱۱۰,۹۳۴	۳۳,۸۲۹,۵۴۰	۵.۳
۴۵	۱۳۰۶۰۱۲۰۰۱	اجرای عملیات آب و خاک در عرصه تشکل‌های کشاورزی	۲۱۷,۹۲۰	۲۴۰,۰۰۰	۱۰.۱
۴۶	۱۳۰۶۰۱۲۰۰۲	اجرای عملیات آب و خاک کشاورزی در حوزه موند	۸۷,۱۶۸	۹۵,۰۰۰	۹
۴۷	۱۳۰۶۰۱۲۰۰۳	اجرای عملیات انتقال آب با لوله به اراضی کشاورزی دشت سیستان	۱۳۰,۷۵۲	۱۳۰,۰۰۰	-۰.۶
۴۸	۱۳۰۶۰۱۲۰۰۴	تجهیز و نوسازی اراضی زیر سدهای مخزنی، بندهای انحرافی مستقل و شالیزار	۲,۱۷۹,۲۰۰	۲,۶۰۰,۰۰۰	۱۹.۳
۴۹	۱۳۰۶۰۱۲۰۰۶	توسعه پایدار آب و خاک کشاورزی دشت قزوین	۹۱,۵۲۶	۹۵,۰۰۰	۳.۸
۵۰	۱۳۰۶۰۱۲۰۰۷	کمک‌های فنی و اعتباری بازسازی و نوسازی قنوات	۴,۲۷۱,۲۳۲	۴,۴۰۰,۰۰۰	۳
۵۱	۱۳۰۶۰۱۲۰۰۸	کمک‌های فنی و اعتباری برای توسعه روش‌های نوین آبیاری و کم فشار	۱۵,۸۱۰,۵۲۸	۱۶,۰۰۰,۰۰۰	۱.۲
۵۲	۱۳۰۶۰۱۲۰۰۹	احیاء و توسعه کشاورزی	۱۷۴,۳۳۶	۱۷۵,۰۰۰	.۴
۵۳	۱۳۰۶۰۱۲۰۲۴	احیای اراضی کشاورزی خوزستان و ایلام	۸۶۴	۵۴۰	-۳۷.۵
۵۴	۱۳۰۶۰۱۲۰۲۶	ساختمان شبکه فرعی آبیاری و زهکشی مغان (استانی)	۳۴,۸۶۷	۴۰,۰۰۰	۱۴.۷
۵۵	۱۳۰۶۰۱۲۰۳۰	کمک‌های فنی و اعتباری شبکه فرعی آبیاری و زهکشی حوضه‌های آبریز کشور (تأمین سهم بهره‌برداران)	۳,۴۸۵	۴,۰۰۰	۱۴.۸
۵۶	۱۳۰۶۰۱۲۰۳۱	ساختمان شبکه‌های آبیاری و زهکشی اراضی کشاورزی	۹,۱۰۹,۰۵۶	۱۰,۰۵۰,۰۰۰	۹.۸

ردیف	شماره طبقه‌بندی	عنوان فصل / برنامه / طرح	اعتبار مندرج در قانون بودجه سال ۱۴۰۱	اعتبار مندرج در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	درصد رشد اعتبار لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به اعتبار قانون بودجه سال ۱۴۰۱
	۱۳۰۶۰۱۵۰۰۰	برنامه پایش و کنترل بیماری‌های دام و طیور و آبریان و بهداشت و سلامت نهاده‌ها و فرآورده‌های آنها	۸۷۱،۶۷۹	۱،۵۰۰،۰۰۰	۷۲.۱
۵۷	۱۳۰۶۰۱۵۰۰۱	کنترل، مراقبت و بررسی بیماری‌های واگیر و قرنطینه‌های دام و مشترک با انسان	۳۱۸،۱۶۳	۴۵۰،۰۰۰	۴۱.۴
۵۸	۱۳۰۶۰۱۵۰۰۳	گسترش شبکه قرنطینه‌های دامی	۱۷۸،۶۹۴	۳۴۵،۰۰۰	۹۳.۱
۵۹	۱۳۰۶۰۱۵۰۰۵	تعمیرات اساسی و تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات- سازمان دامپزشکی کشور	۴۳،۵۸۴	۵۵،۰۰۰	۲۶.۲
۶۰	۱۳۰۶۰۱۵۰۰۶	احداث و تجهیز آزمایشگاه‌های منطقه‌ای و مراکز مرجع دامپزشکی	۳۳۱،۲۳۸	۶۵۰،۰۰۰	۹۶.۲
	۱۳۰۶۰۲۴۰۰۰	برنامه حفظ کاربری و ساماندهی مالکیت اراضی کشاورزی	۶۵۲،۹۳۴	۷۰۰،۰۰۰	۷.۲
۶۱	۱۳۰۶۰۲۴۰۰۲	حدنگاری (کاداستر) و پایش اراضی کشاورزی	۶۰۴،۹۹۲	۶۴۰،۰۰۰	۵.۸
۶۲	۱۳۰۶۰۲۴۰۰۳	تأمین تجهیزات، ماشین‌آلات و تعمیرات اساسی ساختمان‌ها- سازمان امور اراضی	۴۷،۹۴۲	۶۰،۰۰۰	۲۵.۲
	۱۳۰۶۰۳۱۰۰۰	برنامه پایش و کنترل آفات و بیماری‌های گیاهی و ارتقاء سلامت و بهداشت محصولات کشاورزی	۷۴۱،۱۵۸	۱،۳۰۰،۰۰۰	۷۵.۴
۶۳	۱۳۰۶۰۳۱۰۰۱	توسعه و تجهیز قرنطینه نباتی کشور	۱۷۴،۳۳۶	۴۰۰،۰۰۰	۱۲۹.۴
۶۴	۱۳۰۶۰۳۱۰۰۲	مبارزه تلفیقی علیه آفات نباتی و تجهیز امکانات مبارزه با آفات عمومی و همگانی	۵۳۱،۹۵۵	۸۵۰،۰۰۰	۵۹.۸
۶۵	۱۳۰۶۰۳۱۰۰۳	تعمیرات اساسی، تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات- سازمان حفظ نباتات کشور	۳۴،۸۶۷	۵۰،۰۰۰	۴۳.۴
	۱۳۰۶۰۳۳۰۰۰	برنامه بیابان‌زدایی و احیای عرصه‌های تخریب‌شده	۱،۵۹۶،۰۳۸	۲،۲۷۰،۰۰۰	۴۲.۲
۶۶	۱۳۰۶۰۳۳۰۰۱	بیابان‌زدایی و مقابله با فرسایش بادی دشت سیستان (استانی)	۹۱،۵۲۶	۱۲۰،۰۰۰	۳۱.۱
۶۷	۱۳۰۶۰۳۳۰۰۲	تهیه و اجرای طرح‌های جامع بیابان‌زدایی و کمک به بهره‌برداری پایدار منابع آب و خاک	۱،۵۰۴،۵۱۲	۲،۱۵۰،۰۰۰	۴۲.۹
	۱۳۰۶۰۶۰۰۰۰	برنامه آموزش‌های مهارتی، ترویج کشاورزی و منابع طبیعی و توانمندسازی بهره‌برداران و جوامع محلی	۹۵،۸۸۵	۱۹۰،۰۰۰	۹۸.۲
۶۸	۱۳۰۶۰۶۰۰۰۱	تعمیرات اساسی و خرید تجهیزات و ماشین‌آلات- مؤسسه آموزش و ترویج جهاد کشاورزی	۹۵،۸۸۵	۱۹۰،۰۰۰	۹۸.۲
	۱۳۰۶۰۶۸۰۰۰	برنامه توسعه زیرساخت‌ها و خدمات‌رسانی به عشایر	۸۵۹،۴۶۹	۱،۰۰۰،۰۰۰	۱۶.۴
۶۹	۱۳۰۶۰۶۸۰۰۲	تعمیرات اساسی و تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات- سازمان امور عشایر ایران	۳۴،۸۶۷	۵۰،۰۰۰	۴۳.۴
۷۰	۱۳۰۶۰۶۸۰۰۲	مطالعات جامع و عملیات اجرایی ساماندهی عشایر	۸۲۴،۶۰۲	۹۵۰،۰۰۰	۱۵.۲
	۱۳۰۶۰۸۹۰۰۰	برنامه توسعه زیرساخت‌های مجتمع‌ها و شهرک‌های کشاورزی	۲،۴۶۶،۹۷۰	۲،۵۷۰،۰۰۰	۴.۲
۷۱	۱۳۰۶۰۸۹۰۰۱	مطالعه و طراحی و اجرای زیرساخت شهرک‌های کشاورزی	۲،۴۶۶،۹۷۰	۲،۵۷۰،۰۰۰	۴.۲

درصد رشد اعتبار لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به اعتبار قانون بودجه سال ۱۴۰۱	اعتبار مندرج در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	اعتبار مندرج در قانون بودجه سال ۱۴۰۱	عنوان فصل / برنامه / طرح	شماره طبقه‌بندی	ردیف
۴.۳	۱,۶۵۷,۰۰۰	۱,۵۸۸,۱۸۶	ارتقای شاخص‌ها و رشد اقتصادی	۱۳۰۶۰۹۵۰۰۰	
۴.۲	۱,۵۰۰,۰۰۰	۱,۴۴۰,۰۰۰	استقرار سامانه‌های اطلاعات تولید، عرضه و فرآوری، هوشمندسازی و ترویج کشاورزی	۱۳۰۶۰۹۵۰۰۱	۷۲
۵.۹	۱۵۷,۰۰۰	۱۴۸,۱۸۶	کمک‌های فنی و اعتباری برای توسعه مکانیزاسیون کشاورزی	۱۳۰۶۰۹۵۰۰۲	۷۳
۱۴.۷	۲۰۰,۰۰۰	۱۷,۴۳۴	برنامه پیاده‌سازی الگوی کشت محصولات کشاورزی	۱۳۰۶۰۹۶۰۰۰	
۱۴.۷	۲۰۰,۰۰۰	۱۷,۴۳۴	تدوین برنامه اصلاح الگوی کشت و معیارهای فنی تولید محصولات ارگانیک و سالم	۱۳۰۶۰۹۶۰۰۱	۷۴
-۲	۲۰۰,۰۰۰	۲۰۰,۴۸۶	برنامه‌ریزی، راهبری و نظارت	۱۳۰۶۰۹۷۰۰۰	
-۲	۲۰۰,۰۰۰	۲۰۰,۴۸۶	تعمیرات اساسی و تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات- وزارت جهاد کشاورزی	۱۳۰۶۰۹۷۰۰۱	۷۵
۳۴.۹	۳,۰۴۵,۰۰۰	۲,۰۲۵۷,۶۵۳	فصل تحقیق و توسعه در امور اقتصادی	۱۳۱۰۰۰۰۰۰۰	
۳۴.۹	۳,۰۴۵,۰۰۰	۲,۰۲۵۷,۶۵۳	برنامه پژوهش‌های علمی، فناوری و فن آفرینی	۱۳۱۰۰۲۱۰۰۰	
۵۳	۲۰۰,۰۰۰	۱۳۰۷۵	تعمیرات اساسی و تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات- مؤسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی و اقتصاد کشاورزی	۱۳۱۰۰۲۱۰۰۱	۷۶
۹۱.۲	۲۵۰,۰۰۰	۱۳۰۷۵	اجرای طرح توسعه و تولید گاو نژاد سیستمی	۱۳۱۰۰۲۱۰۰۲	۷۷
۳۱.۱	۴۰۰,۰۰۰	۳۰۵,۰۸۸	تأمین تجهیزات، ماشین‌آلات و تکمیل باغ‌های گیاه‌شناسی (تحقیقات جنگل و مرتع)	۱۳۱۰۰۲۱۰۰۳	۷۸
۳۲.۴	۷۵۰,۰۰۰	۵۶۶۵۹	تعمیرات اساسی و تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات- مؤسسه رازی	۱۳۱۰۰۲۱۰۰۴	۷۹
۲۲.۱	۱۶۵۰,۰۰۰	۱۳۵۱۱۰	تکمیل و تجهیز مؤسسه تحقیقات خاک و آب	۱۳۱۰۰۲۱۰۰۵	۸۰
۳۵.۶	۲۶۰,۰۰۰	۱۹۱۷۷۰	تکمیل و تجهیز مؤسسه تحقیقات گیاه‌پزشکی	۱۳۱۰۰۲۱۰۰۶	۸۱
۳۷.۷	۶۰۰,۰۰۰	۴۳۵۸۴	تکمیل و تجهیز تحقیقات تکنولوژی تولید بذر و نهال و ثبت ارقام گیاهی	۱۳۱۰۰۲۱۰۰۷	۸۲
۶۲	۱۲۰,۰۰۰	۷۴۰۹۳	تکمیل و تجهیز مؤسسه تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر	۱۳۱۰۰۲۱۰۰۸	۸۳
۳۳.۸	۷۰۰,۰۰۰	۵۲۳۰۱	تکمیل و تجهیز مؤسسه تحقیقات علوم دامی	۱۳۱۰۰۲۱۰۰۹	۸۴
۴۷.۵	۴۵۰,۰۰۰	۳۰۵۰۹	تکمیل و تجهیز مؤسسه تحقیقات فنی و مهندسی کشاورزی	۱۳۱۰۰۲۱۰۱۰	۸۵
۳۱.۹	۱,۰۰۰,۰۰۰	۷۵۸۳۶۲	تکمیل، تجهیز و تأمین ماشین‌آلات ایستگاه‌ها، مراکز و مؤسسات تحقیقاتی وابسته	۱۳۱۰۰۲۱۰۱۱	۸۶
۳۱.۱	۴۰۰,۰۰۰	۳۰۵,۰۸۸	توسعه، تکمیل، تجهیز و تأمین ماشین‌آلات و حفظ ذخایر ژنتیکی آبزیان	۱۳۱۰۰۲۱۰۱۲	۸۷
۳۷.۷	۹۰۰,۰۰۰	۶۵۳۷۶	تأمین تجهیزات و تعمیرات اساسی ساختمان‌ها- مؤسسه تحقیقات علوم باغبانی	۱۳۱۰۰۲۱۰۱۳	۸۸
۵۴.۹	۱۳۵۰,۰۰۰	۸۷۱۶۸	تأمین تجهیزات و تعمیرات اساسی ساختمان‌ها و پایش ایستگاه‌های آبخوانداری	۱۳۱۰۰۲۱۰۱۴	۸۹
۷۲.۱	۳۰۰,۰۰۰	۱۷۴۳۵	تعمیرات اساسی و خرید تجهیزات و ماشین‌آلات- مؤسسه تحقیقات برنج کشور	۱۳۱۰۰۲۱۰۱۷	۹۰

ردیف	شماره طبقه‌بندی	عنوان فصل / برنامه / طرح	اعتبار مندرج در قانون بودجه سال ۱۴۰۱	اعتبار مندرج در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	درصد رشد اعتبار لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به اعتبار قانون بودجه سال ۱۴۰۱
۹۱	۱۳۱۰۰۲۱۰۱۸	توسعه، تکمیل و تجهیز تحقیقات بیوتکنولوژی	۱۰۸۹۶۰	۱۵۰,۰۰۰	۳۷.۷
جمع کل			۷۲,۰۰۹,۰۳۳	۸۲,۰۰۱,۵۴۰	۱۳.۸۶

جدول ۱۷: مقایسه تعداد برنامه‌ها و طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای فصل کشاورزی و منابع طبیعی در سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲

دستگاه اجرایی	تعداد برنامه		تعداد طرح‌ها	
	سال ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۲	سال ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۲
وزارت جهاد کشاورزی	۶	۶	۲۲	۲۴
سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور	۷	۳	۲۵	۲۳
شرکت شهرک‌های کشاورزی	۱	۱	۱	۱
سازمان حفظ نباتات	۱	۱	۳	۳
سازمان امور اراضی	۱	۱	۲	۲
سازمان شیلات ایران	۳	۱	۵	۵
سازمان دامپزشکی کشور	۲	۱	۴	۴
سازمان امور عشایر	۱	۱	۲	۲
سازمان تات و مؤسسات وابسته	۱	۲	۱۷	۱۷
مجموع	۲۳	۱۷	۸۱	۸۱

مأخذ: قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

۲-۶- حجم زیربنای در دست اجرا در طرح‌ها و پروژه‌های دستگاه‌های اجرایی فصل کشاورزی

اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای فصل کشاورزی و منابع طبیعی (اعم از اجرایی و پژوهشی) که در قالب ۸۱ فقره طرح / ردیف (شامل ۶۵ طرح اجرایی و ۱۶ طرح مربوط با دستگاه‌های پژوهشی) مندرج در پیوست شماره یک لایحه بودجه ۱۴۰۲ می‌باشد، از حدود ۶۸۷۸۲ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۱ با رشد حدود ۱۳ درصدی به مبلغ ۷۷۷۸۶ میلیارد ریال در لایحه بودجه ۱۴۰۲ افزایش یافته است.

طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای اجرایی (به غیر از طرح‌های تحقیق و توسعه) فصل کشاورزی را می‌توان به چهار گروه زیر دسته‌بندی کرد:

۱- طرح‌های زیربنایی (شامل ۱۲ فقره طرح‌های آب و خاک به منظور تسطیح و یکپارچه‌سازی اراضی، تأمین و انتقال آب از طریق احداث شبکه‌های آبیاری و زهکشی، اجرای زیرساخت شهرک‌های کشاورزی و ارائه خدمات زیربنایی به جامعه عشایری کشور).

۲- طرح‌های حفاظتی و حمایتی (شامل ۳۵ فقره طرح که برای امور حفاظت عرصه‌های ملی، کشاورزی، ذخایر ژنتیکی، مبارزه با آفات و بیماری‌ها می‌باشند).

۳- طرح‌های کمک‌های فنی و اعتباری (شامل ۱۰ فقره طرح مختلف در بخش که به منظور افزایش تولید و در قالب ارائه تسهیلات به صورت وجوه اداره شده می‌باشند).

۴- طرح‌های تأمین تجهیزات و تعمیرات (شامل ۸ فقره طرح به منظور تعمیرات اساسی ساختمان‌ها و تأمین تجهیزات اداری دستگاه‌های اجرایی).

۲-۷- نحوه تأمین مالی طرح‌ها و پروژه‌های بخش

تأمین منابع مالی طرح‌های اجرایی، مطالعاتی و پژوهشی بخش کشاورزی و منابع طبیعی در وهله نخست با استفاده از منابع عمومی دولت انجام می‌پذیرند. با این حال در چهارچوب قوانین و مقررات جاری کشور و ظرفیت‌های موجود از سایر روش‌های تأمین مالی نیز استفاده می‌شود. از مهم‌ترین آنها می‌توان به استفاده از فاینانس داخلی (به منظور استفاده از ظرفیت و منابع بانکی کشور در قالب عقود اسلامی برای اجرای کامل و یا تکمیل طرح‌ها و یا استفاده از این منابع به صورت تلفیقی و مشارکتی)، فاینانس خارجی و مشارکت بخش عمومی - خصوصی در یک طرح اشاره کرد.

شایان ذکر است سازمان‌ها و مؤسسه‌های تحقیقاتی مرتبط با بخش نیز علاوه بر استفاده از منابع اعتباری مذکور، با توجه به درآمدهای اختصاصی پیش‌بینی شده، امکان استفاده از این ظرفیت را نیز دارا می‌باشند.

۲-۸- تحلیل و تبیین اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بخش بر حسب برنامه و دستگاه

- اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی وزارت جهاد کشاورزی و دستگاه‌های تابعه (پیوست شماره یک) لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ در قالب ۵ فصل، ۲۲ برنامه و ۹۱ طرح با اعتبار ۸۲۰۰,۱ میلیارد تومان می‌باشد که نسبت به اعتبار مشابه قانون بودجه سال ۱۴۰۱ (۷۲۰۰,۹ میلیارد تومان)، حدود ۱۴ درصد رشد داشته است.

- اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی وزارت جهاد کشاورزی و دستگاه‌های تابعه مندرج در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ در مجموع برابر ۳۱۱۰۹,۷ میلیارد تومان است که شامل پیوست شماره یک معادل ۸۲۰۰,۱ میلیارد تومان، ردیف‌های متفرقه (جداول ۱-۷ و ۹) برابر ۲۱۶۶۳,۷ میلیارد تومان و درآمد اختصاصی برابر ۱۱۹۵,۸ میلیارد تومان است که نسبت به اعتبار مشابه قانون بودجه سال ۱۴۰۱ با مجموع ۳۴۷۰۲,۱ میلیارد تومان، ۱۰,۴ درصد کاهش را نشان می‌دهد (تملك دارایی‌های سرمایه‌ای ملی پیوست شماره یک، برابر ۷۲۰۰,۹ میلیارد تومان، ردیف‌های متفرقه (جداول ۱-۷ و ۹) برابر ۲۵۲۸۵,۶ میلیارد تومان و درآمد اختصاصی برابر ۲۲۱۵,۶ میلیارد تومان). از عمده‌ترین دلایل کاهش اعتبار ردیف متفرقه تملک دارایی‌های سرمایه‌ای لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ وزارت متبوع می‌توان به کاهش درآمد حاصل از فروش اموال مازاد وزارتخانه، حذف اعتبارات مالچ‌پاشی، حذف اعتبار تملکی حاصل از محل درآمد صادرات دام، حذف اعتبارات سازمان امور عشایر ایران از محل تبصره‌ها (جزء «۵» بند «ی» تبصره «۲»، بند «ب» تبصره «۵» و بند «ب» تبصره «۱۱») قانون بودجه سال ۱۴۰۱ موضوع فروش اموال مازاد وزارت راه و شهرسازی و شرکت‌های دولتی و انتشار اوراق مالی اسلامی) و کاهش درآمدهای اختصاصی

- وزارتخانه (مؤسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی به علت توقف تولید و فروش واکسن کووید-۱۹) اشاره کرد.
- اعتبار فصل کشاورزی و منابع طبیعی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ برابر ۶۶۵۲,۱ میلیارد تومان بوده که با رشد ۱۲,۴ درصد در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به ۷۴۷۴,۱ میلیارد تومان افزایش یافته است.
  - اعتبار ردیف ۴۴-۵۳۰۰۰۰۰ موضوع اعتبارات مولدسازی و فروش اراضی و املاک دولتی موضوع تبصره (۱۱) به مبلغ ۱۰ هزار میلیارد تومان به عنوان تملکی در این جدول برآورد شده است (پیش‌بینی اعتبار مذکور در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ از محل بند «ط» تبصره «۸» برابر ۳۰ هزار میلیارد تومان بوده است).
  - اعتبار ردیف ۸۳-۵۳۰۰۰۰۰ با موضوع اختصاص (۳ درصد) عوارض صادرات محصولات کشاورزی آبر، به مبلغ ۳۰۰ میلیارد تومان به منظور اجرای الگوی کشت که مبلغ ۱۵۰ میلیارد تومان آن به صورت تملکی پیش‌بینی شده است.
  - اعتبار ردیف ۲۰-۷۵۰۰۰۰۰ (موضوع وزارت جهاد کشاورزی- سیاست‌گذاری، تحقیق، پژوهش و فعالیت‌های اصلاح نژادی مرغ لاین) از مبلغ ۲۹۶,۳ میلیارد تومان در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ با رشدی معادل ۴۵ درصد به مبلغ ۴۳۰ میلیارد تومان (۵۰ میلیارد تومان هزینه‌ای و ۳۸۰ میلیارد تومان تملکی) در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ افزایش یافته است.
  - اعتبار طرح حفظ و حراست از منابع ژنی، هویتی و اصلاح نژاد دام و طیور در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ برابر ۲۱,۷ میلیارد تومان بوده که با رشد ۴۹۴,۳ درصدی به رقم ۱۲۹,۵ میلیارد تومان در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ رسیده است.
  - اعتبار برنامه حفاظت، احیاء و بهره‌برداری پایدار جنگل‌ها و مراتع در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ برابر ۳۹۸,۸ میلیارد تومان بوده که با رشد ۱۱۴,۹ درصدی به رقم ۸۵۷ میلیارد تومان در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ رسیده است.
  - اعتبار ردیف ۲۳-۵۵۰۰۰۰۰ (حمایت از توسعه کشت دانه‌های روغنی) در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ مبلغ ۱۵۰ میلیارد تومان (۷۰ میلیارد تومان هزینه‌ای و ۸۰ میلیارد تومان تملکی) است.
  - در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ طرحی جدید با عنوان «مطالعه خاک‌های کشور» به مبلغ ۳۵ میلیارد تومان درج شده است.
  - اعتبار طرح توسعه و تجهیز قرنطینه نباتی کشور در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ برابر ۱۷,۴ میلیارد تومان بوده که با ۱۲۹,۴ درصد رشد به رقم ۴۰ میلیارد تومان در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ رسیده است.
  - اعتبار تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی سازمان دامپزشکی (از محل پیوست شماره یک) از ۸۷,۱ میلیارد تومان در قانون بودجه ۱۴۰۱ با رشد ۷۲,۱ درصدی به ۱۵۰ میلیارد تومان در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ افزایش یافته است.

- اعتبار برنامه پژوهش‌های علمی، فناوری و فن‌آفرینی از رقم ۲۲۵,۷ میلیارد تومان در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ با رشد ۳۵ درصد به ۳۰۴,۵ میلیارد تومان در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ افزایش یافته است
- اعتبار طرح‌های آبرسانی عشایری از محل ردیف‌های متفرقه (۶۱-۵۵۰۰۰۰) در سال ۱۴۰۱ به مبلغ ۳۶۰ میلیارد تومان بوده که با رشد ۱۱ درصدی به مبلغ ۴۰۰ میلیارد تومان در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ افزایش یافته است.
- اعتبار طرح استقرار سامانه‌های اطلاعات تولید، عرضه و فرآوری، هوشمندسازی و ترویج کشاورزی (۱۳۰۶۰۹۵۰۰۱) در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ برابر ۱۴۴ میلیارد تومان بوده که با رشد ۴,۲ درصدی به ۱۵۰ میلیارد تومان در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ افزایش یافته است.
- اعتبارات مربوط به اشتغال و محرومیت‌زدایی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ از محل اعتبارات هدفمندی یارانه‌ها به ردیف‌های موقت جدول ۹ (۵۵۰۰۰۰) منتقل شده است.
- اعتبارات تملکی ردیف‌های درآمد اختصاصی وزارت جهاد کشاورزی از مبلغ ۲۲۱۵,۵ میلیارد تومان در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ به مبلغ ۱۱۹۵,۸ میلیارد تومان در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ رسیده که ۴۶ درصد کاهش داشته است و علت آن کاهش درآمدهای مؤسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی به علت توقف تولید و فروش واکسن کووید-۱۹ می‌باشد.

جدول ۱۸: جدول تخصیص منابع اعتباری تخصیص ابلاغی ۹ ماهه برخی از ردیف‌های متفرقه بخش کشاورزی در سال ۱۴۰۱

ردیف	دستگاه اجرایی	عنوان طرح	هزینه‌ای		تملک	
			اعتبار ابلاغی سال ۱۴۰۱ (میلیون ریال)	اعتبار تخصیص یافته تاکنون (میلیون ریال)	اعتبار ابلاغی سال ۱۴۰۱ (میلیون ریال)	اعتبار تخصیص یافته تاکنون (میلیون ریال)
۱	وزارت جهاد کشاورزی	حمایت از ارتقاء ضریب خوداتکایی در تولید محصولات راهبردی کشاورزی (۷۵۰۰۰۰۴۱)	۵۷۹,۴۹۴	۴۸۷,۷۶۵	۹۱۸,۱۳۷	۲۰۰,۰۰۰
۲		حمایت از توسعه کشت دانه‌های روغنی (۳۱-۵۵۰۰۰۰)	۶۱۵,۶۰۰	۳۵۰,۰۰۰	۷۶۹,۵۰۰	۱۰۰,۰۰۰
۳		وزارت جهاد کشاورزی- سیاستگذاری، تحقیق، پژوهش و فعالیت‌های اصلاح نژادی مرغ لاین آرین (۳۸-۷۵۰۰۰۰)	-	-	۲,۶۶۸,۰۳۲	۱,۰۵۰,۰۰۰
۴		اجرای فاز دوم طرح ۵۵۰ هزار هکتاری خوزستان (۶۷-۵۵۰)	-	-	۱,۲۸۲,۵۰۰	۴۰۰,۰۰۰
۵		صندوق بیمه محصولات کشاورزی- پرداخت سهم دولت در پوشش بیمه محصولات کشاورزی (۴۰-۷۵۰۰۰۰)	۱۹۲,۰۶۰	-	-	-
۶		تأمین آب، آبرسانی اضطراری به شهرها و روستاها با اولویت مشارکت بخش غیردولتی و جبران حقابه‌های قانونی منتقل شده به بخش شرب- سهم بخش کشاورزی و عشایری (۲-۵۵۰۰۰۰)	-	-	۱۰,۰۰۰,۰۰۰	۰
۷	سازمان شیلات ایران	پرورش ماهی در قفس (۴۴-۷۵۰۰۰۰)	-	-	۱۰۴,۰۷۸	۷۸,۸۷۵
۸	سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور	سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور- هزینه توقف بهره‌برداری از جنگل‌های شمال کشور	۳,۳۶۱,۰۵۰	۳,۳۰۶,۲۵۰	-	-

جدول ۱۹: فهرست فصول و برنامه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مرتبط با وزارت جهاد کشاورزی و دستگاه‌های تابعه آن در

قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال)

شماره طبقه‌بندی	عنوان فصل / برنامه / طرح	اعتبار مندرج در قانون بودجه سال ۱۴۰۱	اعتبار مندرج در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	درصد رشد اعتبار لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به اعتبار مصوب قانون بودجه سال ۱۴۰۱
۱۳۰۳۰۰۰۰۰۰	فصل حمل و نقل	۲۶۴۵۶۵۴	۴۰۰۰۰۰۰۰	۵۱.۲
۱۳۰۳۰۱۸۰۰۰	برنامه توسعه حمل و نقل دریایی و بنادر	۲۶۴۵۶۵۴	۴۰۰۰۰۰۰۰	۵۱.۲
۱۳۰۵۰۰۰۰۰۰	فصل بازرگانی	۱۲۶۳۸۴	۲۱۵۰۰۰	۷۰.۱
۱۳۰۵۰۴۴۰۰۰	برنامه توسعه و توانمندسازی تعاونی‌ها، تشکل‌ها و نظام‌های بهره‌برداري	۲۴۴۰۳	۵۰۰۰۰	۱۰۴.۹
۱۳۰۵۰۵۵۰۰۰	ساماندهی و بهبود تولید و فرآوری و توسعه بازار برگ سبز چای	۲۶۱۱	۵۰۰۰	۹۱.۵
۱۳۰۵۰۶۴۰۰۰	برنامه توسعه زیرساخت‌های نگهداری و عرضه محصولات کشاورزی	۹۹۳۷۰	۱۶۰۰۰۰۰	۶۱
۱۳۰۶۰۰۰۰۰۰	فصل کشاورزی و منابع طبیعی	۶۶۵۲۵۰۲۰۴	۷۴۷۴۱۵۴۰	۱۲.۴
۱۳۰۶۰۰۱۰۰۰	برنامه حفاظت خاک و آب‌خیزداری	۱۵۸۶۴۵۷۶	۱۳۶۶۰۰۰۰	-۱۳.۹۰
۱۳۰۶۰۰۲۰۰۰	برنامه حفاظت، احیاء و بهره‌برداری پایدار جنگل‌ها و مراتع	۳۹۸۸۸۰۰	۸۵۷۰۰۰۰	۱۱۴.۸۵
۱۳۰۶۰۰۵۰۰۰	برنامه حفاظت از ذخایر و منابع آبی و حمایت از افزایش تولید آبیان	۱۰۱۴۱۰۹۰۰	۱۶۰۰۰۰۰	۴۰.۱
۱۳۰۶۰۰۹۰۰۰	برنامه حمایت از افزایش تولید محصولات زراعی و باغی	۳۹۱۴۷۰۷	۴۰۱۸۰۰۰۰	۶.۷۸
۱۳۰۶۰۱۰۰۰۰	برنامه حمایت از افزایش تولید محصولات دام و طیور	۴۱۴۰۴۸	۱۰۴۹۵۰۰۰	۲۶۱.۰۷
۱۳۰۶۰۱۲۰۰۰	برنامه توسعه زیرساخت‌های آب و خاک کشاورزی	۳۲۰۱۱۰۹۳۴	۳۳۸۲۹۵۴۰	۵.۴
۱۳۰۶۰۱۵۰۰۰	برنامه پیش و کنترل بیماری‌های دام و طیور و آبیان و بهداشت و سلامت نهاده‌ها و فرآورده‌های آنها	۸۷۱۶۷۹	۱۰۵۰۰۰۰۰	۷۲.۰۸
۱۳۰۶۰۲۴۰۰۰	برنامه حفظ کاربری و ساماندهی مالکیت اراضی کشاورزی	۶۵۲۰۹۳۴	۷۰۰۰۰۰۰	۷.۲۱
۱۳۰۶۰۳۱۰۰۰	برنامه پیش و کنترل آفات و بیماری‌های گیاهی و ارتقاء سلامت و بهداشت محصولات کشاورزی	۷۴۱۰۱۵۸	۱۰۳۰۰۰۰۰	۷۵.۴۰
۱۳۰۶۰۳۳۰۰۰	برنامه بیابان‌زدایی و احیای عرصه‌های تخریب شده	۱۵۹۶۰۰۳۸	۲۰۲۷۰۰۰۰	۴۲.۲۳
۱۳۰۶۰۶۰۰۰	برنامه آموزش‌های مهارتی، ترویج کشاورزی و منابع طبیعی و توانمندسازی بهره‌برداران و جوامع محلی	۹۵۸۸۵	۱۹۰۰۰۰۰	۹۸.۱۵
۱۳۰۶۰۶۸۰۰۰	برنامه توسعه زیرساخت‌ها و خدمات‌رسانی به عشایر	۸۵۹۰۴۶۹	۱۰۰۰۰۰۰۰	۱۶.۳۵
۱۳۰۶۰۸۹۰۰۰	برنامه توسعه زیرساخت‌های مجتمع‌ها و شهرک‌های کشاورزی	۲۰۴۶۶۰۹۷۰	۲۰۵۷۰۰۰۰	۴.۱۸
۱۳۰۶۰۹۵۰۰۰	ارتقای شاخص‌ها و رشد اقتصادی	۱۰۵۸۸۰۱۸۶	۱۰۶۵۷۰۰۰۰	۴.۳۳
۱۳۰۶۰۹۶۰۰۰	برنامه پیاده‌سازی الگوی کشت محصولات کشاورزی	۱۷۰۴۳۴	۲۰۰۰۰۰	۱۴.۷۲
۱۳۰۶۰۹۷۰۰۰	برنامه‌ریزی، راهبری و نظارت	۲۰۰۰۴۸۶	۲۰۰۰۰۰۰	-۰.۲۴
۱۳۱۰۰۰۰۰۰۰	فصل تحقیق و توسعه در امور اقتصادی	۲۰۲۵۷۰۶۵۳	۳۰۰۴۵۰۰۰	۳۴.۹
۱۳۱۰۰۲۱۰۰۰	برنامه پژوهش‌های علمی، فناوری و فن آفرینی	۲۰۲۵۷۰۶۵۳	۳۰۰۴۵۰۰۰	۳۴.۹

شماره طبقه‌بندی	عنوان فصل / برنامه / طرح	اعتبار مندرج در قانون بودجه سال ۱۴۰۱	اعتبار مندرج در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	درصد رشد اعتبار لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به اعتبار مصوب قانون بودجه سال ۱۴۰۱
	جمع کل	۷۲,۰۰۹,۰۳۳	۸۲,۰۰۱,۵۴۰	۱۳,۸۶

مأخذ: سازمان برنامه و بودجه کشور، لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور

۲-۹- تحلیل و تبیین نماگرهای مالی اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (سهم برنامه‌ها از فصل -

از امور - بودجه عمومی دولت - توزیع اعتبارات بین دستگاه‌های اجرایی و بین برنامه‌های آن و ...)

اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای فصل کشاورزی و منابع طبیعی (اعم از اجرایی و پژوهشی) که در قالب ۸۱ فقره طرح/ ردیف (شامل ۶۵ فقره طرح اجرایی و ۱۶ فقره طرح مربوط با دستگاه‌های پژوهشی) مندرج در پیوست شماره یک پادار می‌باشند، از حدود ۶۸۷۸۲ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۱ به بالغ بر ۷۴۷۴۱ میلیارد ریال (با حدود ۸,۸ درصد رشد) افزایش یافته است.

جدول ۲۰، اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بخش کشاورزی نشان می‌دهد سازمان حفظ نباتات با ۷۵,۴ درصد، سازمان دامپزشکی کشور با ۷۲,۱ درصد و مؤسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی و اقتصاد کشاورزی به صورت مستقل حدود ۵۳ درصد، بیشترین رشد اعتبارات را در این بخش داشته‌اند.

جدول ۲۰: خلاصه اعتبار تملک دارایی‌های سرمایه‌ای فصل کشاورزی و منابع طبیعی (میلیون ریال)

دستگاه اجرایی	اعتبار مصوب سال ۱۴۰۱	اعتبار لایحه سال ۱۴۰۲	درصد تغییر
وزارت جهاد کشاورزی	۳۸۲۴۵۷۹۵	۴۱۴۵۱۵۴۰	۸,۲
سازمان منابع طبیعی و آب‌خیزداری کشور	۲۱,۴۴۹,۴۱۴	۲۴,۵۰۰,۰۰۰	۱۴,۲
سازمان شیلات ایران	۱۱۴۱۹۰۰	۱۶۰۰۰۰۰	۴۰,۱
سازمان دامپزشکی	۸۷۱,۶۷۹	۱,۵۰۰,۰۰۰	۷۲,۱
سازمان تات و مؤسسات تابعه	۲۲۴۱۵۷۸	۳۱۹۵۰۰۰	۳۷,۴
سازمان امور اراضی	۶۵۲,۹۳۴	۷۰۰,۰۰۰	۷,۲
سازمان حفظ نباتات	۷۴۱,۱۵۸	۱,۳۰۰,۰۰۰	۷۵,۴
سازمان امور عشایر ایران	۸۵۹,۴۶۹	۱,۰۰۰,۰۰۰	۱۶,۴
شرکت شهرک‌های کشاورزی	۲,۴۶۶,۹۷۰	۲,۵۷۰,۰۰۰	۴,۲
مؤسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی و اقتصاد کشاورزی	۱۳,۰۷۵	۲۰,۰۰۰	۵۳
جمع	۶۸۶۸۶۹۷۲	۷۴۷۴۱۵۴۰	۸,۸

مأخذ: سازمان برنامه و بودجه کشور، لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور

جدول ۲۱: فهرست طرح‌های مرتبط با بخش کشاورزی و منابع طبیعی بر اساس لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ و تغییرات در منابع اعتباری آنها

ردیف	عنوان برنامه	عنوان دستگاه	شماره طبقه‌بندی طرح	عنوان طرح	مصوب سال ۱۴۰۱	لایحه سال ۱۴۰۲	تغییر درصد ۱۴۰۲ به ۱۴۰۱
فصل کشاورزی و منابع طبیعی							
۱	حفاظت خاک و آبخیزداری	سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور	۱۳۰۶۰۰۱۰۰۲	آبخیزداری در حوزه آبخیز دریاچه ارومیه	۸۷۱،۶۸۰	۸۰۰،۰۰۰	-۸.۲
۲			۱۳۰۶۰۰۱۰۰۳	آبخیزداری در حوزه حاشیه کویر مرکزی	۴۳۵،۸۴۰	۴۰۰،۰۰۰	-۸.۲
۳			۱۳۰۶۰۰۱۰۰۵	کنترل سیل، آبخیزداری و حفاظت از حوزه‌های آبخیز گلستان و اترک	۷۴۰،۹۲۸	۸۱۰،۰۰۰	۹.۳
۴			۱۳۰۶۰۰۱۰۰۶	مطالعه و اجرای عملیات آبخیزداری حوزه سیاه کوه خراسان جنوبی و رضوی	۳۴۸،۶۷۲	۲۵۰،۰۰۰	-۲۸.۳
۵			۱۳۰۶۰۰۱۰۰۷	مطالعه و اجرای عملیات آبخیزداری در حوزه آبخیز سد کرخه و کارون بزرگ	۱،۳۰۷،۵۲۰	۸۵۰،۰۰۰	-۳۵
۶			۱۳۰۶۰۰۱۰۰۹	مطالعه و اجرای عملیات آبخیزداری در حوزه‌های آبخیز سد سفیدرود	۸۲۸،۰۹۶	۷۵۰،۰۰۰	-۹.۴
۷			۱۳۰۶۰۰۱۰۱۰	اجرای عملیات آبخیزداری در حوزه آبخیز سدهای کشور	۵،۹۲۷،۴۲۴	۵،۰۰۰،۰۰۰	-۱۵.۶
۸			۱۳۰۶۰۰۱۰۱۲	مطالعه و اجرای عملیات آبخیزداری و آبخوان‌داری در حوزه‌های آبخیز فاقد سد و مرزی کشور	۵،۴۰۴،۴۱۶	۴،۸۰۰،۰۰۰	-۱۱.۲
جمع برنامه							
۹	حفاظت، احیا و بهره‌برداری پایدار جنگل‌ها و مراتع	سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور	۱۳۰۶۰۰۲۰۰۴	صیانت از جنگل‌های ارسباران	۶۱،۰۱۸	۱۰۰،۰۰۰	۶۳.۹
۱۰			۱۳۰۶۰۰۲۰۰۵	صیانت از جنگل‌های زاگرس، جنوب و مناطق مرکزی کشور	۱،۰۸۹،۶۰۰	۳،۰۰۰،۰۰۰	۱۷۵.۳
۱۱			۱۳۰۶۰۰۲۰۰۶	صیانت از جنگل‌های شمال کشور	۸۱۰،۶۶۲	۱،۷۹۰،۰۰۰	۱۲۰.۸
۱۲			۱۳۰۶۰۰۲۰۰۸	کمک‌های فنی و اعتباری برای توسعه زراعت چوب	۶۹،۷۳۴	۷۰،۰۰۰	.۴
۱۳			۱۳۰۶۰۰۲۰۰۹	صیانت از جنگل‌های ساحلی - مانگرو	۲۱،۷۹۲	۶۵،۵۰۰	۲۰۰.۶
۱۴			۱۳۰۶۰۰۲۰۱۱	کمک‌های فنی و اعتباری برای اجرای طرح‌های منابع طبیعی و آبخیزداری	۱۷،۴۳۴	۲۰،۰۰۰	۱۴.۷
۱۵			۱۳۰۶۰۰۲۰۱۲	احداث ساختمان اداری ستاد سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور	۸۶۴	۵۰۰	-۴۲.۱
۱۶			۱۳۰۶۰۰۲۰۱۳	تعمیرات اساسی و تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات - سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور	۸۷،۱۶۸	۱۰۰،۰۰۰	۱۴.۷
۱۷			۱۳۰۶۰۰۲۰۱۴	تأمین تجهیزات یگان حفاظت و اطفاء حریق	۱،۰۸۹،۶۰۰	۲،۴۰۰،۰۰۰	۱۲۰.۳
۱۸			۱۳۰۶۰۰۲۰۱۵	حفظ، احیاء و توسعه منابع طبیعی در شمال تهران	۱۳۰،۷۵۲	۲۰۰،۰۰۰	۵۳

تحلیل وضعیت بودجه بخش کشاورزی و منابع طبیعی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

ردیف	عنوان برنامه	عنوان دستگاه	شماره طبقه بندی طرح	عنوان طرح	مصوب سال ۱۴۰۱	لایحه سال ۱۴۰۲	تغییر درصد ۱۴۰۱ به ۱۴۰۲
۱۹			۱۳۰۶۰۰۲۰۱۶	ممیزی اراضی و تفکیک مستثنیات	۱۷۴,۳۳۶	۱۷۴,۰۰۰	-۲
۲۰			۱۳۰۶۰۰۲۰۱۷	ترویج و توانمندسازی تشکل‌ها و جوامع محلی در حفظ و احیاء منابع طبیعی	۱۳۰,۷۵۲	۲۰۰,۰۰۰	۵۳
۳۱			۱۳۰۶۰۰۲۰۱۸	حفاظت، پایش و کمک به احیای مراتع کشور	۳۰۵,۰۸۸	۴۵۰,۰۰۰	۴۷,۵
جمع برنامه							
					۳,۹۸۸,۸۰۰	۸,۵۷۰,۰۰۰	۱۱۴,۹
۲۲	بیابان‌زدایی و احیای	سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور	۱۳۰۶۰۳۳۰۰۱	بیابان‌زدایی و مقابله با فرسایش بادی دشت سیستان (استانی)	۹۱,۵۲۶	۱۲۰,۰۰۰	۳۱,۱
۲۳	عرصه‌های تخریب شده		۱۳۰۶۰۳۳۰۰۲	تهیه و اجرای طرح‌های جامع بیابان‌زدایی و کمک به بهره‌برداری پایدار منابع آب و خاک	۱۵۰,۴۵۱۲	۲,۱۵۰,۰۰۰	۴۲,۹
جمع برنامه							
					۱,۵۹۶,۰۳۸	۲,۲۷۰,۰۰۰	۴۲,۲
۲۴	ارتقای شاخص‌ها و رشد اقتصادی	وزارت جهاد کشاورزی	۱۳۰۶۰۹۵۰۰۱	استقرار سامانه‌های اطلاعات تولید، عرضه و فرآوری، هوشمندسازی و ترویج کشاورزی	۱,۴۴۰,۰۰۰	۱,۵۰۰,۰۰۰	۴,۲
۲۵			۱۳۰۶۰۹۵۰۰۲	کمک‌های فنی و اعتباری برای توسعه مکانیزاسیون کشاورزی	۱۴۸,۱۸۶	۱۵۷,۰۰۰	۵,۹
جمع برنامه							
					۱,۵۸۸,۱۸۶	۱,۶۵۷,۰۰۰	۴,۳
۲۶	حمایت از افزایش تولید محصولات زراعی و باغی	وزارت جهاد کشاورزی	۱۳۰۶۰۰۹۰۰۱	تأمین و انتقال آب برای توسعه باغات در اراضی شیب‌دار	۳۴۸,۶۷۲	۳۵۰,۰۰۰	۴
۲۷			۱۳۰۶۰۰۹۰۰۲	توسعه و اصلاح باغات زیتون کشور	۶۶,۲۴۰	۷۰,۰۰۰	۵,۷
۲۸			۱۳۰۶۰۰۹۰۰۳	کمک‌های فنی و اعتباری برای اصلاح و توسعه باغات به روش‌های نوین و باغات انگور به روش داربستی و اصلاح و سرشاخه‌کاری باغات گردو	۲,۷۸۹,۳۷۶	۳,۰۰۰,۰۰۰	۷,۶
۲۹			۱۳۰۶۰۰۹۰۰۵	مشارکت در تبدیل اراضی زراعی شیب‌دار استان گلستان به باغات مثمر (استانی)	۵۶,۶۵۹	۶۰,۰۰۰	۵,۹
۳۰			۱۳۰۶۰۰۹۰۱۱	کمک‌های فنی و اعتباری برای افزایش تولید محصولات زراعی گلخانه‌ای، کودهای زیستی و اجرای کشاورزی حفاظتی	۶۵۳,۷۶۰	۷۰۰,۰۰۰	۷,۱
جمع برنامه							
					۳,۹۱۴,۷۰۷	۴,۱۸۰,۰۰۰	۶,۸
۳۱	توسعه زیرساخت‌های مجتمع‌ها و	شرکت شهرک‌های کشاورزی	۱۳۰۶۰۸۹۰۰۱	مطالعه و طراحی و اجرای زیرساخت شهرک‌های کشاورزی	۲,۴۶۶,۹۷۰	۲,۵۷۰,۰۰۰	۴,۲

ردیف	عنوان برنامه	عنوان دستگاه	شماره طبقه‌بندی طرح	عنوان طرح	مصوب سال ۱۴۰۱	لایحه سال ۱۴۰۲	تغییر درصد ۱۴۰۲ به ۱۴۰۱		
	شهرک‌های کشاورزی								
جمع برنامه									
۳۲	پیاده‌سازی الگوی کشت محصولات کشاورزی	وزارت جهاد کشاورزی	۱۳۰۶۰۹۶۰۰۱	تدوین برنامه اصلاح الگوی کشت و معیارهای فنی تولید محصولات ارگانیک و سالم	۱۷،۴۳۴	۲۰،۰۰۰	۱۴،۷		
جمع برنامه									
۳۳	توسعه زیرساخت‌های آب و خاک کشاورزی	وزارت جهاد کشاورزی	۱۳۰۶۰۱۲۰۰۱	اجرای عملیات آب و خاک در عرصه تشکل‌های کشاورزی	۲۱۷،۹۲۰	۲۴۰،۰۰۰	۱۰،۱		
۳۴			۱۳۰۶۰۱۲۰۰۲	اجرای عملیات آب و خاک کشاورزی در حوزه موند	۸۷،۱۶۸	۹۵،۰۰۰	۹		
۳۵			۱۳۰۶۰۱۲۰۰۳	اجرای عملیات انتقال آب با لوله به اراضی کشاورزی دشت سیستان	۱۳۰،۷۵۲	۱۳۰،۰۰۰	-۰،۶		
۳۶			۱۳۰۶۰۱۲۰۰۴	تجهیز و نوسازی اراضی زیر سدهای مخزنی، بندهای انحرافی مستقل و شالیزاری	۲،۱۷۹،۲۰۰	۲،۶۰۰،۰۰۰	۱۹،۳		
۳۷			۱۳۰۶۰۱۲۰۰۶	توسعه پایدار آب و خاک کشاورزی دشت قزوین (استانی)	۹۱،۵۲۶	۹۵،۰۰۰	۳،۸		
۳۸			۱۳۰۶۰۱۲۰۰۷	کمک‌های فنی و اعتباری بازسازی و نوسازی قنوات	۴،۲۷۱،۲۳۲	۴،۴۰۰،۰۰۰	۳		
۳۹			۱۳۰۶۰۱۲۰۰۸	کمک‌های فنی و اعتباری برای توسعه روش‌های نوین آبیاری و کم فشار	۱۵،۸۱۰،۵۲۸	۱۶،۰۰۰،۰۰۰	۱،۲		
۴۰			۱۳۰۶۰۱۲۰۰۹	احیاء و توسعه کشاورزی	۱۷۴،۳۳۶	۱۷۵،۰۰۰	۰،۴		
۴۱			۱۳۰۶۰۱۲۰۲۴	احیای اراضی کشاورزی خوزستان و ایلام	۸۶۴	۵۴۰	-۳۷،۵		
۴۲			۱۳۰۶۰۱۲۰۲۶	ساختمان شبکه فرعی آبیاری و زهکشی مغان (استانی)	۳۴،۸۶۷	۴۰،۰۰۰	۱۴،۷		
۴۳			۱۳۰۶۰۱۲۰۳۰	کمک‌های فنی و اعتباری شبکه فرعی آبیاری و زهکشی حوضه‌های آبریز کشور (تأمین سهم بهره‌برداران)	۳،۴۸۵	۴،۰۰۰	۱۴،۸		
۴۴			۱۳۰۶۰۱۲۰۳۱	ساختمان شبکه‌های آبیاری و زهکشی اراضی کشاورزی	۹،۱۰۹،۰۵۶	۱۰،۰۵۰،۰۰۰	۱۰،۳		
۴۵			۱۳۰۶۰۱۲۰۳۵	مطالعه خاک‌های کشور	۰	۰	---		
جمع برنامه									
۵،۳							۳۲،۱۱۰،۹۳۴	۳۳،۸۲۹،۵۴۰	۵،۳

تحلیل وضعیت بودجه بخش کشاورزی و منابع طبیعی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

ردیف	عنوان برنامه	عنوان دستگاه	شماره طبقه بندی طرح	عنوان طرح	مصوب سال ۱۴۰۱	لایحه سال ۱۴۰۲	تغییر درصد ۱۴۰۱ به ۱۴۰۲
۴۶	حمایت از افزایش تولید محصولات دام و طیور	وزارت جهاد کشاورزی	۱۳۰۶۰۱۰۰۱	افزایش تولید شیر و گوشت قرمز	۳۹,۲۲۶	۵۰,۰۰۰	۲۷,۵
۴۷			۱۳۰۶۰۱۰۰۲	کمک‌های فنی و اعتباری برای افزایش تولیدات دام و طیور	۱۵۶,۹۰۲	۱۵۰,۰۰۰	۴,۴-
۴۸			۱۳۰۶۰۱۰۰۵	حفظ و حراست از منابع ژنی، هویتی و اصلاح نژاد دام و طیور	۲۱۷,۹۲۰	۱,۲۹۵,۰۰۰	۴۹۴,۳
جمع برنامه							
۴۹	پایش و کنترل آفات و بیماری‌های گیاهی و ارتقاء سلامت و بهداشت محصولات کشاورزی	سازمان حفظ نباتات	۱۳۰۶۰۳۱۰۰۱	توسعه و تجهیز قرنطینه نباتی کشور	۱۷۴,۳۳۶	۴۰۰,۰۰۰	۱۲۹,۴
۵۰			۱۳۰۶۰۳۱۰۰۲	مبارزه تلفیقی علیه آفات نباتی و تجهیز امکانات مبارزه با آفات عمومی و همگانی	۵۳۱,۹۵۵	۸۵۰,۰۰۰	۵۹,۸
۵۱			۱۳۰۶۰۳۱۰۰۳	تعمیرات اساسی، تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات- سازمان حفظ نباتات کشور	۳۴,۸۶۷	۵۰,۰۰۰	۴۳,۴
جمع برنامه							
۵۲	حفظ کاربری و ساماندهی مالکیت اراضی کشاورزی	سازمان امور اراضی	۱۳۰۶۰۲۴۰۰۲	حدنگاری (کاداستر) و پایش اراضی کشاورزی	۶۰۴,۹۹۲	۶۴۰,۰۰۰	۵,۸
۵۳			۱۳۰۶۰۲۴۰۰۳	تأمین تجهیزات، ماشین‌آلات و تعمیرات اساسی ساختمان‌ها- سازمان امور اراضی	۴۷,۹۴۲	۶۰,۰۰۰	۲۵,۲
جمع برنامه							
۵۴	حفاظت از ذخایر و منابع آبی و حمایت	سازمان شیلات ایران	۱۳۰۶۰۰۵۰۰۱	اصلاح روش‌های پرورش آبزیان، ماهیگیری و تعدیل ناوگان صیادی	۶۵,۳۷۶	۹۰,۰۰۰	۳۷,۷
۵۵			۱۳۰۶۰۰۵۰۰۲	حفاظت از ذخایر آبزیان و تجهیز یگان حفاظت	۳۹۶,۶۱۴	۵۵۰,۰۰۰	۳۸,۷
۵۶			۱۳۰۶۰۰۵۰۰۶	تعمیرات اساسی و تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات- سازمان شیلات ایران	۸۷,۱۶۸	۱۰۰,۰۰۰	۱۴,۷

ردیف	عنوان برنامه	عنوان دستگاه	شماره طبقه‌بندی طرح	عنوان طرح	مصوب سال ۱۴۰۱	لایحه سال ۱۴۰۲	درصد تغییر ۱۴۰۲ به ۱۴۰۱
۵۷	از افزایش تولید آبریان		۱۳۰۶۰۰۵۰۰۴	بازسازی و حفاظت از ذخایر ژنتیکی آبریان	۳۹۲،۲۵۶	۹۰۰،۰۰۰	۱۲۹،۴
۵۸			۱۳۰۶۰۰۵۰۰۵	کمک‌های فنی و اعتباری برای افزایش تولید آبریان	۲۰۰،۴۸۶	۱۶۰،۰۰۰	-۲۰،۲
جمع برنامه							
۵۹	پایش و کنترل بیماری‌های دام و طیور و آبریان و بهداشت و سلامت نهاده‌ها و فرآورده‌های آنها	سازمان دامپزشکی کشور	۱۳۰۶۰۱۵۰۰۱	کنترل، مراقبت و بررسی بیماری‌های واگیر و قرنطینه‌ای دام و مشترک با انسان	۳۱۸،۱۶۳	۴۵۰،۰۰۰	۴۱،۴
۶۰			۱۳۰۶۰۱۵۰۰۳	گسترش شبکه قرنطینه‌های دامی	۱۷۸،۶۹۴	۳۴۵،۰۰۰	۹۳،۱
۶۱			۱۳۰۶۰۱۵۰۰۵	تعمیرات اساسی و تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات- سازمان دامپزشکی کشور	۴۳،۵۸۴	۵۵،۰۰۰	۲۶،۲
۶۲			۱۳۰۶۰۱۵۰۰۶	احداث و تجهیز آزمایشگاه‌های منطقه‌ای و مراکز مرجع دامپزشکی	۳۳۱،۲۳۸	۶۵۰،۰۰۰	۹۶،۲
جمع برنامه							
۶۳	توسعه زیرساخت‌ها و خدمات‌رسانی به عشایر	سازمان امور عشایر ایران	۱۳۰۶۰۶۸۰۰۲	تعمیرات اساسی و تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات- سازمان امور عشایر ایران	۳۴،۸۶۷	۵۰،۰۰۰	۴۳،۴
			۱۳۰۶۰۶۸۰۰۲	مطالعات جامع و عملیات اجرایی ساماندهی عشایر	۸۲۴،۶۰۲	۹۵۰،۰۰۰	۱۵،۲
جمع برنامه							
۶۴	برنامه‌ریزی، راهبری و نظارت	وزارت جهاد کشاورزی	۱۳۰۶۰۹۷۰۰۱	تعمیرات اساسی و تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات - وزارت جهاد کشاورزی	۲۰۰،۴۸۶	۲۰۰،۰۰۰	-۲
جمع برنامه							

ردیف	عنوان برنامه	عنوان دستگاه	شماره طبقه بندی طرح	عنوان طرح	مصوب سال ۱۴۰۱	لایحه سال ۱۴۰۲	درصد تغییر ۱۴۰۲ به ۱۴۰۱
۶۵	برنامه آموزش های مهارتی، ترویج کشاورزی و منابع طبیعی و توانمندسازی بهره برداران و جوامع محلی	وزارت جهاد کشاورزی	۱۳۰۶۰۰۶۰۰۱	تعمیرات اساسی و خرید تجهیزات و ماشین آلات- مؤسسه آموزش و ترویج جهاد کشاورزی	۹۵,۸۸۵	۱۹۰,۰۰۰	۹۸,۲
جمع برنامه					۹۵,۸۸۵	۱۹۰,۰۰۰	۹۸,۲
جمع کل فصل					۶۶۵۲۵,۲۰۴	۷۴,۷۴۱,۵۴۰	۱۲,۴
فصل تحقیق و توسعه در امور اقتصادی							
۶۶	پژوهش های علمی، فناوری و فن آفرینی	مؤسسه پژوهش های برنامه ریزی و اقتصاد کشاورزی	۱۳۱۰۰۲۱۰۰۱	تعمیرات اساسی و تأمین تجهیزات و ماشین آلات- مؤسسه پژوهش های برنامه ریزی و اقتصاد کشاورزی	۱۳۰۷۵	۲۰,۰۰۰	۵۳
۶۷			۱۳۱۰۰۲۱۰۰۲	اجرای طرح توسعه و تولید گاو نژاد سیستمی	۱۳۰۷۵	۲۵,۰۰۰	۹۱,۲
۶۸			۱۳۱۰۰۲۱۰۰۳	تأمین تجهیزات، ماشین آلات و تکمیل باغ های گیاه شناسی (تحقیقات جنگل و مرتع)	۳۰۵,۰۸۸	۴۰۰,۰۰۰	۳۱,۱
۶۹			۱۳۱۰۰۲۱۰۰۴	تعمیرات اساسی و تأمین تجهیزات و ماشین آلات- مؤسسه رازی	۵۶۶۵۹	۷۵,۰۰۰	۳۲,۴
۷۰			۱۳۱۰۰۲۱۰۰۵	تکمیل و تجهیز موسسه تحقیقات خاک و آب	۱۳۵۱۱۰	۱۶۵,۰۰۰	۲۲,۱
۷۱			۱۳۱۰۰۲۱۰۰۷	تکمیل و تجهیز تحقیقات تکنولوژی تولید بذر و نهال و ثبت ارقام گیاهی	۴۳۵۸۴	۶۰,۰۰۰	۳۵,۶

ردیف	عنوان برنامه	عنوان دستگاه	شماره طبقه‌بندی طرح	عنوان طرح	مصوب سال ۱۴۰۱	لایحه سال ۱۴۰۲	درصد تغییر ۱۴۰۲ به ۱۴۰۱
۷۲		مؤسسه تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر	۱۳۱۰۰۲۱۰۰۸	تکمیل و تجهیز مؤسسه تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر	۷۴۰۹۳	۱۲۰،۰۰۰	۳۷،۷
۷۳		سازمان تات کشاورزی	۱۳۱۰۰۲۱۰۰۹	تکمیل و تجهیز مؤسسه تحقیقات علوم دامی	۵۲۳۰۱	۷۰،۰۰۰	۶۲
۷۴		مؤسسه تحقیقات فنی و مهندسی کشاورزی	۱۳۱۰۰۲۱۰۱۰	تکمیل و تجهیز مؤسسه تحقیقات فنی و مهندسی کشاورزی	۳۰۵۰۹	۴۵،۰۰۰	۴۷،۵
۷۵		سازمان تات کشاورزی	۱۳۱۰۰۲۱۰۱۱	تکمیل، تجهیز و تأمین ماشین‌آلات ایستگاه‌ها، مراکز و مؤسسات تحقیقاتی وابسته	۷۵۸۲۶۲	۱،۰۰۰،۰۰۰	۳۱،۹
۷۶		مؤسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور	۱۳۱۰۰۲۱۰۱۲	توسعه، تکمیل، تجهیز و تأمین ماشین‌آلات و حفظ ذخایر ژنتیکی آبزیان	۳۰۵۰۸۸	۴۰۰،۰۰۰	۳۱،۱
۷۷		سازمان تات کشاورزی	۱۳۱۰۰۲۱۰۱۳	تأمین تجهیزات و تعمیرات اساسی ساختمان‌ها- مؤسسه تحقیقات علوم باغبانی	۶۵۳۷۶	۹۰،۰۰۰	۳۷،۷
۷۸		سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری	۱۳۱۰۰۲۱۰۱۴	تأمین تجهیزات و تعمیرات اساسی ساختمان‌ها و پایش ایستگاه‌های آبخیزداری	۸۷۱۶۸	۱۳۵،۰۰۰	۵۴،۹
۷۹		مؤسسه تحقیقات برنج	۱۳۱۰۰۲۱۰۱۷	تعمیرات اساسی و خرید تجهیزات و ماشین‌آلات- مؤسسه تحقیقات برنج کشور	۱۷۴۳۵	۳۰،۰۰۰	۷۲،۱
۸۰		مؤسسه تحقیقات گیاه‌پزشکی	۱۳۱۰۰۲۱۰۰۶	تکمیل و تجهیز مؤسسه تحقیقات گیاه‌پزشکی	۱۹۱۷۷۰	۲۶۰،۰۰۰	۲۵،۶
۸۱		پژوهشکده بیوتکنولوژی کشاورزی	۱۳۱۰۰۲۱۰۱۸	توسعه، تکمیل و تجهیز تحقیقات بیوتکنولوژی	۱۰۸۹۶۰	۱۵۰،۰۰۰	۳۷،۷
جمع							
۱۳،۸۷	۷۲۰،۰۹۰،۳۳	۸۲۰،۰۱۵،۴۰					

مأخذ: سازمان برنامه و بودجه کشور لایحه سال ۱۴۰۲

۲-۱۰- طرح‌ها و پروژه‌هایی که در سه سال اخیر به بهره‌برداری رسیده است

با توجه به ماهیت طرح‌ها و پروژه‌های بخش کشاورزی و گستردگی در سطح، بهره‌برداری کامل و تمام در اغلب طرح‌ها، پروژه‌ها و زیرپروژه‌های آنها، چندان معنی‌دار نیست. بر این اساس در سال‌های ۱۳۹۸، ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ اقداماتی مطابق جدول ۲۱ در ذیل عملیات طرح‌ها انجام شده است.

جدول ۲۲: عملکرد مهم‌ترین طرح‌های بخش کشاورزی و منابع طبیعی در سه سال اخیر

ردیف	عنوان طرح	واحد	عملکرد ۱۳۹۸	عملکرد ۱۳۹۹	عملکرد ۱۴۰۰
۱	توسعه سامانه‌های نوین آبیاری	هزار هکتار	۱۱۷	۴۰	۶۵٫۷
۲	احداث شبکه‌های فرعی آبیاری و زهکشی	هزار هکتار	۳۹٫۹۲	۸٫۸	۵٫۲
۳	تجهیز و نوسازی اراضی مدرن (خشکه‌زار)	هزار هکتار	۳٫۵	۴٫۰۴	۴٫۰۶
۴	تجهیز و نوسازی اراضی شالیزاری	هزار هکتار	۲٫۵	۱٫۸	۰٫۷
۵	تجهیز و نوسازی اراضی سنتی	هزار هکتار	۰٫۱۴	۰٫۱۰۹	۰٫۲۶۶
۶	زهکشی اراضی کشاورزی	هزار هکتار	۱۰	۲۷٫۷	۲۴٫۵۶
۷	اجرای عملیات آب و خاک در عرصه تشکل‌ها	هزار هکتار	۲٫۱۷	۲٫۱	۰٫۸۵
۱۰	بازسازی و نوسازی قنوات	هزار کیلومتر	۰٫۵۸	۰٫۴۲۶	۰٫۶۳۷

مأخذ: سازمان برنامه و بودجه کشور، گزارش عملکرد قانون برنامه ششم توسعه در سال ۱۴۰۰

۲-۱۱- طرح‌ها و پروژه‌های مهمی که در سال ۱۴۰۲ اجرا می‌شوند

با توجه به این‌که در بخش کشاورزی و منابع طبیعی در سال ۱۴۰۱ هیچ طرحی به صورت کامل خاتمه نمی‌یابد؛ بنابراین در این بخش می‌توان میزان سطوحی از مناطق اجرایی طرح‌ها و پروژه‌های مرتبط را با توجه به اهداف آنها که به بهره‌برداری می‌رسند، ذکر نمود. بر این اساس با توجه به منابع اعتباری پیش‌بینی شده اهداف به شرح زیر قابل تحقق هستند:

- تکمیل و بهره‌برداری شبکه‌های فرعی آبیاری و زهکشی ۱۵ هزار هکتار
- اجرای روش‌های نوین آبیاری تحت فشار و کم فشار ۲۹ هزار هکتار
- اجرای طرح‌های آبخیزداری در سطح حدود ۳۵۰ هزار هکتار
- اجرای طرح‌های مقابله با بیابانزایی و مهار کانون‌های بحرانی گرد و غبار ۵۵ هزار هکتار
- کاداستر اراضی ملی به میزان حدود ۳٫۲ میلیون هکتار
- حدنگاری و صدور سند مالکیت اراضی کشاورزی برای ۹۰۰ هزار هکتار

منابع

- قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور، سازمان برنامه و بودجه کشور، ۱۴۰۱.
- لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور، سازمان برنامه و بودجه کشور، ۱۴۰۲.
- گزارش عملکرد قانون برنامه ششم توسعه در سال ۱۴۰۰، سازمان برنامه و بودجه کشور، ۱۴۰۱.
- قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی کشور قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۹۵/۱۲/۱۴ مجلس شورای اسلامی)، سازمان برنامه و بودجه کشور، ۱۳۹۶.
- حساب‌های ملی و منطقه‌ای مرکز آمار ایران.
- آمارنامه کشاورزی سال ۱۳۹۸-۱۴۰۰، وزارت جهاد کشاورزی.
- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران - معاونت اقتصادی.
- مؤسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی - وزارت جهاد کشاورزی.